

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 10/2018

ISSN 1731-030X

W numerze:

Mariusz Jabłoński

Powołanie przez komornika sądowego
inspektora ochrony danych

Joanna Derlatka

Skarga na czynności komornika sądowego w nowej
przestrzeni prawnej – zagadnienia wybrane

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. zw. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR PROWADZĄCY I JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Dr Grzegorz Sikorski

RADA NAUKOWA

PRZEWODNICZĄCY

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski

CZŁONKOWIE

Prof. dr Elena Borisova

Prof. zw. dr hab. Andrzej Jakubecki

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. dr Vladimir Yarkov

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr hab. Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. zw. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Prof. nadzw. dr hab. Izabella Gil

Dr hab. Andrzej Jarocho

PPE znajduje się na liście czasopism punktowanych MNiSW z wynikiem 6 punktów.

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 730 egz.

Sopot 2018

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

tel. Sekretarza redakcji: 602 720 142

e-mail: Sekretarza redakcji: grzegorz.sikorski@currenda.pl

tel.: 58 550 38 75, faks: 58 712 90 65

www.sklep.currenda.pl

www.currenda.pl/przeglad

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 7 Powołanie przez komornika sądowego inspektora ochrony danych**
Appointment of a Data Protection Officer by a Judicial Officer
prof. zw. dr hab. Mariusz Jabłoński, kierownik Katedry Prawa Konstytucyjnego WPAiE Uniwersytetu Wrocławskiego
- 41 Skarga na czynności komornika sądowego w nowej przestrzeni prawnej – zagadnienia wybrane**
Complaint Against Court Bailiff's Actions in the New Legal Space – Selected Issues
dr Joanna Derlatka, Zakład Prawa Cywilnego i Prawa Pracy WPZiA Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach
- 71 Czy można prowadzić egzekucję z wkładu mieszkaniowego?**
Can Enforcement Proceedings Be Carried out from the Housing Contribution?
Mariusz Liskowski, doktorant w Katedrze Prawa Pracy WPiA Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, asesor komorniczy
- 99 Przesłanki oraz minimalne standardy wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego**
Prerequisites and Minimum Standards for the Issuance of Certification as a European Enforcement Order
Paulina Lewandowska, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

NOWA MONOGRAFIA DOTYCZĄCA WĘZŁOWYCH ZAGADNIEŃ ZADŁUŻENIA I NIEWYPŁACALNOŚCI!

Przedstawiamy zbiór studiów pod redakcją znakomitych znawczyń procesu cywilnego
prof. UW r Izabelli Gil, prof. SWPS Agnieszki Góry-Błaszczkowskiej oraz
prof. USz Kingi Flagi-Gieruszyńskiej.

Zadłużenie i niewypłacalność dłużnika

Wybrane aspekty postępowania
zabezpieczającego, egzekucyjnego,
restrukturyzacyjnego i upadłościowego
w procesie prawnym

red. Agnieszka Góra-Błaszczkowska
Kinga Flagi-Gieruszyńska

 CURRENDA

Cena standardowa

~~89 PLN~~

Cena w subskrypcji

66,75 PLN

W publikacji poruszono szereg
trudnych i budzących wątpliwości
interpretacyjne kwestii.

Publikacja jest adresowana
w głównej mierze do stron
postępowania, pełnomocników
a także sędziów
i komorników sądowych.

KSIĄŻKĘ MOŻESZ ZAMÓWIĆ NA

WWW.SKLEP.CURRENDA.PL

STRESZCZENIE **Powołanie przez komornika sądowego inspektora ochrony danych**

Bezpośrednie stosowanie postanowień rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) determinuje szereg zmian w sposobie podejścia do procesów przetwarzania danych osobowych, także w praktyce funkcjonowania komornika sądowego. Z tego też powodu pojawiają się różne wątpliwości interpretacyjne, także w zakresie zidentyfikowania obowiązków komornika sądowego w obszarze powołania przez niego – jako administratora danych w rozumieniu RODO – inspektora ochrony danych. Celem analizy zaprezentowanej w tym artykule jest udzielenie odpowiedzi, czy i ewentualnie kiedy komornik sądowy będzie realizował obowiązek powołania inspektora ochrony danych. W tym zakresie konieczne staje się wzięcie pod uwagę nie tylko treści ogólnego rozporządzenia o ochronie danych, ale ponadto postanowień obowiązującej jeszcze ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz ustaw: o komornikach sądowych i o kosztach komorniczych, które zaczną obowiązywać od 1 stycznia 2019 roku.

Słowa kluczowe: RODO, przetwarzanie danych osobowych, ochrona danych osobowych, inspektor ochrony danych, komornik sądowy, administrator, zobowiązany do powołania inspektora ochrony danych

SUMMARY **Appointment of a Data Protection Officer by a Judicial Officer**

Direct application of the provisions of the Regulation of The European Parliament and of the Council (EU) 2016/679 of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) determines a number of changes in the attitude to personal data processing also in the practice of a judicial officer. Due to this reason, a number

of uncertainties for the interpretation appear, including the scope of defining a judicial officer's duties, as a personal data controller, concerning his appointment of a data protection officer, as understood by the GDPR. The purpose of the analysis presented in this article is to provide an answer to the question if, and when applicable, a judicial officer will be fulfilling the duty of appointing a data protection officer. To this end, it is necessary not only to take into account the wording of the regulation on data protection but also of the provisions of the Act on Judicial Enforcement Officers and Enforcement Proceedings which is still binding, as well as the regulations on judicial officers and costs related to enforcement which will be in force starting from 1 January 2019.

Keywords: *GDPR, personal data processing, personal data protection, personal data officer, judicial officer, data controller, obligation to appoint data protection officer*

Powołanie przez komornika sądowego inspektora ochrony danych

I. Wprowadzenie

Postanowienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych¹; dalej: RODO) precyzują nowe gwarancje systemowe, redefiniując dotychczasowe mechanizmy ochrony i przetwarzania danych osobowych (sposoby działania zobowiązanych do ochrony)². Istota tych zmian polega na przyjęciu modelu, w którym fundamentalne znaczenie ma mieć podejście do ochrony przez administratorów w oparciu o ocenę ryzyka, a nie tylko zagwarantowanie przez nich odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych ochrony. Mając ponadto na uwadze, iż konieczne będzie zapewnienie ochrony danych osobowych w fazie projektowania (*privacy by design*)³,

¹ Dz.Urz.UE.L. 119 z dnia 4 maja 2016 r.

² Na temat relacji istniejącego systemu i nowych obowiązków zob.: T. Cygan, *Zabezpieczenie danych według RODO*, ABI EXPERT 2017, nr 3(4), s. 30–32.

³ Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, „Privacy by Design jest podejściem, a właściwie preferowanym sposobem działania, polegającym na zapewnieniu ochrony danych osobowych poprzez włączenie i stosowanie odpowiednich reguł i zasad takiej ochrony już w fazie projektowania systemu informatycznego, aplikacji, działań marketingowych,

a ponadto domyślnej ochrony danych (*privacy by default*)⁴, oczywiste jest, że ochrona danych ma mieć nie tylko formalny, ale i materialny charakter. W praktyce oznacza to, że weryfikacja ochrony będzie następowała nie tylko przez pryzmat oceny różnego rodzaju (istniejących) dokumentów, ale także rzeczywistych i permanentnych działań podejmowanych w celu wyeliminowania sumy konkretnych zagrożeń i stałego monitorowania prawidłowości procesów towarzyszących gromadzeniu i przetwarzaniu danych osobowych⁵.

Nie budzi wątpliwości, że zmiany w sposobie podejścia do procesów przetwarzania danych osobowych dotyczyć muszą również komornika sądowego, i to szczególnie jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, iż obowiązująca obecnie ustawa o komornikach sądowych i egzekucji⁶ zachowa aktualność jedynie do końca 2018 r., natomiast od 1 stycznia 2019 r. wejdzie w życie ustawa o komornikach sądowych⁷ oraz ustawa o kosztach komorniczych⁸. Rozwiązania przyjęte we wskazanych wyżej aktach nie są identyczne. Z tego też powodu pojawiają się różne wątpliwości interpretacyjne, także w zakresie zidentyfikowania obowiązków komornika sądowego w obszarze powołania przez niego – jako administratora danych w rozumieniu RODO – inspektora ochrony danych⁹.

usług lub produktów, które opierają się na przetwarzaniu danych osobowych. Jednak, w miarę możliwości, PbD powinno być wykorzystywane jako integralny element każdego planowanego projektu biznesowego niezależnie od jego charakteru, ponieważ przynosi pozytywne efekty (zwiększenie poziomu bezpieczeństwa informacji) nawet w działaniach niezwiązanych z zagadnieniami ochrony danych osobowych”. Podejście to traktowane jest jako jeden ze standardów prywatności. Zob. szerzej: A. Kobyłańska, Ł. Ślęzak, *Ochrona danych w fazie projektowania – Privacy by Design*, opracowanie zamieszczone na stronie internetowej: <http://www.abi-expert.pl/wydania/listopad-2016/art,1426,ochrona-danych-w-fazie-projektowania-privacy-by-design.html> [dostęp: 20.09.2017].

⁴ W tym zakresie konieczne staje się uwzględnienie treści art. 25 RODO i Motywu 78 RODO. Uwzględnianie ochrony danych osobowych ma nastąpić już na etapie projektowania danego rozwiązania, czyli jeszcze przed nadaniem mu warstwy technicznej; wyłącznie na etapie warstwy koncepcyjnej.

⁵ Zob. np.: T. Izdorczyk, *Przetwarzanie danych osobowych w systemach kontroli dostępu*, ABI EXPERT 2017, nr 3(4), s. 26–29; T. Izdorczyk, *RODOwskaz prowadzenia rejestru czynności przetwarzania*, ABI EXPERT 2017, nr 3(4), s. 48–49.

⁶ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm.).

⁷ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 771).

⁸ Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 770).

⁹ Zob. M. Jabłoński, D. Kornobis-Romanowska, K. Wygoda, *Obowiązki i stosowanie ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych w polskim porządku prawnym*, Wrocław 2017, s. 153 i n.

Analiza zawarta w niniejszym opracowaniu uwzględnia stan obecny, jak również przyszłe, tj. od 1 stycznia 2019 r. obowiązywanie nowych regulacji prawnych, a jej celem jest ustalenie, czy i ewentualnie kiedy komornik sądowy zobowiązany jest do powołania inspektora ochrony danych.

2. Obowiązek powołania inspektora ochrony danych

Zgodnie z treścią art. 37 ust. 1 RODO administrator i podmiot przetwarzający wyznaczają inspektora ochrony danych zawsze, gdy:

- „a) przetwarzania dokonują organ lub podmiot publiczny, z wyjątkiem sądów w zakresie sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości;
- b) główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na operacjach przetwarzania, które ze względu na swój charakter, zakres lub cele wymagają regularnego i systematycznego monitorowania osób, których dane dotyczą, na dużą skalę; lub
- c) główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na przetwarzaniu na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz danych osobowych dotyczących wyroków skazujących i naruszeń prawa, o czym mowa w art. 10”.

Jeżeli administrator lub podmiot przetwarzający są organem lub podmiotem publicznym, dla kilku takich organów lub podmiotów można wyznaczyć – z uwzględnieniem ich struktury organizacyjnej i wielkości – jednego inspektora ochrony danych¹⁰.

¹⁰ „Wymagany poziom wiedzy fachowej nie jest nigdzie jednoznacznie określony, ale musi być współmierny do charakteru, skomplikowania i ilości danych przetwarzanych w ramach jednostki. Dla przykładu, w przypadku wyjątkowo skomplikowanych procesów przetwarzania danych osobowych lub w przypadku przetwarzania dużej ilości danych szczególnych kategorii, DPO może potrzebować wyższego poziomu wiedzy i wsparcia. (...) W związku z tym wybór DPO powinien być dokonany z zachowaniem należytej staranności i brać pod uwagę charakter przetwarzania danych w ramach podmiotu” – zob. *Wytyczne dotyczące inspektorów ochrony danych (DPO) przyjęte przez Grupę Roboczą Art. 29 ds. Ochrony Danych w dniu 13 grudnia 2016 r. Ostatnio zmienione i przyjęte w dniu 5 kwietnia 2017 r.*, s. 5, dostępne na stronie internetowej: www.giodo.gov.pl [dostęp: 1.08.2018].

Istotne jest to, że inspektor ochrony danych, choć może być członkiem personelu administratora lub podmiotu przetwarzającego, powinien być wyznaczany na podstawie kwalifikacji zawodowych, a w szczególności wiedzy fachowej na temat prawa i praktyk w dziedzinie ochrony danych oraz umiejętności wypełnienia konkretnych zadań¹¹. Konieczne staje się w tym miejscu podkreślenie, że modelowo osoba powołana na stanowisko inspektora ochrony danych powinna się legitymować nie tylko wiedzą merytoryczną z obszaru ochrony prywatności, jak i danych osobowych, ale jeszcze w szerszym zakresie znajomością procedur dostępowych (w tym ochrony tajemnic) oraz posiadać odpowiednie doświadczenie w sferze IT¹².

Należy również zaznaczyć, że treść RODO nie zawiera konkretyzacji terminu „organ” czy „podmiot publiczny”. W uzasadnieniu do projektu

¹¹ 1. Inspektor ochrony danych ma następujące zadania: a) informowanie administratora, podmiotu przetwarzającego oraz pracowników, którzy przetwarzają dane osobowe, o obowiązkach spoczywających na nich na mocy niniejszego rozporządzenia oraz innych przepisów Unii lub państw członkowskich o ochronie danych i doradzanie im w tej sprawie; b) monitorowanie przestrzegania niniejszego rozporządzenia, innych przepisów Unii lub państw członkowskich o ochronie danych oraz polityki administratora lub podmiotu przetwarzającego w dziedzinie ochrony danych osobowych, w tym podział obowiązków, działania zwiększające świadomość, szkolenia personelu uczestniczącego w operacjach przetwarzania oraz powiązane z tym audyty; c) udzielanie na żądanie zaleceń co do oceny skutków dla ochrony danych oraz monitorowanie jej wykonania zgodnie z art. 35; d) współpraca z organem nadzorczym; e) pełnienie funkcji punktu kontaktowego dla organu nadzorczego w kwestiach związanych z przetwarzaniem, w tym z uprzednimi konsultacjami, o których mowa w art. 36, oraz w stosownych przypadkach prowadzenie konsultacji we wszelkich innych sprawach.

2. Inspektor ochrony danych wypełnia swoje zadania z należyтым uwzględnieniem ryzyka związanego z operacjami przetwarzania, mając na uwadze charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania. Nie jest to katalog zamknięty, a sam prawodawca wskazuje na możliwość powierzenia inspektorowi ochrony danych innych zadań dodatkowych (spoza zakresu ochrony danych), jeśli nie będzie to rodziło konfliktu interesów (np. prowadzenie rejestru przetwarzania).

¹² W sposób jednoznaczny należy podkreślić, iż z postanowień RODO „(...) jasno wynika, że to administrator lub podmiot przetwarzający zobowiązany jest do zapewnienia i udowodnienia zgodności przetwarzania danych osobowych z przepisami prawa (artykuł 24(1)). Przetwarzanie danych zgodne z rozporządzeniem jest obowiązkiem administratora lub podmiotu przetwarzającego”. W konsekwencji inspektor ochrony danych bezpośrednio nie ponosi odpowiedzialności w przypadku stwierdzenia niezgodności z RODO (naruszenia postanowień tego aktu) – zob. *Wytoczne dotyczące inspektorów ochrony danych (DPO) przyjęte przez Grupę Roboczą Art. 29 ds. Ochrony Danych w dniu 13 grudnia 2016 r. Ostatnio zmienione i przyjęte w dniu 5 kwietnia 2017 r.*, s. 5, dostępne na stronie: www.gioudo.gov.pl [dostęp: 1.01.2018].

ustawy o ochronie danych osobowych odwoływano się do wytycznych Grupy Roboczej Art. 29, która w odniesieniu do zagadnienia powołania inspektora ochrony danych podnosiła, że „takie pojęcie powinno zostać określone na poziomie przepisów krajowych. Do podmiotów takich najczęściej zalicza się organy władzy krajowej, organy regionalne i lokalne, ale również – na mocy właściwego prawa krajowego – szereg innych podmiotów prawa publicznego”¹³. Jak wskazywano w dalszej części uzasadnienia projektu, „projektodawca zdecydował się wprowadzić do projektu szerokie rozumienie takich podmiotów publicznych. Przepisy projektu w celu zapewnienia stosowania art. 37 ust. 1 lit. a Rozporządzenia precyzują, iż organami i podmiotami publicznymi obowiązany do wyznaczenia inspektora są organy publiczne i podmioty publiczne wskazane w art. 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, a także instytuty badawcze oraz Narodowy Bank Polski”¹⁴.

W uchwalonej ostatecznie wersji ustawy z dnia 10 maja 2018 r.¹⁵ przepis ten uległ jednak pewnej modyfikacji. W chwili obecnej posiada następujące brzmienie:

„Przez organy i podmioty publiczne obowiązane do wyznaczenia inspektora, o których mowa w art. 37 ust. 1 lit. a rozporządzenia 2016/679, rozumie się:

- 1) jednostki sektora finansów publicznych;
- 2) instytuty badawcze;
- 3) Narodowy Bank Polski” (art. 9 ustawy).

Jednocześnie na tle postanowień ustawy o ochronie danych osobowych można zaobserwować pewnego rodzaju dychotomię odwoływania się do pojęcia jednostki sektora finansów publicznych.

¹³ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o ochronie danych osobowych, druk sejmowy nr 2410, s. 12, dostępne na stronie internetowej: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2410> [dostęp: 1.08.2018].

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Zgodnie z treścią art. 2 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie danych osobowych, akt ten określa podmioty publiczne obowiązane do wyznaczenia inspektora ochrony danych oraz tryb zawiadamiania o jego wyznaczeniu (Dz.U. z 2018 r., poz. 1000).

W art. 6. omawianej ustawy wskazuje się, że jej postanowień oraz postanowień RODO nie stosuje się do: „1) przetwarzania danych osobowych przez jednostki sektora finansów publicznych, o których mowa w art. 9 pkt 1, 3, 5, 6 i 14 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 2077 oraz z 2018 r., poz. 62 i 1000), w zakresie, w jakim przetwarzanie to jest konieczne do realizacji zadań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa narodowego, jeżeli przepisy szczególne przewidują niezbędne środki ochrony praw i wolności osoby, której dane dotyczą”.

W art. 73 ust. 2 następuje natomiast – tak jak w art. 9 pkt 1 – odwołanie wyłącznie do pojęcia jednostki sektora finansów publicznych¹⁶. Podobnie wygląda to w treści art. 101 przedmiotowej ustawy. Jednak w art. 102 ust. 1 ustawodawca ponownie odwołuje się do terminu jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy o finansach publicznych¹⁷.

W konsekwencji, w tym samym akcie prawnym mamy do czynienia z dwojakiego rodzaju podmiotowym dookreśleniem adresata skonkretyzowanych w RODO i samej ustawie obowiązków, zadań lub sankcji (administracyjnych kar pieniężnych). Raz jest to jednostka sektora finansów publicznych, w drugim przypadku „jednostka sektora finansów publicznych w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy o finansach publicznych”¹⁸.

¹⁶ Art. 73. 1. Prezes Urzędu, jeżeli uzna, że przemawia za tym interes publiczny, po zakończeniu postępowania informuje o wydaniu decyzji na swojej stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej. 2. Jednostki sektora finansów publicznych, instytuty badawcze oraz Narodowy Bank Polski, w stosunku do których Prezes Urzędu wydał prawomocną decyzję stwierdzającą naruszenie, niezwłocznie podają do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej lub stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej informację o działaniach podjętych w celu wykonania decyzji.

¹⁷ Art. 102. 1. Prezes Urzędu może nałożyć, w drodze decyzji, administracyjne kary pieniężne w wysokości do 100 000 złotych na: 1) jednostki sektora finansów publicznych, o których mowa w art. 9 pkt 1–12 i 14 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych; 2) instytut badawczy; 3) Narodowy Bank Polski. 2. Prezes Urzędu może nałożyć, w drodze decyzji, administracyjne kary pieniężne w wysokości do 10 000 złotych na jednostki sektora finansów publicznych, o których mowa w art. 9 pkt 13 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

¹⁸ Odwołując się do wypowiedzi Ministra Cyfryzacji Marka Zagórskiego, „chcę powiedzieć, że w przypadku spółek, których właścicielami są jednostki samorządu

Na tle przyjętego zróżnicowania pojawia się pytanie, czy termin „jednostka sektora publicznego” użyty przez ustawodawcę ma charakter autonomiczny, czy też chodzi tu jednak o jednostkę sektora finansów publicznych w rozumieniu art. 9 ustawy o finansach publicznych. Kwestia ta ma istotne znaczenie z punktu widzenia zdefiniowania zobowiązanego do powołania inspektora ochrony danych. Jej rozstrzygnięcie musi poprzedzać identyfikację innych pojęć niedookreślonych, które znalazły się w treści art. 37 RODO, a w szczególności tego, że główna działalność administratora dotyczy:

- przetwarzania na dużą skalę (art. 37 ust. 1 lit. b)¹⁹;
- przetwarzania na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz danych osobowych dotyczących wyroków skazujących i naruszeń prawa, o czym mowa w art. 10 RODO (art. 37 ust. 1 lit. c).

Przyjęcie założenia, zgodnie z którym termin „jednostka sektora finansów publicznych” w rozumieniu art. 9 pkt 1 ustawy o ochronie danych osobowych jest szerszy od tego, który jest zawarty w art. 9 ust. 1 pkt 1–14 ustawy o finansach publicznych, musiałoby się wiązać z koniecznością

terytorialnego, one nie wchodzą w zakres ustawy o finansach publicznych, art. 9 ustawy o finansach publicznych, który jest podstawą do wyłączenia. Musieliśmy przyjąć jakąś normę. Chcę powiedzieć, że to było podnoszone wielokrotnie jako pewien argument, dlaczego np. jest to rozróżnienie: szpital prywatny a szpital publiczny” – 62. posiedzenie Sejmu w dniu 9 maja 2018 r. Projekt ustawy o ochronie danych osobowych, s. 287, dostępny na stronie internetowej: http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter8.nsf/0/21200BC57892378CC1258289000B4032/%24File/62_b_ksiazka_bis.pdf [dostęp: 1.08.2018]. Można jedynie przypuszczać, że doszło do celowego – węższego – zdefiniowania wyłączeń podmiotowych i konkretyzacji tej grupy jednostek sektora finansów publicznych, które mogą być ukarane grzywnami pieniężnymi do 100 tys. złotych. Gdyby tak jednak było, to mielibyśmy do czynienia z problemem nieuzasadnionego zróżnicowania praw i obowiązków podmiotów jednorodnych, tzn. tych wszystkich, które zalicza się do jednostek sektora finansów publicznych.

¹⁹ Jedynie pośrednio pewne cechy identyfikujące zostały wskazane w motywie 91 RODO, „które służą przetwarzaniu znacznej ilości danych osobowych na szczeblu regionalnym, krajowym lub ponadnarodowym i które mogą wpłynąć na dużą liczbę osób, których dane dotyczą, oraz które mogą powodować wysokie ryzyko, na przykład (ze względu na swój szczególnie charakter), gdy zgodnie ze stanem wiedzy technicznej, stosowana jest na dużą skalę nowa technologia – oraz do innych operacji przetwarzania powodujących wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób, których dane dotyczą, w szczególności gdy operacje te utrudniają osobom, których dane dotyczą, wykonywanie przysługujących im praw”.

choćby śladowego zidentyfikowania cech jednostki sektora finansów publicznych specjalnie określonych na gruncie ustawy o ochronie danych osobowych. Takiego uszczegółowienia w treści ustawy jednak nie odnajdujemy. Oczywiście brak jest też bezpośredniego (literalnego) sprecyzowania, że komornik sądowy jest administratorem danych, na którym spoczywa obowiązek powołania inspektora ochrony danych.

2.1. Komornik sądowy jako administrator danych osobowych

Z punktu widzenia RODO o byciu administratorem danych rozstrzyga nie forma organizacyjna podmiotu, a samodzielnie lub wspólnie z innymi ustalanie celów i sposobów przetwarzania danych osobowych (jeżeli cele i sposoby takiego przetwarzania są określone w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, to również w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego może zostać wyznaczony administrator lub mogą zostać określone konkretne kryteria jego wyznaczania – art. 4 pkt 7 RODO).

Biorąc pod uwagę samodzielność – wynikającą z obowiązującego prawa – w wykonywaniu ustawowych obowiązków przez komornika sądowego²⁰ (zarówno w aktualnie obowiązującej regulacji ustawowej – art. 2, jak i tych, które wejdą w życie od dnia 1 stycznia 2019 r., w szczególności art. 3 ustawy o komornikach sądowych oraz przepisach Kodeksu postępowania cywilnego – np.: art. 761, 763, 763¹, 764, 765, 1086, czy tych wynikających z treści nowych rozwiązań i zmian wprowadzonych do k.p.c.²¹), można stwierdzić, że komornik sądowy jest administratorem danych²². Przyjęty sposób regulacji potwierdza, iż czynności (działania) komornika sądowego odbywają się w rygorze obowiązku prawnego lub uprawnienia²³, stanowią więc wystarczającą podstawę prawną do

²⁰ Nie ma na taką ocenę wpływu treść art. 3 ustawy.

²¹ Zob. art. 261 ustawy o komornikach sądowych.

²² Choć wzięcie pod uwagę charakteru i istoty nadzoru określone w przepisach art. 165–194 – nadzór judykacyjny, nadzór administracyjny oraz nadzór wewnętrzny – może prowadzić do powstania pewnych wątpliwości co do pojęcia i zakresu „samodzielności” komornika sądowego.

²³ Szerzej na temat konsekwencji tego rozróżnienia zob. np. P. Barta, P. Litwiński, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2016, s. 232–234.

uznania, że w zakresie przetwarzania danych oparte są bezpośrednio na przepisach ustawowych, a tym samym komornicy sądowi są umocowani do podejmowania czynności przetwarzania danych z mocy prawa.

W kontekście przepisów legalizujących przetwarzanie danych osobowych wynikających z RODO wskazana wyżej grupa przepisów mieści się w zakresie przesłanek uprawniających do przetwarzania wskazanych w art. 6 ust. 1 lit. c i e rozporządzenia ogólnego²⁴.

O tym, że komornicy traktowani są jako samodzielni administratorzy, świadczą rozwiązania zawarte w art. 43²⁵ i 158²⁶ projektu ustawy

²⁴ Zob. szerzej: P. Litwiński, P. Barta, M. Kawecki, *Komentarz do art. 6 [w:] Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz*, pod red. P. Litwińskiego, Warszawa 2018, s. 273 i n.

²⁵ Art. 43. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2017 r., poz. 1277 i 1343) po art. 37a dodaje się art. 37b w brzmieniu:

„Art. 37b. 1. W celu wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o danych osobowych) (Dz.Urz.UE.L. 119 z dnia 4 maja 2016 r., s. 1), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”, komornik, podczas pozyskiwania danych osobowych, przekazuje każdorazowo osobie, której dane dotyczą, informacje określone w art. 13 ust. 1 lit. a) i c) rozporządzenia 2016/679. Pozostałe, podlegające udostępnieniu informacje komornik może zamieszczać w miejscu publicznie dostępnym w siedzibie kancelarii lub na stronie internetowej kancelarii, o czym należy poinformować osobę, której informacje dotyczą, podczas pozyskiwania od niej danych osobowych.

2. Uprawnienia wynikające z art. 15 rozporządzenia 2016/679 realizowane są na zasadach określonych w art. 9 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego i wyłącznie w zakresie, w jakim nie narusza to obowiązku zachowania przez komornika tajemnicy zawodowej, o której mowa w art. 20.

3. W zakresie prowadzonych postępowań lub czynności podejmowanych przez komornika na podstawie art. 2 ust. 3 i 4 pkt 1 i 3 niniejszej ustawy, art. 16 rozporządzenia 2016/679 stosuje się wyłącznie w zakresie i na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego.

4. W ramach wykonywania przez komornika zadań, o których mowa w art. 2 ust. 3 i 4 pkt 1 i 3, skorzystanie przez daną osobę z prawa do ograniczenia przetwarzania danych osobowych, o którym mowa w art. 18 ust. 1 rozporządzenia 2016/679, odbywa się wyłącznie w sposób przewidziany w art. 767 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r., poz. 155).

²⁶ Art. 158. W ustawie z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 771) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 159 dodaje się art. 159a w brzmieniu:

„Art. 159a. 1. Dane osobowe zawarte w systemie teleinformatycznym, utworzonym stosownie do art. 158 ust. 1 i art. 295 do dnia 1 stycznia 2021 roku, podlegają z dniem uruchomienia systemu zabezpieczeniom zapobiegającym nadużyciom lub

o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/679²⁷. Zasadniczo dotyczą one bowiem jedynie ograniczenia zakresu obowiązków i praw osób, których dane są przetwarzane (w następstwie skorzystania z dyspozycji zawartej w art. 23 RODO)²⁸,

niezgodnemu z prawem dostępowi lub przekazywaniu, w szczególności poprzez stosowanie proporcjonalnych środków technicznych i organizacyjnych gwarantujących zapewnienie ochrony przed nieuprawnionym dostępem do systemu teleinformatycznego.

2. Administratorami danych znajdujących się w systemie są komornicy w zakresie, w jakim dane te dotyczą prowadzonych przez nich spraw”;

2) po art. 164 dodaje się art. 164a w brzmieniu:

„Art. 164a. 1. W celu wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o danych osobowych) (Dz.Urz.UE.L. 119 z dnia 4 maja 2016 r., s. 1), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”, komornik, podczas pozyskiwania danych osobowych, przekazuje każdorazowo osobie, której dane dotyczą, informacje określone w art. 13 ust. 1 lit. a) i c) rozporządzenia 2016/679. Pozostałe, podlegające udostępnieniu informacje komornik może zamieszczać w miejscu publicznie dostępnym w siedzibie kancelarii lub na stronie internetowej kancelarii, o czym należy poinformować osobę, której informacje dotyczą, podczas pozyskiwania od niej danych osobowych.

2. Uprawnienia wynikające z art. 15 rozporządzenia 2016/679 realizowane są na zasadach określonych w art. 9 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego i wyłącznie w zakresie, w jakim nie narusza to obowiązku zachowania przez komornika tajemnicy zawodowej, o której mowa w art. 27.

3. W zakresie prowadzonych postępowań lub czynności podejmowanych przez komornika na podstawie art. 3 ust. 3 i 4 pkt 1 i 2 niniejszej ustawy, art. 16 rozporządzenia 2016/679 stosuje się wyłącznie w zakresie i na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r., poz. 155).

4. W ramach wykonywania przez komornika zadań, o których mowa w art. 3 ust. 3 i 4 pkt 1 i 2, skorzystanie przez daną osobę z prawa do ograniczenia przetwarzania danych osobowych, o którym mowa w art. 18 ust. 1 rozporządzenia 2016/679, odbywa się wyłącznie w sposób przewidziany w art. 767 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego”.

²⁷ Dostępne na stronie internetowej: <http://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12302951/katalog/12457737#12457737> [dostęp: 1.08.2018].

²⁸ Jak wskazywano w uzasadnieniu do projektu ustawy o ochronie danych osobowych, możliwość „ograniczenia stosowania części obowiązków informacyjnych, (...) została przewidziana w art. 23 Rozporządzenia. Na jego podstawie państwa członkowskie mogą wprowadzić wyłączenia w stosunku do ściśle wymienionych obowiązków i praw, jeśli nie spowoduje to naruszenia istoty podstawowych praw i wolności oraz jest w demokratycznym społeczeństwie środkiem niezbędnym i proporcjonalnym służącym jednemu z wymienionych celów”. Rozporządzenie wskazuje, że ingerencja państwa członkowskiego musi służyć jednej z wymienionych przesłanek, m.in. bezpieczeństwu narodowemu, obronie, bezpieczeństwu publicznemu czy „innym ważnym celom leżącym w ogólnym interesie publicznym Unii lub państwa członkowskiego, w szczególności ważnemu interesowi gospodarczemu lub finansowemu Unii lub państwa członkowskiego”, s. 9, dostępne na stronie internetowej: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2410> [dostęp: 1.08.2018].

ale stanowią potwierdzenie, że komornik sądowy traktowany jest jako administrator danych, na którym ciążyą obowiązki sprecyzowane w RODO. Na chwilę obecną brakuje propozycji (w projekcie ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/679), które świadczyłyby, że w związku z wejściem w życie nowej ustawy o komornikach sądowych, a w szczególności widocznym wzmocnieniem roli sądu, jak również Ministra Sprawiedliwości, prezesów właściwych sądów apelacyjnych, sądów okręgowych oraz sądów rejonowych (nadzór administracyjny), administratorem danych osobowych w zakresie wykonywania czynności komorniczych będzie – inny niż komornik sądowy – organ (ewentualnie inny podmiot publiczny).

2.2. Specyfika definiowania statusu komornika sądowego

Ciekawy jest sposób uzasadnienia dotyczącego regulacji zawartych w art. 43 i 158 projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/679. Zarówno w odniesieniu do aktualnego stanu prawnego, jak i w zakresie regulacji, które mają wejść w życie 1 stycznia 2019 r., projektodawca używa tych samych argumentów, koncentrując się przede wszystkim na zidentyfikowaniu statusu komornika sądowego²⁹. W sposób niebudzący wątpliwości projektodawca stara się przedstawić komornika sądowego jako:

²⁹ Jedyna różnica dotyczy tego, że od 1 stycznia 2019 r. w nowej już ustawie proponuje się dodanie art. 159a. Dotyczy więc tego fragmentu, w którym projektodawca wskazuje, że projekt „zawiera przepisy służące wyeliminowaniu wątpliwości w zakresie funkcjonowania systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie egzekucyjne. Zgodnie bowiem z art. 159 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 771) Minister Sprawiedliwości jako administrator systemu teleinformatycznego, odpowiadający za jego wdrożenie i prawidłowe funkcjonowanie, nie ma swobodnego dostępu do informacji w nim zawartych, w tym do danych osobowych. Oznacza to, że Minister Sprawiedliwości jest jedynie jego dostawcą, natomiast użytkownikami, odpowiadającymi za treść przechowywanych w nim danych, są komornicy. Dlatego też, z jednej strony konieczne jest ustawowe zagwarantowanie, że dane znajdujące się w systemie będą bezpieczne (art. 159a ust. 1). Z drugiej zaś strony dla ostatecznego wyeliminowania wątpliwości, kto jest administratorem zawartych w systemie danych osobowych, konieczne jest dodanie art. 159a ust. 2”. Warto w tym miejscu podkreślić, że zarówno sam przepis, jak i jego uzasadnienie są nie do przyjęcia w punktu widzenia RODO.

- państwowy i monokratyczny organ egzekucyjny, wyposażony we władztwo publicznoprawne, w tym możliwość stosowania środków przymusu;
- pełniącego służbę publiczną, w zakresie której nie jest uzasadnione powoływanie się na „konstytucyjną gwarancję swobodnego wyboru i wykonywania zawodu (która chroni przedstawicieli takich zawodów jak adwokat, radca prawny czy notariusz)”;
- organu, którego z wierzycielem łączy stosunek o charakterze publicznoprawnym;
- prowadzącego, „jak każdy organ państwowy, (...) postępowanie według ściśle określonych reguł przewidzianych przepisami stosownej ustawy (w tym wypadku k.p.c.)”;
- pobierającego opłatę egzekucyjną, która jest „świadctwem publicznoprawnym, uiszczanym przymusowo, z tytułu prowadzonej w konkretnej sprawie egzekucji. Komornik nie może odstąpić od jej pobrania ani też umówić się co do jej wysokości w konkretnej sprawie. Jako świadczenie publicznoprawne, opłata egzekucyjna jest zaliczana do danin publicznych”³⁰.

Jednocześnie, w szerokim zakresie, projektodawca odwołuje się do poglądów literatury, także tej z okresu dwudziestolecia międzywojennego, jednoznacznie charakteryzując komornika sądowego jako – już nie tylko *sensu largo* – organ państwowy. Szczególnie widoczne staje się to w odniesieniu do przytaczanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego. „Przymusowa egzekucja wyroków sądowych odbywa się w drodze działań organów państwa, które nie działają na zlecenie wierzyciela, ale w ramach własnych, przyznanych im przez państwo uprawnień. (...) Komornik działa bowiem, formalnie rzecz biorąc, w imieniu państwa, którego zadaniem jest zapewnienie wykonania wyroków sądowych. Tylko faktycznie działa on w interesie

³⁰ W tym zakresie należy odwołać się także do uchwały SN z dnia 27 lipca 2017 r., III CZP 97/16 – orzeczenia SN dostępne na stronie: <http://www.sn.pl> [dostęp: 1.08.2018].

wierzyciela jako osoby, której sąd w odpowiednim orzeczeniu zapewnił ochronę publicznoprawną³¹.

Analiza uzasadnienia dotyczącego treści zaproponowanych rozwiązań prowadzi do paradoksalnych wniosków. W jej następstwie można bowiem stwierdzić, że obecne regulacje zawarte w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji są identyczne z tymi, które dopiero wejdą w życie, co nie znajduje odzwierciedlenia w rzeczywistości³². Można jednocześnie odnieść wrażenie, że projektodawca celowo pomija w zasadzie wszystkie te poglądy, stanowiska, jak i rozstrzygnięcia organów władzy sądowniczej, które nie wpisują się w przygotowaną charakterystykę statusu komornika sądowego.

Przed wszystkim pominięte zostały kwestie wyrażone w stanowisku:

- Ministerstwa Sprawiedliwości, dotyczącego „hybrydowego charakteru statusu komornika sądowego”³³. „Gdy chodzi o status zawodowy komornika sądowego, to poczynawszy od reformy dokonanej ustawą

³¹ Powołując się na: wyrok TK z dnia 20 stycznia 2004 r., SK 26/03; wyrok TK z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08 – orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dostępne na stronie: www.trybunal.gov.pl [dostęp: 1.08.2018]; uchwałę SN z dnia 22 października 2002 r., III CZP 65/02.

³² W uzasadnieniu do projektu ustawy o komornikach sądowych projektodawca stwierdza: „Wydaje się bowiem, że opłaty egzekucyjne ostatecznie utraciły swój publicznonprawny charakter w wyniku noweli dokonanej ustawą z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2004 r., poz. 2356), kiedy to uchylono art. 59 ust. 4 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji stanowiący, że część ściągniętych opłat stanowiła dochód Skarbu Państwa. Fakt, że wyłącznym beneficjentem tych środków stał się komornik, znacznie utrudniał administracyjną kontrolę prowadzonej przez niego gospodarki finansowej. W celu wyeliminowania jakichkolwiek wątpliwości oraz przywrócenia spójności rozwiązań systemowych przyjęto w projekcie, że opłaty egzekucyjne stanowią należność publicznoprawną, zaś w zakresie przekraczającym należne komornikowi wynagrodzenie prowizyjne – są dochodem budżetu państwa” treść dostępna na stronie: <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1582> [s. 29 – dostęp: 1.08.2018].

³³ Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości – z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości – na interpelację nr 8719 (posła Stanisława Szveda, przesłaną w ślad za pismem z dnia 13 września 2012 r. (SPS-023-8719/12) w sprawie kontynuacji pracy przez mianowanych komorników sądowych, którzy ukończyli 65 lat), zamieszczona na stronie www.sejm.gov.pl. Charakterystyka ta ostatecznie pozwala na stwierdzenie, że status komornika sądowego ma postać hybrydy, będącej połączeniem elementów publicznonprawnych, wolnego zawodu i szczególnej postaci organizacyjnej formy działalności zarezerwowanej przez ustawodawcę do prowadzenia kancelarii.

z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, zaznaczyła się w sposób wyraźny tendencja do wzmocnienia jego samodzielnej pozycji jako pomocniczego organu wymiaru sprawiedliwości i w dalszej kolejności – jako wolnego zawodu prawniczego, przy jednoczesnym zachowaniu statusu funkcjonariusza publicznego. Na tej drodze szczególne znaczenie należy przypisać ustawie z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2007 r. Nr 112, poz. 769), która nałożyła na aplikantów, asesorów komorniczych i komorników obowiązek posiadania wykształcenia prawniczego³⁴;

- Ministra Finansów, który dnia 9 czerwca 2015 r. wydał interpretację ogólną (sygn. PT1.050.1.2015.LJU.19) w sprawie opodatkowania podatkiem od towarów i usług czynności wykonywanych przez komorników sądowych³⁵, w której stwierdził, że komornika sądowego nie można utożsamiać z organem władzy publicznej, a jego działalność jest działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy o VAT;
- Ministra Rozwoju i Finansów, który stwierdził, że „czynności wykonywane przez komorników sądowych podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług, zaś komornik sądowy – z racji niewchodzenia w skład administracji publicznej – nie jest objęty wyłączeniem określonym w art. 15 ust. 6 ustawy o podatku od towarów i usług oraz art. 13 ust. 1 dyrektywy 112”³⁶;
- Trybunału Konstytucyjnego zwracającego uwagę na elementy:
 - a) „prywatyzacji” zawodu komornika, dotyczącej zarówno formy prowadzenia działalności przez komornika sądowego, jak i finansowania działalności oraz jego wynagradzania³⁷. Trybunał Konstytucyjny stwierdził wprost: „Art. 3a ustawy o komornikach jest

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Dziennik Urzędowy Ministra Finansów z dnia 15 czerwca 2015 r., poz. 41, dostępny na stronie internetowej: <http://www.mf.gov.pl/documents/764034/3189310/Dz.+Urz.+Min.+Fin.+z+dnia+15+czerwca+2015+r.+poz.+41+-> [dostęp: 1 sierpnia 2018].

³⁶ Uchwała NSA z dnia 6 marca 2017 r., I FPS 8/16, orzeczenia sądów administracyjnych dostępne na stronie www.nsa.gov.pl [dostęp: 1.08.2018].

³⁷ Wyrok TK z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08.

wyrazem swoistej prywatyzacji zawodu komornika w zakresie dotyczącym finansowania jego działalności oraz jego wynagradzania – por. wyroki TK z: 17 maja 2005 r., sygn. P 6/04; z 24 lutego 2009 r., sygn. SK 34/07³⁸. Ponadto Trybunał Konstytucyjny podniósł, że „formuła «wykonywanie czynności, o których mowa w art. 2 ustawy, na własny rachunek» winna być rozumiana zgodnie z duchem reformy wprowadzonej przez ustawę nowelizującą z 2001 r. jako wyraz «prywatyzacji» zawodu komornika³⁹. Podkreślał też, że „komornik z pewnością wykonuje funkcje publiczne (co szkody przezeń wyrządzone lokuje w zasięgu regulacji art. 77 ust. 1 Konstytucji). Jednak od klasycznego funkcjonariusza różni go to, że czyni to w ramach kancelarii – prowadzonej na własny rachunek. Lokalizacja ryzyka w obszarze regulacji odpowiedzialności cywilnej wymaga oparcia jej o racjonalne racje. Taką właśnie *ratio* jest zasada – czyj zysk, tego ryzyko⁴⁰. W tym zakresie należy z całą stanowczością podkreślić, że na chwilę obecną regulacja zawarta w art. 3a ustawy o komornikach sądowych i egzekucji w dalszym ciągu obowiązuje;

- b) konieczności utożsamiania zawodu komornika sądowego z zawodem zaufania publicznego⁴¹;
- Naczelnego Sądu Administracyjnego, który w uchwale z dnia 6 marca 2017 r. stwierdził: „Do komornika sądowego, którego status wynika z ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (...), ma zastosowanie art. 15 ust. 1 w zw. z ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2016 r., poz. 710 ze zm.), ponieważ wykonuje on działalność nie w formie podmiotu prawa publicznego, lecz w formie samodzielnej działalności gospodarczej, wykonywanej w ramach wolnego zawodu, a w związku

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Wyrok TK z dnia 20 stycznia 2004 r., SK 26/03.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Wyrok TK z dnia 3 grudnia 2003 r., K 5/02; wyrok TK z dnia 11 maja 2007 r., K 2/07.

z tym nie przysługuje mu wyłączenie przewidziane w art. 15 ust. 6 ustawy o podatku od towarów i usług oraz art. 13 ust. 1 dyrektywy 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.Urz.U.E.L. 347 z dnia 11 grudnia 2006 r., s. 1, z późn. zm.)⁴². Jednocześnie Naczelny Sąd Administracyjny przeprowadził kompleksową analizę, odwołując się nie tylko do poglądów literatury przedmiotu, ale wielu rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, jak również Trybunału Sprawiedliwości UE. Analiza ta doprowadziła do konstatacji, w myśl której na poziomie rozwiązań krajowych obowiązujące regulacje prawne pozwalają jedynie na „określenie statusu komornika sądowego jako organu władzy publicznej (...) wyłącznie w kontekście odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za niezgodne z prawem działania organów władzy publicznej”⁴³, natomiast na poziomie oceny dokonanej przez Trybunał Sprawiedliwości UE na wyraźne podkreślenie, że „podmioty takie jako komornicy sądowi działający na gruncie prawa polskiego powinni zostać opodatkowani podatkiem VAT, ponieważ są to podmioty zawodowo trudniące się wykonywaniem tego typu czynności, które organizują swoje zasoby osobowe i rzeczowe w ramach kancelarii, a więc w sposób autonomiczny i niezależny i świadczą usługi w sposób odpłatny”⁴⁴.

Mając na względzie stan obecny (obowiązującą do końca 2018 r. ustawę), możemy zatem skonstatować, że komornicy sądowi identyfikowani są pod kątem ich statusu ustrojowego w sposób złożony. Niezależnie do istniejących rozbieżności, na pewno jesteśmy w stanie stwierdzić, że komornik sądowy:

- jest płatnikiem podatku VAT w zakresie prowadzonej działalności (czynności) i w tym zakresie traktuje się go jako przedsiębiorcę (do dzisiaj nie uchylono interpretacji ogólnej Ministra Finansów z 2015 r.);

⁴² Uchwała NSA z dnia 6 marca 2017 r. I FPS 8/16.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

- na własny rachunek wykonuje czynności, zadania i prawa, o których mowa w art. 2 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji;
- nie podlega w zakresie swojej działalności dyscyplinie budżetowej;
- *sensu stricto* na gruncie obowiązujących przepisów prawa nie definiuje się go jako organu czy to władzy sądowniczej, czy to władzy wykonawczej, czy wreszcie, w szerokim tego słowa znaczeniu, jako organu administrującego; definiuje się go jako funkcjonariusza publicznego działającego przy sądzie rejonowym;
- nie kwalifikuje się go jako jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 1–14 ustawy o finansach publicznych;
- nie definiuje się go także (w jeszcze szerszym ujęciu) jako jednostki finansów publicznych, również ze względu na sposób i charakter pobierania opłat. Wystarczy w tym zakresie – poza wskazanymi wyżej rozstrzygnięciami Trybunału i sądów – wskazać na uchwałę Sądu Najwyższego, zgodnie z którą, „poszukując odpowiedzi na pytanie o charakter pobieranych przez komornika opłat, warto także zwrócić uwagę, że zmiany wprowadzone do tej ustawy na skutek wyroków Trybunału Konstytucyjnego oraz interwencji ustawodawcy nie pozostawiają wątpliwości, że opłata ta ma być nie daniną publiczną, lecz pozostawać w wyraźnym związku z rezultatami, do jakich egzekucja prowadzi. Uchylony został art. 59 ust. 4 u.k.s.egz., co oznacza, że komornik żadnej części tej opłaty nie przekazuje na rzecz Skarbu Państwa”⁴⁵. Stan ten pozostaje aktualny do dzisiaj (w tym zakresie nie wprowadzono do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji przedmiotowych zmian);
- nie jest związany z władzami publicznymi jako pracownik, ponieważ komornicy formalnie „nie są włączeni do administracji publicznej. Prowadzą działalność na własny rachunek i własną odpowiedzialność; mogą swobodnie, chociaż podlegają pewnym ograniczeniom prawnym, ustalać, w jaki sposób będą wykonywać swoją pracę, i sami

⁴⁵ Uchwała SN z dnia 16 grudnia 2005 r., III CZP 115/05.

otrzymują środki, z których pochodzą ich dochody. To, że podlegają kontroli dyscyplinarnej władz publicznych (podobna sytuacja występuje także w przypadku innych zawodów regulowanych) oraz że ich wynagrodzenie jest ustalane przez prawo, nie stanowi wystarczających podstaw do uznania ich za osoby związane więzami prawnymi z pracodawcą⁴⁶.

Mając na względzie powyższe, jednoznacznie można stwierdzić, że w żadnej z obowiązujących regulacji nie definiuje się komornika sądowego jako jednostki sektora publicznego w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 1–14 ustawy o finansach publicznych, czy też szerzej – jako jednostki sektora finansów publicznych. Ponadto, istniejące rozwiązania prawne nie pozwalają na zakwalifikowanie komornika sądowego jako jednostki sektora finansów publicznych, ponieważ nie spełnia on wymogów formalnych charakteryzujących jednostki zdefiniowane na gruncie ustawy o finansach publicznych i ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych⁴⁷.

Biorąc pod uwagę istniejące fakty, możliwe staje się więc podjęcie próby udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy komornik sądowy, jako administrator danych osobowych w rozumieniu RODO, jest zobowiązany do powołania inspektora ochrony danych.

3. Powołanie inspektora ochrony danych przez komornika sądowego w czasie obowiązywania ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, tj. do dnia 31 grudnia 2018 r.

Komornik sądowy aktualnie nie spełnia wymogów *expressis verbis* wskazanych w ustawie o ochronie danych osobowych, które określają grupę organów i podmiotów publicznych posiadających obowiązek powołania inspektora ochrony danych – na gruncie art. 37 ust. 1 lit a RODO.

⁴⁶ D. Pauch, *Komornik sądowy – funkcjonariusz publiczny czy przedsiębiorca? Problem opodatkowania podatkiem od wartości dodanej czynności wykonywanych przez komorników sądowych*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2016, nr 5(83), cz. 2, s. 228.

⁴⁷ T.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1311 ze zm.

Grupa ta – jak wskazano wcześniej – została sprecyzowana w przepisie art. 9 ustawy o ochronie danych osobowych. Konkretyzacja ta jest po części wynikiem realizacji przez ustawodawcę krajowego dyspozycji zawartej w art. 83 ust. 7 RODO: „Bez uszczerbku dla uprawnień prawczych organu nadzorczego, o których mowa w art. 58 ust. 2, każde państwo członkowskie może określić, czy i w jakim zakresie administracyjne kary pieniężne można nakładać na organy i podmioty publiczne ustanowione w tym państwie członkowskim”.

Oznacza to, że państwo członkowskie dysponuje pewną swobodą w zakresie ustalania grupy organów i podmiotów publicznych podlegających wyłączeniom oraz zwolnieniom. Zdefiniowanie tej grupy na potrzeby wskazanego wyżej artykułu przez ustawodawcę krajowego implikuje również fakt uznania organów i podmiotów do niej zaliczonych za zobligowane do powoływania inspektorów danych osobowych. Podmioty niemieszczące się w tej kategorii nie mogą być traktowane na gruncie RODO jako podlegające dyspozycji art. 37 ust. 1 lit. a RODO. Podmioty takie, w tym komornicy sądowi, mogą (a nawet powinni ze względu na zakres i charakter prowadzonych czynności), ale w chwili obecnej nie muszą, powoływać inspektorów ochrony danych.

Jednocześnie należy podkreślić, że dodatkowe uszczegółowienie kategorii podmiotów, które mogą być ukarane administracyjnymi karami pieniężnymi, nastąpiło w art. 101 ustawy o ochronie danych osobowych: „Prezes Urzędu może nałożyć na podmiot obowiązany do przestrzegania przepisów rozporządzenia 2016/679, inny niż: 1) jednostka sektora finansów publicznych, 2) instytut badawczy, 3) Narodowy Bank Polski – w drodze decyzji, administracyjną karę pieniężną na podstawie i na warunkach określonych w art. 83 rozporządzenia 2016/679”, w którym powtarza się treść regulacji zawartej w art. 9 tejże ustawy. Dowodzi to intencji ustawodawcy, by grupę organów i podmiotów publicznych traktować jednolicie (w rozumieniu sprecyzowanym w art. 9 ustawy o ochronie danych osobowych). Inna interpretacja przeczyłaby logice treści art. 101 w zw. z art. 102 ustawy o ochronie danych osobowych.

Argumentacja wskazująca na zwolnienie z obowiązku powołania inspektora ochrony danych jest tym bardziej właściwa, jeżeli uwzględnimy fakt, iż w art. 9 ustawy o ochronie danych osobowych istnieje bezpośrednio odwołanie do art. 37 ust. 1 lit. a RODO.

Pozostałe przesłanki z art. 37 ust. 1 lit. b i c, z których wynika obowiązek powołania inspektora ochrony danych przez podmioty przetwarzające dane osobowe, wymagałyby szczegółowej analizy w odniesieniu do każdego z komorników sądowych (prowadzonej przez komornika kancelarii⁴⁸). Jak się jednak wydaje, w żadnym z istniejących przypadków nie będziemy mieli do czynienia z przetwarzaniem danych „na dużą skalę”⁴⁹. Brak wypełnienia tego kryterium, niezależnie od występowania (lub niewystępowania) pozostałych przesłanek wskazanych w przedmiotowym przepisie, skutkuje również brakiem obowiązku powołania IOD, gdyż kryteria te muszą być spełnione łącznie. Prawdą jest, że obecnie trudno jednoznacznie stwierdzić, co oznacza przetwarzanie danych „na dużą skalę”⁵⁰. Poglądy

⁴⁸ W tym zakresie konieczne staje się również wzięcie pod uwagę ograniczeń wynikających z art. 8 ust. 8 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz art. 10 ust. 4 ustawy o komornikach sądowych (ograniczenia ilościowe prowadzonych spraw).

⁴⁹ W literaturze wskazuje się na różnego rodzaju progi (parametry ilościowe). Mają one charakter jedynie poglądowy; zob. K. Kloc, *Ocena skutków dla ochrony danych krok po kroku* [w:] *RODO. Przewodnik ze wzorami*, pod red. M. Gawrońskiego, Warszawa 2018, s. 310.

⁵⁰ Zgodnie z motywem 91 RODO: „Powinno to mieć zastosowanie w szczególności do operacji przetwarzania o dużej skali – które służą przetwarzaniu znacznej ilości danych osobowych na szczeblu regionalnym, krajowym lub ponadnarodowym i które mogą wpłynąć na dużą liczbę osób, których dane dotyczą, oraz które mogą powodować wysokie ryzyko, na przykład (ze względu na swój szczególny charakter), gdy zgodnie ze stanem wiedzy technicznej, stosowana jest na dużą skalę nowa technologia – oraz do innych operacji przetwarzania powodujących wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób, których dane dotyczą, w szczególności gdy operacje te utrudniają osobom, których dane dotyczą, wykonywanie przysługujących im praw. Oceny skutków dla ochrony danych należy także dokonywać w przypadkach, w których dane osobowe przetwarza się w celu podjęcia decyzji wobec konkretnej osoby fizycznej po dokonaniu systematycznej, kompleksowej oceny czynników osobowych osób fizycznych na podstawie profilowania tych danych lub po przetworzeniu szczególnych kategorii danych osobowych, danych biometrycznych lub danych osobowych dotyczących wyroków skazujących, naruszeń prawa lub odnośnych środków bezpieczeństwa. Ocena skutków dla ochrony danych jest niezbędna również w przypadku monitorowania na dużą skalę miejsc publicznie dostępnych – w szczególności za pomocą urządzeń optyczno-elektrycznych – lub wszelkich innych operacji, względem których właściwy organ nadzorczy uznaje, że przetwarzanie może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób, których dane dotyczą, w szczególności dlatego, że operacje te uniemożliwiają

prezentowane w doktrynie⁵¹ oraz wytyczne Grupy Roboczej Art. 29 wskazują na brak tzw. dużej skali przetwarzania w działalności podmiotów typu podobnego do komornika sądowego (adwokat, radca prawny)⁵². Podawane przykłady działalności niespełniające tego kryterium bez wątpienia świadczą, że przetwarzanie danych osobowych o skali kilku, czy kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu tysięcy osób może być uznane za niepodlegające obowiązkowi powołania inspektora ochrony danych (prywatna praktyka lekarska, adwokacka itd., zwłaszcza że w przypadku tych podmiotów zakres przetwarzanych danych jest nieporównywalnie szerszy niż ma to miejsce w odniesieniu do komornika sądowego).

Wskazane w wytycznych Grupy Roboczej Art. 29 przykłady spełnienia tych wymogów (operatorzy telefonii, ubezpieczyciele itd.) z pewnością nie przystają do skali przetwarzania danych osobowych dużych kancelarii komorniczych, nie wspominając o kancelariach średnich, małych lub takich, które dopiero są tworzone.

Warto też odnieść się do kwestii przetwarzania na dużą skalę przez komornika sądowego szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9 ust. 1⁵³, oraz danych osobowych dotyczących wyroków

osobom, których dane dotyczą, wykonywanie prawa lub korzystania z usługi lub umowy lub mają systematyczny charakter i dużą skalę. **Przetwarzanie danych osobowych nie powinno być uznawane za przetwarzanie na dużą skalę, jeżeli dotyczy danych osobowych pacjentów lub klientów i jest dokonywane przez pojedynczego lekarza, innego pracownika służby zdrowia lub prawnika. W takich przypadkach ocena skutków dla ochrony danych nie powinna być obowiązkowa**". Jak wskazuje E. Bielak-Jomaa, „ten motyw odnosi się do oceny skutków dla ochrony danych, co może oznaczać, iż niektóre aspekty tego zagadnienia nie będą odnosić się do powoływania IOD w sposób analogiczny” – zob. E. Bielak-Jomaa, *Komentarz do art. 37 [w:] RODO – ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, pod red. E. Bielak-Jomai, D. Lubasza, Warszawa 2018, s. 781, przyp. 366.

⁵¹ Zob. też: *Rozporządzenie UE w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych. Komentarz*, pod red. P. Litwińskiego, Warszawa 2018.

⁵² Wytyczne dotyczące inspektorów ochrony danych (DPO) przyjęte w dniu 13 grudnia 2016 r., 16/EN WP 243; wskazuje się tam, że o dużej skali przetwarzania nie można mówić wtedy, gdy chodzi o przetwarzanie danych pacjentów – klientów, dokonywane przez pojedynczego lekarza; przetwarzanie danych dotyczących wyroków skazujących lub naruszeń prawa przez adwokata lub radcę prawnego.

⁵³ Chodzi tu o dane osobowe ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz przetwarzania danych genetycznych, danych biometrycznych

skazujących i naruszeń prawa, o czym stanowi art. 10 RODO (art. 37 ust. 1 lit. c). Dane, o których mowa w art. 9 ust. 1 RODO, są w praktyce postępowania egzekucyjnego przetwarzane przez komornika sądowego. W aktach sprawy prowadzonej przez komornika sądowego mogą więc znaleźć się informacje dotyczące zdrowia np. dłużnika (wynika to z faktu dostarczania takich informacji, w tym dokumentów, przez samego dłużnika), czy przekonań religijnych (np. w zakresie ustalenia urzędzeń/ przedmiotów związanych z wyznawaną religią), a nawet seksualności lub orientacji seksualnej (określenie relacji łączącej dłużnika z osobami funkcjonującymi w ramach wspólnie prowadzonego gospodarstwa domowego), ale zakres i charakter tych danych w żadnym razie nie może być oceniany jako przetwarzanie na dużą skalę.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę zakres przetwarzanych danych osobowych dotyczących spraw sprecyzowanych w art. 10 RODO i dokonamy jednocześnie analizy poszczególnych sprawozdań składanych przez komorników sądowych⁵⁴, to łatwo skonstatujemy, że liczba Kms-ów w żadnym razie nie uprawnia do stwierdzenia, że mamy do czynienia z przetwarzaniem danych na dużą skalę, w szczególności jeżeli weźmiemy pod uwagę całościowo zakres i charakter przetwarzanych przez komornika sądowego danych.

4. Powołanie inspektora ochrony danych przez komornika sądowego od 1 stycznia 2019 r.

Rozwiązania, które zostały przyjęte w ustawie o komornikach sądowych oraz w ustawie o kosztach wydają się *prima facie* eliminować jakiegokolwiek wątpliwości na płaszczyźnie identyfikacji systemowej komornika

w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej lub danych dotyczących zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby.

⁵⁴ Chodzi tu o sprawozdania MS – Kom 23. Komornicy sądowi przekazują sprawozdania prezesom sądów rejonowych w dwóch egzemplarzach. Z okręgu przekazuje się sprawozdanie zbiorcze do Ministerstwa Sprawiedliwości. Do sprawozdań zbiorczych dołącza się sprawozdania z poszczególnych sądów w kolejności alfabetycznej nazwisk komorników sądowych w sądach rejonowych.

sądowego po dniu 1 stycznia 2019 r. W zasadzie można uznać, że ich celem było wyraźne potwierdzenie, iż komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym wykonującym swoje kompetencje w ramach służby publicznej. W treści uzasadnienia do projektu podkreślono, iż komornik sądowy:

- „pozostanie funkcjonariuszem publicznym, korzystającym ze szczególnej ochrony prawnokarnej i poddanym zasadom odpowiedzialności prawnokarnej właściwym dla funkcjonariuszy publicznych”;
- będzie jedynym (obok sądów) organem egzekucyjnym wykonującym orzeczenia wydane w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej;
- w zakresie „wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym” będzie wykonywał władzę publiczną, stając się organem tej władzy;
- w zakresie nadzoru administracyjnego będzie „funkcjonariuszem publicznym działającym przy określonym sądzie rejonowym”;
- „nie świadczy żadnych usług wobec stron postępowania egzekucyjnego lub zabezpieczającego, lecz wykonuje władzę publiczną – państwowe imperium w zakresie przymusowego wykonywania orzeczeń. Odróżnia go to całkowicie od innych przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, którzy realizują swoje zadania – co do zasady – w ramach mniej lub bardziej ograniczonej swobody kontraktowej i tylko wyjątkowo zmuszeni są świadczyć swoje usługi w warunkach przymusu (np. wyznaczeni przez sąd na obrońcę z urzędu i za urzędową stawkę). Komornik z zasady ma obowiązek prowadzić każdą sprawę, o ile jest do jej prowadzenia właściwy, a wnioskodawca przedłoży mu stosowny dokument umożliwiający wszczęcie postępowania (w większości przypadków dokumentem tym jest tytuł wykonawczy). Prowadzenie postępowania egzekucyjnego nie jest zatem w większym stopniu świadczeniem usług niż rozpatrzenie sprawy administracyjnej (np. o wydanie stosownego zezwolenia). Powyższe prowadzi do uznania, że komornik nie jest zawodem zaufania publicznego w rozumieniu art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, choć posiada pewne cechy właściwe tym zawodom”;

- tylko on, „nie zaś zatrudniony przez niego asesor, aplikant czy inny pracownik, jest funkcjonariuszem publicznym”⁵⁵.

Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązania w istocie idą jeszcze dalej. Jeżeli weźmiemy pod uwagę choćby część ostatecznie uchwalonych przez parlament rozwiązań ustawowych, tj.: art. 2, 3, 7, 32, 33, 34 czy 257⁵⁶, nie możemy mieć jakichkolwiek wątpliwości, że celem ustawodawcy stało się zidentyfikowanie komornika sądowego jako funkcjonariusza publicznego, pełniącego rolę organu w ustawowo określonym zakresie, funkcjonującego w ramach służby publicznej.

Ponadto, w ustawie zdefiniowano opłatę egzekucyjną jako nieopodatkowaną należność budżetową o charakterze publicznoprawnym (art. 149 ustawy o komornikach sądowych)⁵⁷. Jeżeli do tego uwzględnimy

⁵⁵ Z uzasadnienia do projektu, s. 1–6. Uzasadnienie zamieszczone na stronie internetowej: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1582> [dostęp: 1.08.2018].

⁵⁶ Art. 2. 1.: Komornik jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym.

2. Komornik podlega nadzorowi sądu oraz nadzorowi odpowiedzialnemu prezesa sądu rejonowego, przy którym działa, zwanego dalej „prezesem właściwego sądu rejonowego”.

3. Komornik przy wykonywaniu zadań kieruje się dobrem wymiaru sprawiedliwości oraz interesem publicznym.

Art. 3. 1.: Komornik jest organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Czynności te wykonuje wyłącznie komornik, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie.

Art. 7. 1.: Komornik, w ramach pełnionej służby, organizuje indywidualną kancelarię komorniczą, zwaną dalej „kancelarią”.

Art. 32 ust. 1: Komornik jest obowiązany do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym, zwanym dalej „oświadczeniem majątkowym”. Oświadczenie majątkowe dotyczy majątku osobistego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową.

ust. 2. Komornik nie może prowadzić działalności gospodarczej.

Art. 33. 1.: Komornik nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej.

Art. 34. 1.: Komornik nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w szkole wyższej w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach, o ile wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków komornika.

2. Komornik nie może podejmować innego zajęcia ani sposobu zarobkowania, które przeszkadzałoby w pełnieniu obowiązków komornika, mogło osłabiać zaufanie do jego bezstronności lub przynieść ujmę godności urzędu komornika.

Art. 257. 1.: Wykonanie prawomocnego orzeczenia co do kary wydalenia ze służby komorniczej należy do Ministra Sprawiedliwości.

⁵⁷ Art. 149. 1.: Opłata egzekucyjna stanowi niepodatkową należność budżetową o charakterze publicznoprawnym pobieraną za czynności, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2, na zasadach określonych w ustawie z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komor-

zakres i charakter nadzoru sprawowanego nad działalnością komornika sądowego (art. 165–194 ustawy), to widać wyraźnie, że ustawodawca ze wszelch miar starał się uwzględnić wymogi uznania komornika sądowego za organ władzy publicznej na płaszczyźnie wykładni wypracowanej w orzecnictwie Trybunału Sprawiedliwości UE⁵⁸.

niczych (Dz.U. poz. 770). 2. Uzyskane opłaty egzekucyjne, po potrąceniu wynagrodzenia prowizyjnego komornika, stanowią dochód budżetu państwa i podlegają przekazaniu na rachunek, o którym mowa w art. 196 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 2077 oraz z 2018 r., poz. 62), urzędu skarbowego właściwego ze względu na siedzibę kancelarii, w terminie do 5. dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym zostały uzyskane. 3. Przez uzyskane opłaty egzekucyjne rozumie się opłaty faktycznie pobrane lub ściągnięte na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych. 4. Organem pierwszej instancji właściwym do wydawania decyzji w przedmiocie opłat egzekucyjnych podlegających przekazaniu zgodnie z ust. 2 jest naczelnik urzędu skarbowego właściwy ze względu na siedzibę kancelarii. 5. Komornik jest obowiązany złożyć do urzędu skarbowego, o którym mowa w ust. 2, miesięczną informację o uzyskanych opłatach egzekucyjnych oraz opłatach egzekucyjnych podlegających przekazaniu zgodnie z ust. 2 w terminie do 10. dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym zostały uzyskane. Informacja ta stanowi dowód księgowy. 6. W przypadku uprawnoczenia się orzeczenia sądu skutkującego koniecznością zwrotu całości lub części uzyskanej opłaty egzekucyjnej, proporcjonalna część przekazanej opłaty egzekucyjnej stanowi nadpłatę w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2017 r., poz. 201 z późn. zm.). 7. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych oraz opłatach egzekucyjnych podlegających przekazaniu zgodnie z ust. 2, mając na uwadze zapewnienie kompletności tej informacji oraz możliwość weryfikacji prawidłowości przekazywania opłat egzekucyjnych podlegających przekazaniu zgodnie z ust. 2.

⁵⁸ Wyrok TSUE z dnia 26 marca 2015 r., C-499/13, a także wcześniejsze w sprawach: C-235/85 - wyrok Trybunału z dnia 26 marca 1987 r. - Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Królestwu Niderlandów oraz C-456/07 – postanowienie Trybunału (siódma izba) z dnia 21 maja 2008 r. (dostępne: <https://eur-lex.europa.eu> – dostęp: 1.08.2018). Jednocześnie w uzasadnieniu do projektu ustawy podkreśla się jednoznacznie: „Powyższe stanowi powrót, w zmodyfikowanej postaci, do rozwiązań sprzed noweli dokonanej ustawą z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1452) oraz (...) z 2004 r. i służy podkreśleniu zasady, że w świetle nowego modelu komornicy nie są «przedsiębiorcami» działającymi na własną rękę, lecz funkcjonariuszami publicznymi wykonującymi zadania jako organ władzy publicznej w ramach powierzonego im *imperium* państwowego. Konsekwencją tego jest przyjęcie, że komornicy otrzymują swoje wynagrodzenie z wyegzekwowanych należności publicznych w zależności od wyników ich pracy. Powyższe skorelowane jest z uprawnieniami nadzorczymi państwa realizowanymi w ramach nadzoru judykacyjnego, jak i administracyjnego, jak również z faktem, że za działania komorników Skarb Państwa ponosi solidarną odpowiedzialność. Zgodnie z nowymi zasadami wprowadzone pozostawia się komornikom swobodę organizacyjną w zakresie prowadzonej działalności egzekucyjnej, niemniej jednak w działalności tej podlegają wzmożonemu nadzorowi i zobowiązani są do ścisłego podporządkowania się wyznaczonym im wytycznym w zakresie prowadzonych

Rozwiązania te w istotny sposób definiują komornika jako organ władzy publicznej (wprost czyni to art. 3. ust. 1: „Komornik jest organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym”), co może prowadzić do oczywistego wniosku, że komornik sądowy jako organ władzy publicznej jest jednostką sektora finansów publicznych w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy o finansach publicznych. Warto jednak podnieść tutaj pewne wątpliwości.

Po pierwsze, w art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy mowa jest o organach władzy publicznej, w tym organach administracji rządowej, organach kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądach i trybunałach. Komornik sądowy działa przy sądzie, ale sądem nie jest, podobnie jak nie jest organem kontroli państwowej i ochrony prawa. Niewątpliwie trudno go też jednoznacznie zidentyfikować jako organ administracji rządowej. Ustawowe uznanie go za organ władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym staje się więc swoistego rodzaju punktem wyjścia do przeprowadzenia gruntownej oceny pod kątem wykazania, że regulacje przyjęte na mocy ustawy o komornikach sądowych są kompatybilne z postanowieniami ustawy o finansach publicznych. W chwili obecnej – nawet po uwzględnieniu nowych rozwiązań przyjętych w ustawie o komornikach sądowych – istnieje wiele wątpliwości, które przy braku odpowiedniej ingerencji ustawodawczej będą prowadzić do poważnych problemów interpretacyjnych i konieczności ich długoletniego rozstrzygania przez sądy⁵⁹.

postępowań. Powyższe wiąże się również z dalszym ograniczeniem możliwości wykonywania czynności niebędących czynnościami egzekucyjnymi (art. 3 ust. 3 pkt 3 i ust. 4 pkt 1 projektu) oraz wykonywania innych zajęć, jak też bezwzględnym zakazem prowadzenia jakiejkolwiek działalności gospodarczej (art. 33 ust. 2 projektu)”.

⁵⁹ Choćby na płaszczyźnie ustalenia, w jakiej formie prowadzi swą działalność komornik sądowy. Warto w tym zakresie wskazać, że komornik, jako jednostka sektora finansów publicznych, prowadzi swą działalność w jednej z następujących form organizacyjno-prawnych:

- jednostki budżetowej,
- gospodarstwa pomocniczego jednostki budżetowej,
- zakładu budżetowego,
- państwowego lub samorządowego funduszu celowego,

Po drugie, zmiany, które wejdą w życie w dniu 1 stycznia 2019 r., prędeż czy później staną się przedmiotem analizy Trybunału Sprawiedliwości UE. Pomimo wyraźnego określenia komornika sądowego jako organu władzy publicznej, nie można wykluczyć, że całościowa ocena przyjętych rozwiązań nie będzie taka jednoznaczna, i to nie tylko z punktu widzenia zdefiniowania relacji *quasi-służbowych*⁶⁰, ale i charakteru wynagrodzenia prowizyjnego komornika sądowego, jak również kwestii majątkowych związanych z organizacją i funkcjonowaniem kancelarii komorniczej. Dyskusyjna jest również kwestia tego, czy pomimo daleko idącego ograniczenia samodzielności finansowej komorników sądowych, w dalszym ciągu nie zostały zachowane pewne rozwiązania, które odróżniają komornika sądowego od klasycznej jednostki sektora finansów publicznych, spełniającej wymogi określone w przepisach ustawy o finansach publicznych.

Zakładając autonomiczne rozumienie pojęcia jednostki sektora finansów publicznych użyte w ustawie o ochronie danych osobowych – tzn. wyłącznie takiej, której celem jest wskazanie na krąg podmiotów zobowiązanych (tu: organ władzy publicznej) – w kontekście nadanego przez przepisy ustawy o komornikach sądowych statusu komornika sądowego definiowanego właśnie jako organ władzy publicznej (z jednoczesnym podkreśleniem pełnienia służby, a nie wykonywania wolnego

- państwowej jednostki organizacyjnej niezaliczonej do podmiotów wymienionych w pkt 1-4.

⁶⁰ Warto podkreślić, że komornika z prezesem sądu ma łączyć stosunek służbowy. Jak stwierdza się w uzasadnieniu projektu ustawy o komornikach sądowych, „stosunku tego nie należy jednak utożsamiać ze stosunkiem pracy. Możliwość uznania komornika wprost za pracownika sądu wyklucza choćby sposób finansowania działalności egzekucyjnej komornika – uzyskiwanie wynagrodzenia prowizyjnego i sposób organizacji pracy kancelarii komorniczej. Mechanizm ustalania wynagrodzenia jest określony ustawowo, komornik potrąca je sam z uzyskiwanych opłat egzekucyjnych, a prezes sądu nie ma wpływu na jego wysokość. Również w zakresie ustalania tychże opłat komornik działa w sposób władczy na podstawie przepisów ustawy. W ramach prowadzonej działalności komornik służbowo podlega prezesowi sądu rejonowego, przy czym podległość ta ma charakter publicznoprawny. Nie jest to jednak kierownictwo w rozumieniu art. 22 Kodeksu pracy. Niemniej jednak komornik jest związany orzeczeniami sądu, który może bezpośrednio ingerować w jego działalność egzekucyjną” – zob. s. 10–11 uzasadnienia projektu dostępnego na stronie internetowej: <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1582> [dostęp: 1.08.2018].

zawodu), zasadne staje się stwierdzenie pozytywnego zidentyfikowania komornika sądowego jako zobowiązanego w rozumieniu art. 37 ust. 1 lit. a RODO – na poziomie ustawodawstwa krajowego.

Taka kwalifikacja jednoznacznie przesądza o konieczności powołania przez komornika sądowego inspektora ochrony danych po wejściu w życie przepisów ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych.

Dodatkowy argument, który może świadczyć o konieczności powołania inspektora ochrony danych przed upływem wskazanego wyżej terminu, wiąże się z uwzględnieniem zmian wielu ustaw (w tym w szczególności Kodeksu postępowania cywilnego), które wejdą w życie dnia 1 stycznia 2019 r. Nowe obowiązki – np. zdefiniowane w art. 809¹ k.p.c. (utrwalanie za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk przebiegu czynności egzekucyjnych), czy zasady dotyczące poszukiwania majątku – art. 801–801¹ k.p.c., jak również uprawnienia wskazane w art. 761 § 1¹–2², czy w art. 801², muszą wiązać się z odpowiednim przygotowaniem komornika sądowego w zakresie ochrony danych osób fizycznych w związku z przetwarzaniem tych informacji⁶¹.

5. Podsumowanie

Mając na względzie powyższe ustalenia – w obecnym stanie prawnym, tj. na gruncie obowiązujących przepisów ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz ustawy o ochronie danych osobowych – komornik sądowy nie może być zakwalifikowany jako jednostka sektora publicznego, co w konsekwencji oznacza, że komornik może, ale nie musi powoływać inspektora ochrony danych, a więc realizować obowiązków, o których mowa w art. 158 ust. 5 ustawy o ochronie danych osobowych.

⁶¹ Regulacja ta będzie niewątpliwie wymagała „obudowania” pod kątem respektowania wymogów RODO – „Wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie majątku dłużnika, jeżeli w drodze czynności przewidzianych w art. 801 § 1 pkt 1 nie zdołano ustalić majątku pozwalającego na zaspokojenie dochodzonego świadczenia. Poszukiwaniem majątku nie jest realizacja wniosków wierzyciela o zwrócenie się z żądaniem udzielenia informacji do podmiotów wymienionych w art. 761 § 11 pkt 1–6”.

Sytuacja ta ulegnie zmianie w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, czyli z dniem 1 stycznia 2019 r. O obowiązku powołania przez komornika sądowego inspektora ochrony danych świadczy m.in. ustawowe sprecyzowanie, iż jest on organem władzy publicznej „w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym” (art. 3 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych). Obowiązek ten spełniony będzie poprzez przeprowadzenie właściwego wyboru osoby inspektora (sprawdzenie kwalifikacji), a realizacja tego obowiązku powinna **modelowo** mieć miejsce najpóźniej w dniu 2 stycznia 2019 r. Data ta wynika z braku przepisów przejściowych w ustawie o ochronie danych osobowych z dnia 10 maja 2018 r., które odnosiłyby się bezpośrednio do komornika sądowego. Można jednak przyjąć – wobec tego pominięcia – że najpóźniej w dniu 2 stycznia 2019 r. każdy z komorników sądowych nieposiadających jeszcze inspektora ochrony danych powinien rozpocząć procedurę powołania takiego inspektora. Procedura ta powinna być przeprowadzona bez zbędnej zwłoki⁶², a w terminie 14 dni od powołania inspektora komornik sądowy zobowiązany jest dokonać jego (inspektora) zgłoszenia do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Jednocześnie, co warto podkreślić, nic nie stoi na przeszkodzie, aby komornik sądowy

⁶² Termin ten jest różnie definiowany, w zależności od charakteru i rodzaju czynności, której dotyczy. Inaczej będzie konkretyzowany w odniesieniu do przepisów Kodeksu cywilnego; zob. np. identyfikacja pojęcia „niezwłocznie” – wyrok SN z dnia 13 grudnia 2006 r., II CSK 293/06; inaczej zaś na gruncie chociażby postępowania administracyjnego (por. np.: art. 35 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego; t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1257 ze zm.); ordynacji podatkowej – zob. np. uchwała NSA z dnia 14 grudnia 2009 r., II FPS 7/09; a nawet ustawy o dostępie do informacji publicznej (w tym przypadku jest to termin krótki, liczący jedynie 14 dni). Biorąc pod uwagę termin, który charakteryzuje wywiązanie się z obowiązku komornika sądowego w zakresie dokonania zgłoszenia inspektora do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, wydaje się, że sprecyzowanie „bez zbędnej zwłoki” powinno – w zakresie rozpoczęcia i zakończenia powołania inspektora ochrony danych – oznaczać okres 30 dni, tak aby możliwe było odpowiednie zweryfikowanie wszystkich potencjalnych kandydatur (ofert) pod kątem wymogów, które powinien spełniać inspektor z punktu widzenia administratora, jakim jest komornik sądowy. Jednocześnie komornik sądowy powinien mieć na względzie, że późne rozpoczęcie procedury lub jej nadmierne przeciąganie może mieć negatywne skutki dla zapewnienia ochrony przetwarzania danych i wywiązywania się z obowiązków wynikających z RODO.

powołał inspektora ochrony danych wcześniej, tj. przed końcem 2018 r. (konieczne jest w każdym przypadku zachowanie terminu 14-dniowego w zakresie dokonania zgłoszenia).

Oczywiście najprostszym rozwiązaniem byłoby, aby ustawodawca w ustawie o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/679 stwierdził wprost, że komornik sądowy jest „jednostką sektora finansów publicznych” ze wszystkimi konsekwencjami tego rodzaju konkretyzacji (m.in. ograniczenie wysokości administracyjnych kar pieniężnych), albo że komornik sądowy nie jest zobowiązany do powoływania inspektora ochrony danych. Możliwe jest również, iż ustawodawca wprost stwierdziłby, że komornik sądowy nie jest w ogóle administratorem danych. W takim przypadku, gdyby administratorem został właściwy sąd (lub Minister Sprawiedliwości), to obowiązek powołania inspektora ochrony danych i tak byłby już zrealizowany ze względu na stosowanie wobec sądu dyspozycji zawartej w treści art. 9 ustawy o ochronie danych osobowych. Minister Sprawiedliwości, czy też sąd, to przecież bez cienia wątpliwości jednostka sektora finansów publicznych. Wydaje się jednak, że takie rozwiązanie jest mało prawdopodobne. W ocenie autora niniejszego artykułu byłoby również nieracjonalne z punktu widzenia samego komornika sądowego. Komornik sądowy jako administrator danych jest bowiem o wiele bardziej predysponowany do samodzielnego ustalania celów i sposobów przetwarzania danych osobowych.

Na zakończenie warto też podkreślić, że komornicy sądowi muszą przygotować się na istotną modyfikację sposobu i charakteru postrzegania zasad i procedur przetwarzania danych osobowych. Przepisy poprzednio obowiązującej ustawy o ochronie danych osobowych z 1997 r. na zasadzie *lex specialis derogat legi generali* mogły ulegać wyłączeniu w trakcie podejmowania działań związanych z przetwarzaniem danych osobowych na podstawie przepisów szczególnych – w przypadku komornika sądowego zarówno na podstawie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, jak i w szczególności na podstawie k.p.c. – w zakresie prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Postanowienia tych aktów dawały

podstawę do przyjęcia tezy, że działania komornika sądowego umocowane są w przepisach rangi ustawy, a zakres czynności podejmowanych przez komornika w oparciu o te przepisy jest częściowo objęty koniecznością stosowania wykładni funkcjonalnej w związku z realizacją zasady skuteczności i efektywności prowadzenia egzekucji sądowej. Prawa osób, których dane były ujawniane w trakcie postępowania egzekucyjnego (dłużników), związane z ochroną danych osobowych, ustawodawca uznawał za wymagające mniej intensywnej ochrony ze względu na nadrzędny cel postępowania egzekucyjnego, jakim było (i jest) zaspokojenie roszczeń wierzyciela, stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem (tytułem), a więc immanentnie związanym z realizacją konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP⁶³). Postawienie realizacji uprawnień wynikających z art. 51 Konstytucji (ochrona danych osobowych) przed tymi określonymi w art. 45 niweczyłoby w wielu sytuacjach gwarancje prawa do sądu i prawa do wyegzekwowania wyroku.

Bezpośrednie stosowanie RODO od dnia 25 maja 2018 r. wymaga jednak przewartościowania wielu praktyk, które miały miejsce do tego czasu, a także istotnej refleksji ustawodawcy w zakresie zdefiniowania czytelnych podstaw prawnych legalizujących różnego rodzaju procesy przetwarzania danych osobowych przez komornika sądowego⁶⁴. Nie budzi też wątpliwości stwierdzenie, że po dniu 25 maja 2018 r. czynności podejmowane przez komornika sądowego powinny być rozpatrywane nie

⁶³ Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Bez skutecznego i rzetelnie działającego aparatu powołanego w celu zapewnienia egzekucji, prawo do sądu byłoby prawem pozornym, nic nieznaczącym, a to prowadziłoby do deprecjacji całego porządku prawnego i działającego na jego podstawie systemu organów państwowych. Jednocześnie warto pamiętać, że osłabienie czy też ograniczenie roli i znaczenia egzekucji sądowej będzie prowadziło do dysfunkcyjności aparatu państwowego ze wszystkimi tego konsekwencjami w zakresie identyfikacji roli i znaczenia państwa i prawa jako gwarantów poszanowania wolności i praw jednostki.

⁶⁴ Dotyczą one bowiem tych wszystkich praktyk, które związane są z operacjami lub zestawem operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub nieautomatyzowany, takimi jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie.

tylko w kontekście obowiązujących regulacji ustawowych (prawa krajowego), ale przede wszystkim postanowień samego RODO (w szczególności w związku z rangą tego aktu i zasadą pierwszeństwa w razie kolizji z przepisami rangi ustawowej). Konsekwencją tego stanu rzeczy jest bowiem wzmocnienie gwarancji nie tylko wolności i praw jednostki, które nie mogą być całkowicie swobodnie modyfikowane przez ustawodawcę krajowego, ale i kompetencji krajowego organu nadzorczego, którym jest obecnie Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych⁶⁵.

⁶⁵ Czego swoistym dowodem jest treść art. 97 ustawy o ochronie danych osobowych, zgodnie z którym ustalenia prawomocnej decyzji Prezesa Urzędu o stwierdzeniu naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych (...) wiążą sąd w postępowaniu o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie przepisów o ochronie danych osobowych co do stwierdzenia naruszenia tych przepisów.

STRESZCZENIE **Skarga na czynności komornika sądowego w nowej przestrzeni prawnej – zagadnienia wybrane**

W niniejszym artykule dokonano analizy zagadnień dotyczących nowych przepisów regulujących skargę na czynności komornika sądowego. Na komornika zostaną nałożone nowe obowiązki, m.in. w zakresie pouczenia o zaskarżeniu czynności. Komornik będzie miał obowiązek pouczyć strony i uczestników postępowania występujących w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o sposobie i terminie zaskarżenia czynności. Pouczenie obligatoryjne, z urzędu, nie będzie wymagało aktywności podmiotu legitymowanego. Komornik będzie zobowiązany do doręczenia formularza skargi stronom i uczestnikom postępowania. Minister Sprawiedliwości określi w drodze rozporządzenia wzory i sposób udostępnienia urzędowych formularzy, zawierających niezbędne pouczenia co do sposobu ich wypełnienia, wnoszenia i skutków niedostosowania pisma do tych wymagań. Urzędowe formularze powinny być udostępniane w kancelariach komorniczych, siedzibach sądów, oraz w internecie w formie pozwalającej na dogodną edycję treści formularza. Na podkreślenie zasługuje także nowe uprawnienie sądu obciążenia komornika kosztami postępowania wywołanego skargą w razie jej uwzględnienia i stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika. Pozytywnie należy ocenić nową regulację właściwości miejscowej sądu rozpoznającego skargę. Obniżenie opłaty od skargi może przyczynić się do jej nadużywania.

Słowa kluczowe: skarga na czynności komornika, właściwy sąd, urzędowy formularz, oczywiste naruszenie prawa, koszty postępowania egzekucyjnego

SUMMARY Complaint Against Court Bailiff's Actions in the New Legal Space – Selected Issues

The article analyzes issues related to new provisions regulating the complaint handling procedure. New duties will be imposed on the bailiff, including those connected with providing the instruction on the complaint against actions. The parties and participants in the proceedings which are not represented by an

advocate, legal advisor, patent attorney or an attorney of the State Treasury Attorneys' Office, should be advised by the bailiff of the right, time limits and methods of filing an appeal. An obligatory instruction, ex officio, will not require the activity of an authorized entity. The bailiff will be obliged to deliver the complaint form to the parties and participants of the proceedings. It is worth emphasizing that the court has a newly acquired right to charge the bailiff with the proceedings costs brought about by the complaint in the case the complaint is accepted and the evident infringement of the law by the bailiff is observed. The Minister of Justice shall, by way of a regulation, determine sample official forms, containing all the necessary instructions as regards completing such forms, and the consequences of non-compliance with such requirements. The official forms should be made available in bailiff offices, in court offices and online, free of charge in editable format.

A new regulation of the territorial jurisdiction granted to the local court hearing the complaint should be positively assessed. Lowering the complaint-related fee may contribute to its abuse.

Keywords: *appeal against a court enforcement officer's actions, competent court, an official form, obvious violation of law, costs of enforcement proceedings*

Skarga na czynności komornika sądowego w nowej przestrzeni prawnej – zagadnienia wybrane

I. Wprowadzenie

W dniu 1 stycznia 2019 r. wejdą w życie dwie ustawy określające nową przestrzeń prawną działalności komorników sądowych. Mowa tu o „ustawie ustrojowej” – z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych¹ oraz „ustawie kosztowej” – z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych². Ustawy te dokonują wielu istotnych zmian dotyczących także postępowania cywilnego (sądowego postępowania egzekucyjnego), zmian w przepisach o ustroju sądów powszechnych³ czy kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁴. Warto poświęcić więcej uwagi zmianom dotyczącym skargi na czynności komornika będącej nie tylko uniwersalnym środkiem zaskarżenia działania i zaniechania przez komornika dokonania czynności, lecz także środkiem nadzoru

¹ Dz.U. z 2018 r., poz. 771; dalej: u.k.s. lub ustawa ustrojowa.

² Dz.U. z 2018 r., poz. 770; dalej: u.k.k. lub ustawa kosztowa.

³ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 23 ze zm.); dalej: p.u.s.p.

⁴ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 300 ze zm.); dalej: u.k.s.c.

judykacyjnego⁵. W dotychczasowym stanie prawnym status i działanie komorników sądowych reguluje ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji⁶. Ustawa ta traci moc z chwilą wejścia w życie u.k.s.⁷ Nowy stan prawny wprowadzony od przyszłego roku nie oznacza jednak, iż instytucja skargi na czynności komornika, oraz szereg problemów związanych z jej stosowaniem, zostaną od razu poddane rozwiązaniom nowego reżimu prawnego, co wynika z przepisów intertemporalnych wprowadzonych zarówno w ustawie ustrojowej, jak i w ustawie kosztowej. Wątek ten zostanie rozwinięty w poniższych rozważaniach.

Przedmiotem rozważań zawartych w niniejszym opracowaniu stanie się w pierwszej kolejności zagadnienie skargi na czynności komornika w świetle przepisów procesowych. W dalszej jego części podkreślone zostaną zmiany w przepisach p.u.s.p., które dotyczą w szczególności powołania nowych wydziałów sądów rejonowych właściwych m.in. do rozpoznania tego szczególnego środka zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Kolejnym wątkiem rozważań będzie przedstawienie zmian w zakresie opłaty od skargi na czynności komornika oraz analiza wybranych przepisów intertemporalnych.

2. Skarga na czynności komornika w ustawie ustrojowej i w przepisach procesowych

W ustawie ustrojowej ustawodawca przewidział, iż skarga na czynności komornika przysługuje na czynności wymienione w art. 3 ust. 4 pkt 1 i 2 u.k.s. W przepisie tym mowa jest o osobistym doręczeniu przez komornika w sposób bezpośredni adresatowi – na zlecenie sądu – zawiadomień sądowych, pism procesowych oraz innych dokumentów

⁵ Por. A. Cudak, *Skarga na czynności komornika*, Sopot 2015, s. 7, 14; A. Marciniak, *Nadzór judykacyjny nad czynnościami komornika*, PPE 2011, nr 6, s. 14–15; Z. Szczurek [w:] *Egzekucja sądowa w Polsce*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2007, s. 189 i n.; H. Pietrzkowski, *Skarga na czynności komornika po zmianach przepisów Kodeksu postępowania cywilnego dokonanych w latach 2004–2015*, PPC 2016, nr 3, s. 477 i n.

⁶ T.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm.; dalej: u.k.s.e.

⁷ Zob. art. 305 u.k.s.

sądowych, za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty oraz czynności sporządzenia protokołu stanu faktycznego. Do skargi tej należy stosować przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, a w szczególności art. 759 § 2 oraz art. 767–767⁴ k.p.c. W zakresie wskazanym w art. 3 ust. 5 u.k.s. wyłączone zostało natomiast zażalenie na postanowienie sądu, z jednym wyjątkiem – dotyczącym postanowień w przedmiocie kosztów komorniczych⁸.

Mocą przepisów zmieniających zawartych w u.k.s. ustawodawca dokonał istotnych i licznych zmian w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego regulujących skargę na czynności komornika. Na początku rozważań dotyczących tego wątku, należy również wspomnieć o nowej regulacji prawnej, która może przyczynić się do nadmiernego rozpowszechnienia skargi na czynności komornika. W trybie nowego przepisu art. 763¹ k.p.c., komornik będzie pouczał strony i uczestników postępowania występujących w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o sposobie i terminie zaskarżenia czynności. Jeżeli osoby te nie są obecne, pouczenie nastąpi wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności⁹. W dotychczasowym

⁸ Art. 3 ust. 5 u.k.s.

⁹ W pierwotnej wersji projektu u.k.s. z dnia 16 listopada 2016 r. (druk sejmowy 1582, Sejm RP VIII kadencji, www.sejm.gov.pl, dostęp: 28.06.2018), przepis art. 763¹ k.p.c. przybrał następujące brzmienie: „Komornik poucza strony i uczestników postępowania występujących w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa o sposobie i terminie zaskarżenia czynności, a jeżeli osoby te nie są obecne komornik doręcza im pouczenie o sposobie i terminie zaskarżenia czynności wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności i formularzem skargi”. W tej wersji analizowanego artykułu – obok pouczenia o sposobie i terminie zaskarżenia czynności, a także zawiadomienia o dokonaniu czynności – pojawiał się obowiązek komornika w postaci doręczenia formularza skargi. Obowiązek doręczenia formularza skargi stronom i uczestnikom niekorzystającym z profesjonalnej pomocy prawnej został zatem początkowo przewidziany zarówno dla stron i uczestników nieobecnych, jak i obecnych podczas dokonywania czynności. Do tego wniosku skłania wykładnia pierwotnego brzmienia projektowanych przepisów art. 763¹ w zw. z art. 767 § 3² k.p.c. Ostatecznie ustawodawca nie przewidział, by komornik miał obowiązek z urzędu doręczać urzędowy formularz skargi podmiotom legitymowanym wprawdzie do wniesienia tego środka zaskarżenia, lecz nieobecnym podczas dokonywania poza kancelarią czynności będącej przedmiotem skargi. Aktualnie również obowiązek komornika w postaci doręczenia urzędowego formularza skargi nie podlega różnicowaniu w stosunku do podmiotów legitymowanych reprezentowanych w sprawie

stanie prawnym obowiązek informacyjny komornika realizowany jest na podstawie art. 357 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Polega on na pouczeniu strony występującej w postępowaniu bez profesjonalnego pełnomocnika o terminie i sposobie wnoszenia środka zaskarżenia przy doręczeniu postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym.

W kwestii powyżej opisanego nowego obowiązku informacyjnego komornika warto zauważyć, iż regulacje przewidujące obowiązek pouczenia o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia występują w licznych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących postępowania procesowego (art. 327, art. 331 § 1¹, art. 343, art. 357 § 2 k.p.c.), postępowania upominawczego (art. 502 § 2 k.p.c.), europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń (art. 505²⁶ k.p.c.), postępowania egzekucyjnego (art. 805 § 1 k.p.c.), czy też międzynarodowego postępowania cywilnego (art. 1142³ § 1, art. 1142⁵ k.p.c.). Przepis art. 763¹ k.p.c. wprowadza zatem kolejny przykład pouczenia o charakterze obligatoryjnym, które aktualizuje się z urzędu bez jakiegokolwiek aktywności podmiotu legitymowanego¹⁰. Regulacja ta jest uszczegółowieniem odpowiednio stosowanego przepisu art. 5 k.p.c., lecz ma ona szerszy zakres zastosowania i obligatoryjny charakter. Art. 763¹ k.p.c. nie uzależnia bowiem realizacji obowiązku informacyjnego od wystąpienia „uzasadnionej potrzeby”. Należy też zaznaczyć, iż *expressis verbis* pouczenie ma dotyczyć sposobu i terminu wniesienia środków zaskarżenia¹¹. Komornik

przez profesjonalnych pełnomocników bądź też działających samodzielnie. Decydujące znaczenie dla powstania obowiązku doręczenia z urzędu formularza skargi ma zatem kwestia obecności podczas czynności dokonywanej poza kancelarią. Jak wynika z niniejszych rozważań, szerszy wymiar ma obowiązek pouczenia o terminie i sposobie wniesienia skargi na czynności komornika. Dotyczy on bowiem podmiotów legitymowanych obecnych, jak i nieobecnych podczas dokonywania czynności poza kancelarią, a także podmiotów reprezentowanych przez profesjonalnego pełnomocnika, jak i działających samodzielnie. Urzędowy formularz skargi zawiera bowiem w swojej treści pouczenie m.in. na temat wnoszenia pisma i skutków niedostosowania go do ustawowych wymagań (art. 767 § 3³ k.p.c.).

¹⁰ Por. postanowienie SN z dnia 10 stycznia 2018 r., I CZ 140/17, Legalis.

¹¹ W orzecznictwie wskazuje się, iż samo „pouczenie o środkach zaskarżenia” nie realizuje obowiązku „pouczenia o sposobie i terminie” wniesienia środka zaskarżenia i należy je traktować jako nieprawidłowe – por. postanowienie SN z dnia 21 września 2017 r., I UZ 29/17, Legalis.

nie może zatem ograniczyć pouczenia jedynie do wskazania, jaki środek zaskarżenia przysługuje w stosunku do określonej czynności. Jak wynika z najnowszego orzecznictwa SN, pouczenie co do sposobu i terminu zaskarżenia orzeczenia udzielone przez sąd stronie działającej bez profesjonalnego pełnomocnika powinno być jasne i zrozumiałe oraz jednoznacznie wskazywać na czas i sposób jego dokonania¹².

Obowiązek pouczenia, o którym mowa w art. 763¹ k.p.c., będzie dotyczył nie tylko pouczenia o sposobie i terminie wniesienia skargi na czynności komornika (art. 767 k.p.c.), lecz także innych środków zaskarżenia przysługujących wobec określonego rodzaju czynności komornika. Należy bowiem zauważyć, iż ogólna formuła „zaskarżenia czynności” komornika zawarta w art. 763¹ zd. 1 *in fine* k.p.c. dotyczy tych czynności komornika, których zaskarżenie jest dopuszczalne. Do wniosku tego skłania także wykładnia systemowa, tj. usytuowanie wskazanego artykułu wśród przepisów ogólnych o organach egzekucyjnych i ich właściwości oraz postępowaniu w ogólności, przed przepisami dotyczącymi skargi na czynności komornika. Co do zasady, skarga na czynności komornika stanowi podstawowy środek zaskarżenia wszystkich czynności komornika, chyba że Kodeks postępowania cywilnego stanowi inaczej. Komornik będzie miał zatem obowiązek pouczenia o sposobie i terminie wniesienia skargi z art. 767 k.p.c. zarówno wówczas, gdy czynność tę podjął w ramach własnych kompetencji, oraz jako czynność zleconą przez sąd (art. 1051 § 3 *in fine* k.p.c.)¹³. Pouczenie będzie dotyczyło nie tylko sytuacji podjęcia czynności, lecz także odmowy dokonania czynności istotnej i niezbędnej dla osiągnięcia celu egzekucji, gdyż – jak wskazuje się w judykaturze – również w tej sytuacji skarga na czynności komornika jest dopuszczalna¹⁴.

¹² Jako nieprawidłowe należy poczytywać pouczenie niejasne, wewnętrznie sprzeczne lub z innych przyczyn niezrozumiałe. Pouczenie takie może usprawiedliwiać niedotrzymanie terminu do wniesienia środka zaskarżenia – por. postanowienie SN z dnia 5 lutego 2016 r., IV CZ 91/15, Legalis.

¹³ K. Korzan, *Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 199.

¹⁴ Uchwały SN z dnia: 20 listopada 2008 r., III CZP 108/08, OSNC 2009/10/139 oraz 26 lutego 1969 r., III CZP 131/68, OSNCP 1969/9/156.

Skarga na czynności komornika nie przysługuje w przypadkach wskazanych w ustawie oraz nie jest dopuszczalna w odniesieniu do czynności komornika (lub zaniechania ich dokonania) naruszających prawo materialne¹⁵. W niektórych przypadkach ustawodawca zdecydował o ograniczeniu podstaw skargi na czynności komornika przy zaskarżaniu udzielenia przybicia w egzekucji z ruchomości oraz egzekucji ze statków niewpisanych do rejestru okrętowego (art. 870 § 1 zd. 1 k.p.c. oraz art. 1021 k.p.c.)¹⁶. Obowiązek pouczenia o sposobie i terminie wniesienia skargi na czynności komornika nie zaktualizuje się we wszystkich tych przypadkach, w których zaskarżenie danych czynności komornika w drodze tego środka zaskarżenia jest wyłączone. Uwaga ta dotyczy niedopuszczalności skargi na czynności wskazane w art. 767 § 1¹ k.p.c., przybicie ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu (art. 870 § 1 k.p.c.)¹⁷, czy na wybór komornika z właściwego rewiru w wypadku zbiegu egzekucji do tych samych rzeczy, wierzytelności lub praw (art. 773¹ § 4 zd. 4 k.p.c.).

Komornik będzie zobowiązany także do pouczenia o sposobie i terminie zaskarżenia swoich czynności, które podlegają zaskarżeniu w drodze środków zaskarżenia innych niż skarga na czynności komornika. Mowa tu o pouczeniu dotyczącym sposobu i terminu wniesienia zarzutów przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1027 § 2 k.p.c.). Zarzuty stanowią bowiem tzw. inny środek zaskarżenia¹⁸ przewidziany

¹⁵ E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej Kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1998, s. 122; A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2013, s. 221; F. Zedler, *Powództwo o zwolnienie od egzekucji*, Warszawa 1973, s. 39; H. Pietrkowski, *Skarga na czynności komornika po zmianach...*, *op. cit.*, s. 477 i n.; wyrok SN z dnia 14 czerwca 1973 r., I CR 250/73, OSNCp 1974/6/110; H. Pietrkowski, *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005, s. 429.

¹⁶ Ograniczenia te polegają na dopuszczalności skargi jedynie w przypadku naruszenia przepisów o publicznym charakterze licytacji, o najniższej cenie nabycia oraz o wyłączeniu od udziału w przetargu – zob. A. Różalska, *Skarga na czynności komornika*, PES 1996, nr 18, s. 26–27.

¹⁷ G. Julke, *Skarga na czynności komornika po zmianie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Zasadnicze kierunki zmian z 2016 roku*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2017, s. 285.

¹⁸ K. Korzan, *op. cit.*, s. 197 i n. Na temat charakteru prawnego zarzutów z art. 1027 § 1 k.p.c. zob. też: E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 130 i n.; P. Pogonowski, *Egzekucja i postępowanie egzekucyjne* [w:] Sys-

w art. 363 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Nie budzi wątpliwości, iż zakres pouczenia będzie odnosił się jedynie do czynności podjętych przez komornika, nie zaś przez sąd.

Pojawia się jednak pytanie, czy pouczenie strony występującej w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika o sposobie i terminie zaskarżenia czynności dotyczy także pouczenia o prawie do wniesienia zastrzeżeń do oszacowania wartości ruchomości przez komornika? Przepis art. 853 k.p.c., obejmujący od dnia 1 stycznia 2019 r. instytucję zastrzeżeń do oszacowania, ulega bowiem od tej daty istotnej nowelizacji. Dotychczasowa skarga na oszacowanie komornika zostanie zastąpiona nową instytucją zastrzeżeń do oszacowania wartości ruchomości przez komornika. W nowym stanie prawnym, zgodnie z przyszłym art. 853 § 3 k.p.c., na komornika nałożony zostanie nowy szczególny obowiązek pouczenia o sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń. Jeżeli zaś strony i uczestnicy postępowania występujący w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej nie są obecne, pouczenie będzie następowało wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności. Widać zatem, iż przepisy art. 853 § 3 k.p.c. oraz art. 763¹ k.p.c. są ze sobą spójne. Jeżeli oszacowanie wartości zajętych ruchomości nastąpi po sporządzeniu protokołu zajęcia, komornik dokona tego oszacowania w drodze postanowienia (art. 853 § 5 k.p.c. w wersji od 1.01.2019 r.). W przypadku jednak, gdy oszacowanie wartości zajętych ruchomości nastąpi po sporządzeniu protokołu zajęcia ustawodawca w nowym brzmieniu art. 853 k.p.c. nie przewidział wprost dopuszczalności wniesienia zastrzeżeń. W związku z tym literalnie nie został wprowadzony obowiązek komornika w postaci pouczenia o sposobie i terminie wniesienia zastrzeżeń ani doręczenia postanowienia z takim pouczeniem, co należy ocenić krytycznie.

tem prawa handlowego, t. 7: Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych z udziałem przedsiębiorców, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2013, s. 505 i n.; J. Derlatka, *Zaskarżenie planu podziału sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości* [w:] *Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, pod red. J. Misztal-Koneckiej, Sopot 2017, s. 151 oraz postanowienie SN z dnia 25 lutego 2010 r., II CNP 93/09, Legalis.

Rozważany tu wątek ma znaczenie dla tytułowego zagadnienia z tego względu, iż w dotychczasowym stanie prawnym instytucja skargi na oszacowanie komornika jest przez część autorów traktowana jako szczególny rodzaj skargi na czynności komornika¹⁹. Abstrahując w tym miejscu od trafności tego stanowiska, należy uznać, iż w zakresie zastrzeżeń do oszacowania wartości ruchomości przez komornika ustawodawca przewidział regulację autonomiczną. Na zasadzie *lex specialis derogat legi generali* wyłącza ona zatem ogólne zasady pouczeń co do sposobu i terminu wnoszenia środków zaskarżenia zawarte w brzmieniu nowego art. 763¹ k.p.c. Należy jednak dostrzec, iż zastrzeżenia do oszacowania wartości ruchomości przez komornika powinny przysługiwać jedynie wówczas, gdy oszacowania dokonał komornik samodzielnie. Innymi słowy, jeżeli oszacowanie wartości zajętych ruchomości zostanie dokonane wprowadzie przez komornika, lecz na podstawie opinii biegłego (*a contrario* do art. 853 § 2 *in principio* k.p.c.), wówczas zaskarżenie oszacowania nastąpi w drodze skargi na czynności komornika. O sposobie i terminie wniesienia tej skargi komornik będzie obowiązany pouczyć zgodnie z regułą ogólną zawartą w nowym art. 763¹ k.p.c.

W tym miejscu należy dodać, iż analizowane pouczenie nie znajdzie zastosowania w odniesieniu do skargi na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przy egzekucji przez zarząd przymusowy. Podobnie, wyprzedzając uwagi przedstawione poniżej, należy zaznaczyć, iż komornik nie będzie doręczał urzędowego formularza tej skargi. Przepis art. 1064¹³ § 2 k.p.c. przewiduje, iż na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przysługuje skarga, do której stosuje się odpowiednio przepisy o skardze na czynności komornika. Niemniej jednak przepisy o skardze na czynności komornika stosuje się jedynie „odpowiednio”. Pouczenie o sposobie i terminie zaskarżenia czynności dotyczy jedynie tych czynności, które

¹⁹ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. J. Jankowskiego, t. II, Warszawa 2013, s. 622; M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. K. Piaseckiego, A. Marciniaka, t. III, Warszawa 2012, s. 1017; M. Romańska [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. J. Ignaczewskiego, Warszawa 2013, s. 333.

są podejmowane przez komornika. Obowiązek doręczenia urzędowego formularza dotyczy natomiast jedynie skargi na czynności komornika, o której mowa w art. 767 k.p.c. Kończąc ten wątek uwagą w kwestii obniżenia opłaty należy wskazać, iż do skargi z art. 1064¹³ § 2 k.p.c. nie znajdzie zastosowania znowelizowany art. 25 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c., lecz nowe brzmienie art. 72 ust. 1 pkt 1 tej ustawy²⁰.

Pouczenie o przysługującym szczególnym środku zaskarżenia (np. skardze na czynności komornika), jak również pouczenie o możliwości wniesienia zastrzeżeń do oszacowania wartości ruchomości przez komornika powinno stanowić integralną część protokołu z czynności dokonywanych przez komornika (art. 809 k.p.c.). Pouczenia, o którym mowa w art. 763¹ k.p.c., komornik dokonuje, co do zasady, w formie pisemnej. Uwaga ta dotyczy pouczenia, które następuje wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności. W przypadku pouczenia, o którym mowa w art. 763¹ zd. 1 k.p.c. wydaje się, iż pouczenie ustne będzie dopuszczalne²¹. Z uwagi jednak na wprowadzenie od 1 stycznia 2019 r. przepisu art. 809¹ k.p.c. przewidującego utrwalanie czynności egzekucyjnych dokonywanych przez komornika poza siedzibą kancelarii za pomocą urządzenia utrwalającego obraz i dźwięk, w zakresie analizowanego pouczenia znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy ogólne (art. 157–162 k.p.c.). *A contrario* do art. 158 § 2 w zw. z art. 809 i art. 809¹ k.p.c., jeżeli przebieg czynności jest utrwalany przez komornika za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk wówczas protokół sporządzony pisemnie nie musi zawierać udzielonych przez komornika pouczeń. Zasadą jednak będzie zawarcie w protokole pisemnym pouczeń, o których mowa w art. 763¹ k.p.c., gdyż nowy art. 809¹ k.p.c. zawiera jedynie enumeratywne wyliczenie

²⁰ Jak wskazał A. Zieliński, do skargi z art. 1064¹³ § 1 i 2 k.p.c. stosuje się odpowiednio przepisy o skardze na czynności komornika, lecz w kwestii opłaty zastosowanie znajdzie art. 72 pkt 2 u.k.s.c., nie zaś przepis art. 25 ust. 1 pkt 1 tej ustawy – zob. tenże [w:] *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz*, Warszawa 2015, Legalis.

²¹ Warto wskazać, iż na tle rozwiązań procesowych SN przyjął, iż skoro z art. 327 k.p.c. nie wynika obowiązek pouczenia strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika o możliwości wniesienia środka zaskarżenia na piśmie, to należy uznać, iż wystarczy pouczenie ustne – por. postanowienie SN z dnia 5 lutego 2016 r., IV CZ 91/15, Legalis.

czynności komornika podejmowanych poza kancelarią, które będą utrwalane za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk. Innymi słowy nie każda czynność komornika podejmowana poza kancelarią będzie utrwalana w ten właśnie sposób. Jeżeli jednak dana czynność egzekucyjna komornika będzie stwierdzana zarówno protokołem tradycyjnym, jak i za pomocą urządzenia rejestrującego, wówczas protokół tradycyjny (pisemny) nie będzie zawierał pouczeń komornika o terminie i sposobie zaskarżenia czynności egzekucyjnych. Zgodnie bowiem z nowym art. 809¹ § 4 k.p.c., w przypadku utrwalania za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk przebiegu czynności, w protokole zamieszcza się, poza elementami wymienionymi w art. 809 pkt 1, 2 i 4–7 k.p.c., jedynie zwięzłe sprawozdanie z przebiegu czynności, co nie zwalnia komornika z obowiązku sporządzenia pełnego protokołu zajęcia. Powyższe „zwięzłe sprawozdanie z przebiegu czynności” pojawia się zatem zamiast szerszego elementu wymienionego w art. 809 pkt 3 k.p.c., tj. „sprawozdania z przebiegu czynności”.

Przepis art. 763¹ zd. 2 k.p.c. pozwala dostrzec, iż obowiązek pouczenia przez komornika o sposobie i terminie zaskarżenia jego czynności jest niezależny od faktu obecności, czy nieobecności podmiotów legitymowanych do wniesienia środka zaskarżenia tej czynności. W zależności jednak od obecności podmiotu legitymowanego do wniesienia środka zaskarżenia, przewidziane zostały dwa sposoby dokonania pouczenia. Ustawodawca we wspomnianym wyżej przepisie wskazał, iż w razie nieobecności stron i uczestników postępowania podczas dokonywania czynności, pouczenie następuje wraz z zawiadomieniem o dokonaniu tej czynności. *A contrario* do 763¹ zd. 2 k.p.c. – jak już wyżej wskazano – strony i uczestnicy obecni podczas dokonywania czynności będą pouczeni przez komornika o terminie i sposobie ich zaskarżenia ustnie przy dokonywaniu czynności. Wzmocnieniem zasad formalizmu oraz pisemności będzie natomiast obowiązek komornika wskazany w art. 767 § 3² k.p.c.

Na zakończenie tego wątku warto rozważyć konsekwencje zaniechania komornika i niepouczenia o sposobie i terminie zaskarżenia czynności.

Pojawia się bowiem, po pierwsze – pytanie, czy brak pouczenia wpływa na przedłużenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia? Po drugie, zaś czy takie zaniechanie podlega zaskarżeniu skargą na czynności komornika?

W kwestii skutków braku lub też błędnego pouczenia o terminie i sposobie wnoszenia środków zaskarżenia zdania w orzecznictwie są podzielone²². W uchwale z dnia 22 listopada 2011 r., III CZP 38/11, SN wyraził zasługujące na aprobatę stanowisko, iż niepouczenie albo błędne pouczenie strony działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzeczownika patentowego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia nie ma wpływu na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia tego środka, lecz uzasadnia wniosek o przywrócenie terminu²³. Brak pouczenia nie wpływa zatem na przedłużenie terminu do zaskarżenia czynności. Okoliczność ta może być traktowana, jako niezawiniona przez stronę, lecz przyczyniająca się do niedokonania czynności procesowej w terminie (art. 168 § 1 w zw. z art. 13 § 3 k.p.c.). Kolejny problem, który pojawia się na tle analizowanej regulacji dotyczy ustalenia, czy pouczenie przez komornika o terminie i sposobie wnoszenia środków zaskarżenia podlega zaskarżeniu w drodze skargi z art. 767 k.p.c.? Jak wskazał I. Kunicki: „w świetle projektowanego art. 763¹ k.p.c. komornik powinien pouczyć także o zaskarżeniu pouczenia, a następnie o zaskarżeniu tego drugiego pouczenia, i tak bez końca”²⁴. Pojęcie „czynności

²² W świetle pierwszego stanowiska, w razie niepouczenia lub błędnego pouczenia strony (uczestnika) działającej bez profesjonalnego pełnomocnika o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia sąd nie może odrzucić środka zaskarżenia, a termin do jego wniesienia nie rozpoczyna biegu (uchwały SN z dnia: 3 maja 1966 r., III CO 12/66, OSNC 1966/11/182; 6 marca 1972 r., III CZP 27/71, OSNC 1973/1/1 oraz postanowienia SN z dnia: 15 maja 1997 r., I PZ 18/97, OSNP 1998/11/333; 17 listopada 2009 r., II CZ 93/09, OSNC 2010/6/91; 12 lutego 2010 r., I CZ 116/09, niepubl.). W świetle drugiego stanowiska, niepouczenie lub błędne pouczenie nie stanowi przeszkody do odrzucenia środka zaskarżenia, lecz może stanowić podstawę wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia (uchwała SN z dnia 16 maja 2007 r., III CZP 34/07, OSNC 2008/7–8/71 oraz postanowienia SN z dnia: 5 września 1997 r., III CKN 389/97; 22 lipca 2010 r., I CZ 53/10, niepubl.).

²³ OSNC 2012/5/56.

²⁴ Zob. też inne uwagi przedstawione przez I. Kunickiego w pisemnym stanowisku Krajowej Rady Komorniczej z dnia 15 grudnia 2016 r., KRK/V/1111/16, s. 101; <http://legislacja.rcl.gov.pl> [dostęp: 28.06.2018].

egzekucyjnych” wymaga wprowadzić odróżnienia od pojęcia „czynności postępowania egzekucyjnego”²⁵, lecz należy przyjąć, iż oba te rodzaje czynności podlegają zaskarżeniu w drodze skargi z art. 767 k.p.c. Na aprobatę zasługuje bowiem stanowisko A. Cudaka. Autor ten przyjął, iż przedmiotem skargi na czynności komornika mogą być wszystkie czynności podejmowane przez komornika jako organ egzekucyjny, pozostałe czynności postępowania egzekucyjnego oraz wszystkie inne czynności komornika podejmowane przez niego na podstawie przepisów ustawy²⁶.

Podsumowując dotychczasowe rozważania należy zauważyć, iż nowy obowiązek komornika w postaci pouczeń stron i uczestników postępowania o sposobie i terminie zaskarżenia czynności w sposób pośredni może przyczynić się do zwiększenia nakładu pracy komorników, a także wpłynąć na znaczne wydłużenie sądowego postępowania egzekucyjnego z uwagi na wzrost ilości składanych skarg. Niewątpliwie bowiem podmiot legitymowany do wniesienia środka zaskarżenia, np. skargi z art. 767 k.p.c., może odebrać to pouczenie jako impuls do podjęcia działań obstrukcyjnych zmierzających do nieuzasadnionego kwestionowania czynności podjętych przez komornika. Brak analizowanego

²⁵ Jak wskazał SN, „czynnością egzekucyjną jest każde określone co do czasu, formy, miejsca i treści działanie (faktyczne i prawne) powołanego do tego organu, na podstawie przyznanych mu władczych uprawnień, dla zaspokojenia wierzyciela, podejmowane w stosunku do osób podlegających egzekucji, wyróżniające się stosowaniem środków przymusu, podjęte w toczącej się egzekucji sądowej, ściśle z nią związane i wywołujące skutki w jej ramach”. Czynności postępowania egzekucyjnego to „działania organu egzekucyjnego podejmowane przed wszczęciem egzekucji lub poza nią, mające na celu zapewnienie prawidłowej formy wniosku o przeprowadzenie egzekucji, żądanie złożenia wyjaśnień, wysłuchanie stron, podjęcie decyzji w formie postanowień w przedmiocie zawieszenia, umorzenia postępowania, ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego, działania związane ze zbiegiem egzekucji administracyjnej i sądowej, dotyczące złożenia uzyskanego w egzekucji przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub na rachunek depozytowy sądu, podejmowane przez sąd działania nadzorcze nad czynnościami komornika”. Uzupełniają one czynności egzekucyjne, umożliwiając w pośredni sposób doprowadzenie egzekucji do zamierzonego celu – uchwała SN z dnia 6 czerwca 2014 r., III CZP 26/14, Legalis; M. Uliasz [w:] *Informatyzacja postępowania cywilnego*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Warszawa 2016, s. 369.

²⁶ A. Cudak, *Skarga...*, *op. cit.*, s. 56. Tak też m.in. I. Gil [w:] *Postępowanie cywilne, Meritum*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Warszawa 2017, s. 1365.

pouczenia nie wpłynąłby negatywnie na legitymację procesową do wniesienia środka zaskarżenia, wynikającą z przepisu ustawy. Ustawodawca wprowadził jednak rozwiązanie, które osłabia działanie zasady *ignorantia iuris nocet*. Przepis art. 763¹ k.p.c. będzie pełnił funkcję ochronną. Realizacja jego części dyspozytywnej może jednak wywołać swoisty efekt psychologiczny, zaś sam przepis – stać się narzędziem umożliwiającym niesolidnym dłużnikom zakłócenie przebiegu sprawnej egzekucji.

Przejdźmy teraz do podkreślenia znaczenia nowego przepisu art. 767 § 3² k.p.c. Przewiduje on, iż komornik doręcza urzędowy formularz skargi dłużnikowi przy pierwszej czynności egzekucyjnej oraz stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią, chyba że czynność ta podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej. Przepis ten w zakresie nowości przewiduje możliwość wnoszenia skarg na urzędowym formularzu (tj. w formie pisemnej kwalifikowanej), a także obowiązek komornika w postaci doręczenia urzędowego formularza skargi zarówno dłużnikowi przy pierwszej czynności egzekucyjnej, jak i stronom oraz uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią. Wprowadzenie fakultatywnej formuły wykorzystania formularza urzędowego zasługuje na aprobatę²⁷. Wskazany powyżej obowiązek komornika podlega wyłączeniu, jeżeli dana czynność komornika podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej. Przypadki dopuszczalności zaskarżenia czynności komornika w formie ustnej regulują przepisy szczególne. Mowa tu o skardze na czynności komornika w toku licytacji – zgłoszonej na podstawie art. 986 k.p.c. – oraz skardze na udzielenie przybicia ruchomości – art. 870 § 1 k.p.c. (z zastrzeżeniem wyłączenia skargi na udzielenie przybicia ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu – art. 870 § 1 zd. 3 k.p.c.). W przypadku skargi na udzielenie przybicia wnoszonej w trybie art. 870 § 1 k.p.c., w doktrynie prezentowane jest stanowisko, iż skarga ta nie jest rodzajem skargi na czynności

²⁷ Por. uwagi K. Flagi-Gieruszyńskiej, która sformułowała słuszny postulat wprowadzenia formularzy jako rozwiązania fakultatywnego, a nie obligatoryjnego w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych – zob. też, *Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych a zwykłe postępowanie cywilne*, M.Prawn. 2002, nr 7, s. 297 i n.

komornika, lecz odrębnym środkiem zaskarżenia udzielenia przybycia²⁸. W przypadku tej skargi aktualny będzie jednak nie tylko obowiązek informacyjny komornika w postaci pouczenia z art. 763¹ k.p.c., lecz także doręczenie urzędowego formularza skargi na udzielenie przybycia. W art. 767 § 3² k.p.c. ustawodawca stanowi, iż „komornik doręcza urzędowy formularz skargi”, a także o „zaskarżeniu skargą w formie ustnej” nie odnosząc literalnie pojęcia „skarga” do skargi na czynności komornika. Reguły wykładni systemowej nakazują jednak przyjąć, iż doręczenie urzędowego formularza skargi dotyczy tylko tego środka zaskarżenia, który wskazany jest w § 1 powyższego przepisu. Inaczej jest w przypadku obowiązku pouczenia, wskazanego w art. 763¹ k.p.c., który to przepis ma charakter ogólny w tym znaczeniu, iż dotyczy wszystkich środków zaskarżenia czynności komornika, nie zaś tylko skargi z art. 767 k.p.c. W przypadku, gdy przepisy przewidują dopuszczalność skargi w formie ustnej, należy sądzić, iż brak doręczenia urzędowego

²⁸ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2017, s. 1357, 1525; H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2009, s. 302. Należy dostrzec brak spójności twierdzenia, iż skarga na udzielenie przybycia ruchomości z art. 870 § 1 k.p.c. z jednej strony nie jest skargą na czynności komornika, lecz z drugiej – ten sam przepis wskazuje na ograniczenie dopuszczalności skargi na czynności komornika (por. K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, s. 1357, 1525, I. Gil [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz do art. 767 i art. 870 k.p.c.*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Warszawa 2018, Legalis). Jeżeli uznamy, iż skarga z art. 870 k.p.c. nie jest skargą na czynności komornika, to należy przyjąć, iż wyłączenie zawarte w art. 870 § 1 zd. 3 k.p.c. (nie ma skargi na udzielenie przybycia ruchomości podlegających szybkiemu zepsuciu), stanowi przykład wyłączenia dopuszczalności skargi na przybycie, nie zaś skargi na czynności komornika. A. Marciniak wskazał, iż: „skarga na czynność komornika powinna być wniesiona na piśmie. W przepisach szczególnych przewidziane jest ustne zgłoszenie skargi do protokołu licytacji ruchomości lub nieruchomości” – tenże, *Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005, s. 141. Podobnie E. Wengerek zaznaczył, iż ustawodawca wyklucza skargę na czynności komornika w przypadku udzielenia przybycia ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu (art. 870 § 1 k.p.c.), zaś w przypadku wskazanym w art. 870 § 1 k.p.c. podstawy skargi ulegają ograniczeniu – tenże, *Sądowe postępowanie egzekucyjne...*, *op. cit.*, s. 131. Za kwalifikacją skargi z art. 870 k.p.c. jako skargi na czynności komornika zasadnie opowiedzieli się także: M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 730–1088*, t. III, pod red. A. Marciniaka, K. Piaseckiego, Warszawa 2015, Legalis oraz M. Romańska, *Komentarz do przepisów art. 758–1088 KPC regulujących postępowanie egzekucyjne* [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. M. Romańskiej, O. Leśniaka, Warszawa 2016, Legalis.

formularza skargi stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią będzie rekompensowany obowiązkowym pouczeniem, o którym mowa w art. 763¹ k.p.c.

Należy zauważyć, iż obowiązek doręczenia formularza skargi jest zróżnicowany pod względem podmiotowym, ze względu na charakter i miejsce czynności dokonywanej przez komornika. Dłużnikowi ten formularz doręczany ma być przy pierwszej czynności egzekucyjnej. Komornik ponadto będzie miał obowiązek doręczyć formularz skargi stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią. Doręczenie formularza skargi dłużnikowi będzie zatem uszczegółowieniem dotychczasowych obowiązków komornika wskazanych w art. 805 § 1 k.p.c. Wraz z zawiadomieniem o wszczęciu egzekucji komornik będzie doręczał dłużnikowi formularz skargi na czynności komornika, który w swoim założeniu będzie służył do zaskarżenia przez dłużnika czynności zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Formularz skargi będzie ponadto doręczany przy każdej czynności dokonywanej poza kancelarią, lecz tylko dla stron i uczestników²⁹ obecnych podczas jej dokonywania.

Przechodząc do formy skargi, w nowym stanie prawnym skarga na czynności komornika może być zatem wnoszona w formie pisemnej (art. 767 § 3 k.p.c.), na urzędowym formularzu (art. 767 § 3¹ k.p.c.), ustnie (we wskazanych wyżej sytuacjach), a także z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego. Od dnia 8 września 2016 r. ustawodawca przewidział, iż pisma procesowe w postępowaniu egzekucyjnym mogą być wnoszone za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. 760 § 1 k.p.c.). Mimo brzmienia art. 760 § 1 k.p.c., przewidującego możliwość składania wniosków i oświadczeń w postępowaniu egzekucyjnym

²⁹ Należy przypomnieć, iż strony są jednocześnie uczestnikami postępowania egzekucyjnego – por. S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 730–1217*. T. II, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015, s. 171; A. Cudak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 730–1088*, t. III, pod red. A. Marciniaka, K. Piaseckiego, Warszawa 2015, s. 182; Z. Szczurek [w:] *Egzekucja sądowa...*, *op. cit.*, s. 116 i n.; J. Jankowski, *Uczestnicy sądowego postępowania egzekucyjnego*, Łódź 1992, s. 224.

ustnie do protokołu, forma ustna skargi nie znajduje jednak zastosowania jako swobodna alternatywa dla formy pisemnej³⁰. Wnoszenie skargi na czynności komornika na urzędowym formularzu³¹ będzie fakultatywne, zaś do wymogów formalnych skargi na czynności komornika znajdzie zastosowanie art. 130¹ § 1¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Należy zauważyć, iż wolą ustawodawcy urzędowe formularze skargi na czynności komornika będą nie tylko powszechnie, ale i bezpłatnie dostępne w kancelariach komorniczych, siedzibach sądów oraz w internecie. Działanie takie z pewnością wpłynie na wzrost powszechności oraz liczby składanych skarg na czynności komornika. Obowiązkowe doręczanie formularza skargi na czynności komornika należy ocenić także jako krok w kierunku odformalizowania sposobu wnoszenia tego środka zaskarżenia. Skarga na czynności komornika zawierająca nieuzupełnione w terminie uchybienia formalne podlega odrzuceniu przez sąd (art. 767³ § 1 k.p.c.). Wnoszenie skarg na urzędowych formularzach z pewnością zminimalizuje zatem przypadki dotychczas popełnianych uchybień formalnych. Wzory formularzy urzędowych bowiem z góry narzucają wymogi formalne pisma procesowego³².

³⁰ Tak też: J. Jankowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2006, s. 594; T. Demendecki, *Tryb wnoszenia, forma i treść skargi na czynności komornika* [w:] *Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Zbiór studiów*, pod red. J. Misztal-Koneckiej, Warszawa 2017, s. 49. Odmienne: M. Sorysz, *Nowy system środków zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym w świetle nowelizacji K.P.C. z 2.7.2004 r.*, M.Prawn. 2005, nr 2, s. 74.

³¹ Jak stanowi art. 767 § 3³ k.p.c.: Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób udostępniania urzędowego formularza skargi, mając na względzie ustawowe wymagania przewidziane dla tego pisma, potrzebę zamieszczenia niezbędnych pouczeń co do sposobu wypełniania formularza, wnoszenia pisma i skutków niedostosowania go do ustawowych wymagań, a także konieczność bezpłatnego udostępniania formularzy w kancelariach komorniczych, siedzibach sądów oraz w internecie w formie pozwalającej na dogodną edycję treści formularza.

³² Należy jednak mieć na względzie, by formularze te były zredagowane w sposób przystępny dla stron. Por. wyrok TK z dnia 12 marca 2002 r., P 9/01, niepubl., w którym orzeczono, iż rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 września 2000 r. w sprawie określenia wzorów i sposobu udostępniania stronom urzędowych formularzy pism procesowych w postępowaniu cywilnym (Dz.U. Nr 81, poz. 911) jest niezgodne z art. 45 ust. 1 i jest zgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Kolejna zmiana w treści art. 767 k.p.c. polega na dodaniu nowego § 6 przewidującego bezpośrednią represję majątkową możliwą do nałożenia na komornika w przypadku skargi na jego czynności, uznanej przez sąd za zasadną ze względu na oczywiste naruszenie prawa przez ten organ egzekucyjny. Zgodnie bowiem z treścią art. 767 § 6 k.p.c., w przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika, sąd uwzględniając skargę, stosownie do okoliczności, może go obciążyć kosztami postępowania wywołanego skargą. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi. W uzasadnieniu projektu u.k.s. wskazano, iż regulacja ta zmierza do eliminacji sytuacji, „w których w razie uwzględnienia skargi na czynność dokonaną z oczywistym naruszeniem prawa, mimo braku odpowiedzialności stron za jej przebieg (a nawet w razie, gdy czynność została podjęta wbrew wnioskowi stron), uczestnik musiał zwracać skarżącemu koszty postępowania zainicjowanego wniesieniem skargi, a komornik nie ponosił za swoje działania żadnej odpowiedzialności”³³.

Prima facie brzmienie tej regulacji pozwala dostrzec, iż nałożenie na komornika wskazanej tu dolegliwości finansowej zostało uzależnione od wartościującego i polemicznego kryterium „oczywistego naruszenia prawa”. To od uznania sądu zależeć będzie przyjęcie, iż poprzez dokonanie czynności ingerującej w sferę prawną stron lub innych osób uczestniczących w postępowaniu egzekucyjnym niezgodnie z prawem, komornik dopuścił się na tyle poważnej ignorancji przepisów postępowania, która uzasadnia zastosowanie wskazanej w tym przepisie sankcji. Zwrot „oczywiste naruszenie prawa” może być rozumiany przy wykorzystaniu wykładni przyjętej w orzecznictwie SN dotyczącym „niezgodności z prawem” orzeczenia, jako źródła odpowiedzialności odszkodowawczej (art. 519² § 1 k.p.c. w zw. z art. 417¹ § 2 k.c.). Zdaniem SN wyrażonym w postanowieniu z dnia 28 czerwca 2017 r., IV CNP 62/16³⁴, orzeczenie niezgodne z prawem jest „niewątpliwie sprzeczne z zasadami i niepodlegającymi różnej

³³ Druk sejmowy 1582, Sejm RP VIII kadencji, www.sejm.gov.pl [dostęp: 28.06.2018].

³⁴ Legalis. Zob. też wyrok SN z dnia 21 lutego 2007 r., I CNP 71/06, Legalis.

wykładni przepisami i ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć, albo zostało wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Niezgodność orzeczenia z prawem powodująca odpowiedzialność odszkodowawczą musi więc mieć charakter kwalifikowany, elementarny, oczywisty tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechę bezprawności”. Ziszczenie się okoliczności oczywistego naruszenia prawa przez komornika, pozwalające przypisać działaniu komornika cechę bezprawności³⁵, powinno zatem opierać się na wskazanych tu kryteriach. Stwierdzenie przez sąd omawianej przesłanki będzie niewątpliwie wymagało wnikliwej i ostrożnej analizy okoliczności faktycznych i prawnych danej sprawy oraz jej kontekstu. Oczywiste naruszenie prawa przez komornika uzasadniające zastosowanie części dyspozytywnej art. 767 § 6 k.p.c. będzie dotyczyć, podobnie jak skarga na czynności komornika, jedynie naruszenia norm prawa procesowego, nie zaś materialnego.

Należy też dostrzec, iż z uwagi na tryb wnoszenia skargi, wynikający z art. 767 § 5 k.p.c., to komornik w pierwszej kolejności bada jej zasadność i może uwzględnić ten środek zaskarżenia w całości. Przekazanie skargi do sądu wraz z uzasadnieniem zaskarżonej czynności (albo przyczyn jej zaniechania) i aktami sprawy następuje po dokonaniu przez komornika analizy zarzutów zawartych w skardze. Procedura ta pozwala na wychwycenie popełnionych uchybień i swoistą autokorektę zaskarżonego działania lub zaniechania. Oczywiście można zastanawiać się na ile analizowana represja wskazana w art. 767 § 6 k.p.c. spowoduje wzrost przypadków uwzględnienia skargi przez komorników bez konieczności angażowania sądów w procedurę ich merytorycznego rozpoznania. Nie jest jednak właściwy taki kierunek wykładni nowego art. 767 § 6 k.p.c., który skłania do tezy, iż komornicy w obawie przed bezpośrednią

³⁵ Zdaniem I. Kunickiego, naruszenie każdego przepisu prawa należy uznawać za działanie bezprawne – zob. tenże, *Ustosunkowanie się komornika do skargi na jego czynności* [w:] *Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Zbiór studiów*, pod red. J. Misztal-Koneckiej, Sopot 2017, s. 61.

dolegliwością finansową będą zmuszeni do ostrożności w podejmowaniu czynności sprzecznych z interesem dłużnika. Należy spodziewać się, iż obciążenie komornika kosztami postępowania wywołanego skargą na jego czynności będzie rozwiązaniem stosowanym w ostateczności w przypadku dopuszczenia się przez ten organ rzeczywiście rażących uchybień. Ponadto wykładnia literalna powyższego przepisu pozwala przyjąć, iż nawet w razie stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika uzasadniające uwzględnienie skargi, sąd jedynie „może go obciążyć kosztami postępowania wywołanego skargą”. Ziszczenie się hipotezy art. 767 § 6 zd. 1 k.p.c. przekazuje zatem w sposób wyraźny decyzję w kwestii zastosowania wskazanej tam sankcji do sfery władzy dyskrejonalnej sądu³⁶.

Co istotne, przepis art. 767 § 6 zd. 2 k.p.c. przyznaje komornikowi legitymację czynną do wniesienia zażalenia na postanowienie sądu obciążające komornika kosztami postępowania wywołanego wniesieniem skargi. W dotychczasowym stanie prawnym przypadki dopuszczalności wnoszenia zażalenia przez komornika można określić jako wyjątkowe. Rozstrzygnięcie skargi na czynności komornika przez sąd, stwierdzające oczywiste naruszenie prawa przez ten organ, niewątpliwie wpływa na interes ekonomiczny komornika. Powoduje także zaistnienie po stronie tego organu interesu prawnego (*gravamen*) w zaskarżeniu rozstrzygnięcia w drodze zażalenia. Interes ten uzasadnia dopuszczalność jego ochrony w postępowaniu egzekucyjnym, które toczy się przecież w celu przymusowego wyegzekwowania świadczenia należnego wierzycielowi. W uchwale z dnia 28 sierpnia 1997 r., III CZP 30/97³⁷, SN wskazał, po pierwsze, iż komornik jako organ egzekucyjny nie jest stroną postępowania, jej uczestnikiem ani osobą trzecią w rozumieniu przepisów

³⁶ Innymi słowy obciążenie komornika kosztami nie jest ani obowiązkiem ani powinnością, lecz tylko uprawnieniem sądu. Na temat dyskrejonalności – szerzej patrz: R. Sawuła, *Uprawnienia dyskrejonalne sędziego Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (ze szczególnym uwzględnieniem postępowania medacyjnego i uproszczonego)* [w:] *Dyskrejonalna władza sędziowska. Zagadnienia teorii i praktyki*, pod red. M. Dębińskiego, R. Pelewicza, T. Rakoczego, Tarnobrzeg 2012, s. 192.

³⁷ OSNC 1997/12/189.

części drugiej, księgi drugiej Kodeksu postępowania cywilnego. Po drugie zaś SN zaznaczył, iż przyznanie piastunowi organu egzekucyjnego prawa do ochrony interesu ekonomicznego w ramach prowadzonego postępowania, służącego innym podmiotom, wymaga wyraźnego unormowania w ustawie, ponieważ takie incydentalne postępowanie musi oddziaływać na prawa stron postępowania egzekucyjnego.

Na wyjątkowość dopuszczalności wniesienia zażalenia przez komornika zwróciła uwagę także J. Misztal-Konecka. Autorka ta podkreśliła, iż szczególnie status komornika skłania do tezy, że organ ten nie powinien być uprawniony do kwestionowania decyzji sądu, niezależnie od interesu prawnego lub faktycznego wynikającego z wydanego przez sąd rozstrzygnięcia³⁸. Zażalenie może być zatem wnoszone przez komornika jedynie w przypadkach wyraźnie uregulowanych w przepisach procesowych, co potwierdza art. 767⁴ § 1 k.p.c. Co do zasady bowiem komornikowi nie przysługuje zażalenie w postępowaniu wywołanym skargą na jego czynności. Należy przez to rozumieć, iż komornikowi, co do zasady, nie przysługuje również uprawnienie do uczestniczenia w postępowaniu przed sądem rozpoznającym skargę na jego czynności³⁹.

Przechodząc do nowego wątku warto zaznaczyć, iż przyszłoroczne zmiany dotyczą także określenia sądu właściwego do rozpoznania skargi na czynności komornika. Mowa tu o właściwości miejscowej sądu rejonowego. W dotychczasowym stanie prawnym, zgodnie z art. 767 § 1 zd. 3–4 k.p.c., do rozpoznania skargi na czynności komornika, co do zasady, właściwy jest sąd, przy którym działa komornik. Jedynie w przypadku, w którym do prowadzenia egzekucji wybrany został komornik poza właściwością ogólną, do rozpoznania skargi na czynności komornika właściwy jest sąd, który byłby właściwy według zasad ogólnych.

W nowym stanie prawnym regulacja wskazana w powyższym przepisie ulegnie zmianie. Ustawodawca wprowadził bowiem w jej miejsce zd. 3 do

³⁸ J. Misztal-Konecka, *Legitymacja komornika do wnoszenia zażalenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym* [w:] *Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Zbiór studiów*, pod red. J. Misztal-Koneckiej, Warszawa 2016, s. 119.

³⁹ Uchwała SN z dnia 9 czerwca 1999 r., III CZP 16/99, OSNC 1999/12/20.

art. 767 § 1 k.p.c., które przewiduje, iż skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika. Siedziba kancelarii znajduje się natomiast w rewirze komorniczym, w którym komornik został powołany (art. 7 ust. 3 u.k.s.). Rewirem zaś jest obszar właściwości sądu rejonowego, przy którym działa komornik (art. 8 ust. 2 u.k.s.). W nowym stanie prawnym ustawodawca nie precyzuje w odrębny sposób właściwości miejscowej sądu rejonowego, który jest władny rozpoznać skargę na czynności komornika w sytuacji, gdy do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną. Jeżeli natomiast w trybie art. 10 u.k.s. wierzyciel skorzysta z prawa wyboru komornika na obszarze właściwości sądu apelacyjnego, na którym znajduje się siedziba kancelarii komornika właściwego zgodnie z przepisami k.p.c., wówczas komornik działa poza obszarem swego rewiru⁴⁰. Należy zatem przyjąć, iż w przypadku wyboru komornika spoza rewiru do rozpoznania skargi na czynności tego komornika będzie właściwy ten sąd rejonowy, w obszarze właściwości którego komornik ma swoją siedzibę.

Warto zauważyć, iż aktualne brzmienie przepisu art. 767 § 1 k.p.c., regulującego zagadnienie właściwości miejscowej sądu właściwego do rozpoznania skargi na czynności komornika, ustaliła ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁴¹. Do czasu wejścia w życie tej nowelizacji ustawodawca nie precyzował w żaden sposób właściwości miejscowej sądu w omawianym przypadku. W literaturze zaś przyjmowano, iż za pośrednictwem regulacji art. 758 oraz art. 759 k.p.c. sądem tym jest sąd rejonowy, przy którym działa komornik⁴².

3. Zmiana opłaty od skargi na czynności komornika i uwagi intertemporalne

Opłata od skargi na czynności komornika ulegnie od przyszłego roku obniżeniu. W art. 25 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach

⁴⁰ Por. art. 10 ust. 2 u.k.s.

⁴¹ Dz.U. Nr 172, poz. 1804, weszła w życie dnia 5 lutego 2005 r.

⁴² T. Demendecki, *op. cit.*, s. 35.

sądowych w sprawach cywilnych⁴³ wprowadzone zostanie rozwiązanie zakładające, iż od skargi na czynności komornika pobiera się opłatę stałą w kwocie 50 złotych (art. 50 pkt 1 lit. a u.k.k.). W aktualnym stanie prawnym skarga na czynności komornika podlega opłacie stałej w wysokości 100 zł (art. 25 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 3 ust. 2 pkt 8 lit. d u.k.s.c.). Wysokość opłaty od skargi ma w swoim założeniu służyć zwiększeniu dostępności do tego środka zaskarżenia, a tym samym znieść bariery finansowe w tym zakresie. Co istotne, wysokość opłaty od skargi ustalona mocą art. 50 pkt 1 lit. a u.k.k. stanowi reminiscencję dawnych rozwiązań⁴⁴.

Przechodząc do reguł intertemporalnych należy wskazać, iż w czystej teorii reguły te wyznaczają status prawny zdarzeń trwałych (*facta pendentia*), które rozpoczęły się już przed zmianą prawa i do chwili jego wejścia w życie jeszcze nie zostały w pełni ukonstytuowane⁴⁵. W zakresie nowej przestrzeni prawnej skargi na czynności komornika zastosowano dwie główne reguły intertemporalne, tj. zasadę bezpośredniego działania prawa nowego oraz zasadę dalszego działania prawa dawnego. Ostatnia ze wskazanych reguł nie może być jednak traktowana jak przełamanie zasady nieretroakcji (*lex retro non agit*). Jak wskazał M. Walasik, momentem właściwym dla określenia, jakie prawo pod względem czasu obowiązywania jest właściwe dla regulacji przebiegu postępowania cywilnego, pozostaje bowiem chwila rozpoczęcia się tego postępowania (*tempus regit factum processualis*). Zdarzenia prawne należy zatem oceniać na podstawie prawa aktualnego w chwili, w której zdarzenie to doszło do skutku⁴⁶.

⁴³ Dz.U. z 2018 r., poz. 300 ze zm.; dalej jako u.k.s.c.

⁴⁴ Art. 58 pkt 1–3 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 1961 r. Nr 10, poz. 57 ze zm.) przewidywał, iż wpis stały od skargi na czynności komornika wynosi, jeżeli wartość przedmiotu sprawy nie przewyższa 3.000 zł – 30 zł; jeżeli wartość przedmiotu sprawy przewyższa 3.000 zł, lecz nie przewyższa 10.000 zł – 50 zł; w innych przypadkach – 100 zł.

⁴⁵ M. Walasik, *Rozstrzygnięcia intertemporalne w prawie procesowym cywilnym* [w:] *Problematyka intertemporalna w prawie. Zagadnienia podstawowe. Rozstrzygnięcia intertemporalne. Geneza i funkcje*, pod red. J. Mikołajewicza, Warszawa 2015, s. 475 i n.

⁴⁶ M. Walasik, *op. cit.*, s. 475 i n.

Ustawa o kosztach komorniczych wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., lecz do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie stosuje się przepisy dotychczasowe, co wynika z art. 52 ust. 1 ustawy. Ustawodawca wprowadził tu zatem tzw. regułę kontynuacji. Analizując brzmienie przepisów intertemporalnych zawartych w ustawie nowelizującej k.p.c. i wprowadzającej doniosłe zmiany w zakresie skargi na czynności komornika pochodzącej z 2015 r., dostrzegalna jest zbieżność reguł intertemporalnych. Mowa tu o przepisie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny, ustawy Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw⁴⁷. Przewiduje on, iż przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu nadanym powyższą ustawą, stosuje się do postępowań wszczętych po jej wejściu w życie. Mamy tu zatem również do czynienia z regułą kontynuacji, lecz odmiennie sformułowaną redakcyjnie. Analiza wskazanego przepisu dokonana *a contrario* prowadzi bowiem do wniosku, iż do postępowań wszczętych przed wejściem w życie tej ustawy stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu dotychczasowym.

Kluczowe dla dalszych rozważań jest rozumienie pojęcia „postępowanie wszczęte i niezakończone”. To moment wszczęcia postępowania jest bowiem relewantny dla rozstrzygnięcia o zastosowaniu prawa nowego lub dawnego. Należy tu zatem poczynić ustalenia zmierzające do ustalenia zakresów pojęciowych postępowania egzekucyjnego i postępowania ze skargi na czynności komornika. Rozumienie tych pojęć nie wywołuje większych problemów interpretacyjnych i ustalone jest także w orzecnictwie SN. Skarga na czynności komornika jest szczególnym środkiem zaskarżenia⁴⁸, co powoduje, iż nie sposób uznać jej za środek wszczęcia postępowania egzekucyjnego. O kwalifikacji postanowienia wydanego w postępowaniu egzekucyjnym jako kończącego postępowanie w sprawie decyduje to, czy kończy ono postępowanie w sprawie

⁴⁷ Dz.U., poz. 1311 ze zm., weszła w życie z dniem 8 września 2016 r.

⁴⁸ Postanowienie SN z dnia 21 maja 2010 r., III CZP 28/10, Legalis.

egzekucyjnej⁴⁹. Postępowanie toczące się po wniesieniu tej skargi nie prowadzi jednak do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie egzekucyjnej⁵⁰. W uzasadnieniu uchwały z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 19/13⁵¹, SN opowiedział się za odrzuceniem „sztucznej koncepcji” wskazującej, iż każde orzeczenie oddalające skargę lub wniosek kończy postępowanie w sprawie.

Postępowanie wszczęte na skutek wniesienia skargi na czynności komornika nie stanowi zatem odrębnego postępowania egzekucyjnego. Jest ono bowiem elementem składowym postępowania egzekucyjnego toczącego się w sprawie. Uwaga ta prowadzi do wniosku, iż obniżenie opłaty od skargi na czynności komornika dotyczy skarg składanych w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych od dnia 1 stycznia 2019 r. Innymi słowy skarga z art. 767 k.p.c. złożona w tej dacie lub później, lecz w postępowaniu wszczętym przed 1 stycznia 2019 r., podlega opłacie na „starych zasadach”, tj. w wysokości 100 zł. Mimo zatem wejścia w życie regulacji objętej u.k.k., przewidującej obniżenie opłaty z tytułu wniesienia skargi na czynności komornika, w praktyce od dnia 1 stycznia 2019 r., aż do chwili zakończenia postępowań egzekucyjnych wszczętych przed tą datą, będą funkcjonowały dwa reżimy prawne ustalające odmienne wysokości opłaty od skargi.

Zmiany w zakresie wskazanych wyżej kwestii procesowych wprowadzone z kolei na mocy ustawy o kosztach sądowych, podlegają regule intertemporalnej zawartej w art. 298 ust 1 tej ustawy. Zgodnie z tym przepisem, do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym ustawą o komornikach sądowych. Jest to zatem zasada bezpośredniego działania prawa nowego, zwana inaczej regułą aktualizacji.

⁴⁹ Postanowienie SN z dnia 5 lipca 2006 r., IV CNP 25/06, OSNC 2007/3/48 oraz uchwała SN z dnia 6 listopada 2008 r. III CZP 106/08, OSNC 2009/10/134.

⁵⁰ Zob. też na temat rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie egzekucyjnej – postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2017 r., III CZP 61/17, Legalis, a także: G. Julke, *op. cit.*, s. 283–284.

⁵¹ OSNC 2013/11/124.

Po wejściu w życie nowej regulacji prawnej do faktów będących w toku stosuje się przepisy nowe. Uwagi te pozwalają dostrzec odmienny charakter przepisów intertemporalnych w u.k.k. i u.k.s., co nie ułatwia percepcji nowych rozwiązań przewidzianych w tych ustawach.

W zakresie skarg na czynności komornika ustawodawca przewidział rozwiązanie szczególne zawarte w art. 298 ust. 4 u.k.s. Przepis ten przewiduje, iż: „do skarg na czynności komornika składanych po dniu wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepis art. 767 § 5 ustawy zmienianej w art. 261, z tym że skargi na czynność komornika dotyczące postępowań egzekucyjnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy komornik, w przypadku braku podstaw do ich uwzględnienia, przekazuje sądowi właściwemu zgodnie z przepisami dotychczasowymi”. Zaczynając od drugiej części art. 298 ust. 4 u.k.s. należy zauważyć, iż przekazanie sądowi właściwemu skarg na czynności komornika składanych w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych przed dniem 1 stycznia 2019 r. nastąpi zgodnie z regułami kontynuacji. Dochodzi tu do przełamania ogólnej reguły aktualizacji, którą posługuje się art. 298 ust. 1 u.k.s. Innymi słowy przekazanie uzasadnienia zaskarżonej czynności albo przyczyn jej zaniechania wraz ze skargą i aktami sprawy, o którym to przekazaniu mowa w art. 767 § 5 zd. 2 k.p.c., nastąpi do sądu właściwego według zasad dotychczasowych (art. 767 § 1 zd. 3–4 k.p.c.). Do tego wycinka postępowania toczącego się na skutek wniesienia skargi na czynności komornika, jakim jest przekazanie skargi do sądu właściwego, ustawodawca zdecydował stosować regułę dalszego działania prawa dawnego – regułę ciągłości (regułę kontynuacji). Reguła ta dotyczy jednak tylko wskazanego wycinka postępowania skargowego, gdyż – jak stanowi art. 298 ust. 4 *in principio* u.k.s. – „do skarg na czynności komornika składanych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepis art. 767 § 5 ustawy zmienianej w art. 261”. Oznacza to, iż zasadniczo zgodnie z wolą ustawodawcy do skarg na czynności komornika w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych po dniu wejścia w życie u.k.s. będziemy stosować art. 767 § 5 k.p.c. w związku z art. 767 § 1 k.p.c. w brzmieniu nowym. Brzmienie to zaś zakłada, iż skargę

rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika (art. 767 § 1 zd. 3 k.p.c.).

4. Podsumowanie

W znowelizowanych przepisach nie uregulowano innych kwestii, które budzą wątpliwości zwłaszcza w doktrynie. Od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny, ustawy Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw⁵², pojawił się problem, czy komornik, do którego została wniesiona skarga na czynności w trybie art. 767 § 5 k.p.c., jest kompetentny do badania tej skargi pod względem formalnym oraz jej dopuszczalności. *Expressis verbis* komornik może bowiem jedynie sporządzić uzasadnienie zaskarżonej czynności i przekazać skargę do sądu rejonowego, chyba że skargę w całości uwzględni. Nie jest zatem ustawowo rozstrzygnięte, czy komornik może wezwać skarżącego do usunięcia braków formalnych skargi, a po bezskutecznym upływie terminu w tym celu wyznaczonego, skargę odrzucić⁵³.

Ponadto ustawodawca nie rozstrzygnął w dalszym ciągu skutków wniesienia skargi do sądu niewłaściwego. Wśród przepisów o skardze na czynności komornika brakuje bowiem regulacji analogicznej do art. 369 § 3 k.p.c., co wyklucza jego zastosowanie do innych środków zaskarżenia bez wyraźnego wskazania takiej możliwości w przepisach procesowych⁵⁴. W judykaturze zaś wskazano, iż wnoszący środek zaskarżenia ponosi ujemne konsekwencje procesowe jego wniesienia do organu niewłaściwego, zaś dla zachowania terminu do jego wniesienia decydująca jest data nadania pisma przez sąd niewłaściwy do sądu, a nie data jego nadania do sądu niewłaściwego⁵⁵.

⁵² Dz.U., poz. 1311 ze zm.

⁵³ Szeroko problem ten analizuje I. Kunicki – zob. tenże, *Ustosunkowanie się komornika...*, *op. cit.*, s. 55 i n.

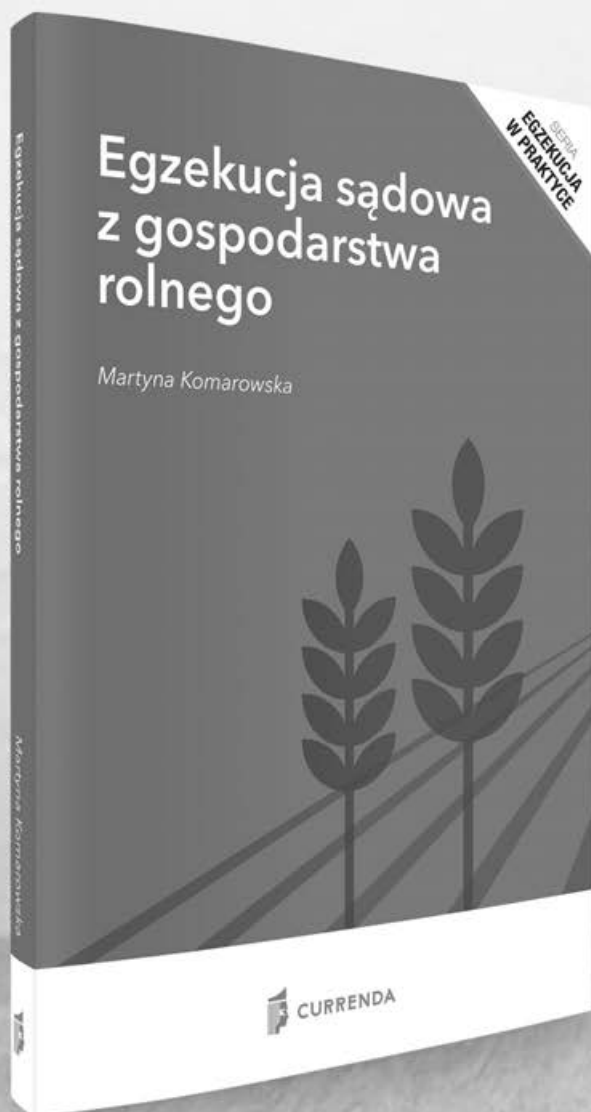
⁵⁴ G. Julke, *op. cit.*, s. 287. Por. postanowienie SN z dnia 10 października 2013 r., III CZ 43/13, OSNC 2015/A/4.

⁵⁵ Por. uchwała SN z dnia 28 listopada 1987 r., III CZP 33/87, OSNCP 1988/6/73; postanowienia SN z dnia: 17 września 1997 r. II UKN 238/97, OSNAPiUS 1998/14/439; 12 października 2000 r., I PZ 65/00, Legalis; 3 października 2000 r., I CKN 967/00, Legalis; 15 listopada 2000 r., IV CKN 1420/00, Legalis; 28 października 2010 r., II UZ 24/10, Legalis; 28 marca 2012 r., V CZ 166/11, Legalis; 28 października 2010 r., II UZ 24/10, Legalis.

Nowe regulacje, zawarte zwłaszcza w art. 763¹ oraz art. 767 § 3² k.p.c. są przepisami niewątpliwie umacniającymi pozycję dłużników. Ich stosowanie pokaże, czy cel założony w uzasadnieniu projektu u.k.s. zostanie osiągnięty. Niewątpliwie pozytywnie należało ocenić wprowadzenie na mocy wspomnianej już nowelizacji k.p.c. z 2015 r. nowego przepisu art. 767 § 1¹ k.p.c. Wyłączono wówczas w ten sposób dopuszczalność skargi na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług. Jak się jednak wydaje, w kontekście nowego kształtu przepisów regulujących przestrzeń prawną i procesową komorników sądowych, aktualnie tendencja do zapobieżenia nadużywaniu skargi na czynności komornika dostrzegalnie osłabła. Obawy te podsyca fakt, iż wymogi formalne skargi na czynności komornika z uwagi na powszechność jej wykorzystywania w dalszym ciągu nie zostały zaostrome. Wręcz przeciwnie, wprowadzenie obowiązku pouczenia o dopuszczalności zaskarżenia czynności komornika, doręczania urzędowego formularza skargi na czynności komornika, jako nowej fakultatywnej formy wnoszenia tego środka zaskarżenia, powszechna dostępność w internecie formularzy skargi, obniżenie o połowę opłaty stałej od skargi, spowodują wzrost częstotliwości wykorzystywania skargi. Nie można wykluczyć, iż część z tych skarg będzie składana „z ostrożności procesowej”, wykazując charakter blokujący egzekucję, niejako zapobiegawczy. Wskazane zmiany wzbudzają obawy o szybkość postępowań egzekucyjnych, prowadzą do zwiększenia kosztów ponoszonych przez komorników. Z drugiej jednak strony wymuszają większą ostrożność i skrupulatność wymaganą od komorników, regulując także nowy rodzaj odpowiedzialności finansowej komornika w przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa.

Martyna Komarowska

EGZEKUCJA SĄDOWA Z GOSPODARSTWA ROLNEGO

Książka zawiera omówienie takich zagadnień jak:

- ✓ ograniczenia w obrocie nieruchomościami rolnymi,
- ✓ składniki gospodarstwa rolnego podlegające egzekucji,
- ✓ egzekucja sądowa przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem rolnym,
- ✓ egzekucja sądowa przez sprzedaż gospodarstwa rolnego.

Tylko!

89 PLN

KSIĄŻKĘ MOŻESZ ZAMÓWIĆ NA

WWW.SKLEP.CURRENTA.PL

STRESZCZENIE **Czy można prowadzić egzekucję z wkładu mieszkaniowego?**

Niniejszy artykuł stanowi próbę wypełnienia występującej do tej pory luki w piśmiennictwie sądowego postępowania egzekucyjnego. Pojedyncze wypowiedzi doktryny prawa spółdzielczego nie mogą stanowić uzasadnienia ani uzupełnienia biernej postawy nauki sądowego postępowania egzekucyjnego w podjętym temacie przedmiotowego artykułu. Żaden przepis prawa nie udziela wprost odpowiedzi na postawione w tytule opracowania pytanie, mimo to można sformułować odpowiedź po dokonaniu analizy przepisów funkcjonujących na styku różnych gałęzi prawa. Dokonana egzegeza przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych i ich relacja do przepisów sądowego postępowania egzekucyjnego nie tylko udziela odpowiedzi na tytułowe pytanie, ale prowadzi do refleksji nad normatywnymi i aksjologicznymi przesłankami tak przyjętych rozwiązań prawnych. Z tych względów w końcowej części artykułu wysunięto postulat de lege ferenda mający na celu nadanie transparentności obecnie obowiązującej regulacji prawnej, stanowiącej przedmiot opracowania.

Słowa kluczowe: *spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, wkład mieszkaniowy, egzekucja, sądowe postępowanie egzekucyjne, wiarytelności*

STRESZCZENIE **Can Enforcement Proceedings Be Carried out from the Housing Contribution?**

This article is an attempt to fill the existing gap in the literature of court enforcement proceedings. Individual statements of the doctrine of cooperative law cannot justify or supplement the passive attitude of learning the enforcement procedure, in the subject matter of this article. No legal provision provides an explicit answer to the question raised in the title of the study, however, it is possible to interpret the answer after analyzing the rules at the interface between the different branches of law. The exegesis of the provisions of the Housing Cooperatives Act and their relation to the provisions of court

enforcement proceedings not only provides answer to the title question, but also leads to reflection on the normative and axiological premises of the legal solutions adopted in this way. For these reasons, the de lege ferenda postulate was proposed in the final part of the article, aimed at making the currently binding legal regulations being the subject of the study transparent.

Keywords: *cooperative tenancy right to the premises, housing contribution, execution, court enforcement proceedings, receivables*

Czy można prowadzić egzekucję z wkładu mieszkaniowego?

1. Wprowadzenie

Mogłoby się wydawać, że termin „spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego”¹ jest instytucją minionego ustroju i współcześnie stanowi reminiscencję dawnego porządku prawnego. Jest to jednak błędne przekonanie, bowiem o ile ustawodawca, już kilka lat temu, zakazał stanowienia nowych spółdzielczych własnościowych praw do lokali², o tyle – m.in. na mocy prawa lokatorskiego – chce realizować nową politykę mieszkaniową, nazywaną potocznie „mieszkanie plus”. Normatywne rozwiązania tej polityki zostały wprowadzone także do ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych³, której ubiegłoroczna nowelizacja zakłada podejmowanie przez spółdzielnie mieszkaniowe przedsięwzięć inwestycyjno-budowlanych, finansowanych kredytami Banku Gospodarstwa

¹ W dalszej części zamiennie będą używane zwroty: „spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego” i „prawo lokatorskie”.

² Zob. art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2007 r. Nr 125, poz. 873), z mocą obowiązującą od dnia 31 lipca 2007 r., stanowiący o zakazie ustanawiania nowych spółdzielczych własnościowych praw do lokali przez spółdzielnie mieszkaniowe.

³ Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 845 ze zm.); dalej: u.s.m., ustawa, ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych.

Krajowego, w celu stanowienia właśnie spółdzielczych lokatorskich praw do lokali mieszkalnych⁴. Abstrahując od oceny tak przyjętych rozwiązań prawnych, można oczekiwać, że przybędzie mieszkań o statusie spółdzielczego lokatorskiego prawa⁵.

Program popierania budownictwa mieszkaniowego, jak również ustanowione do tej pory spółdzielcze lokatorskie prawa do lokali mieszkalnych są adresowane przede wszystkim do osób o niskich dochodach, których nie stać na posiadanie własnego mieszkania. Z praktyki prowadzonych postępowań egzekucyjnych dotyczących świadczeń pieniężnych wynika, że część osób posiadających tytuły prawne w postaci prawa lokatorskiego to dłużnicy, przeciwko którym postępowania te są prowadzone. Wierzyciele tych osób, często antycypując wynik egzekucji, już na etapie składania wniosków egzekucyjnych, albo też w przypadku wystąpienia bezskutecznej egzekucji, wnoszą do komorników sądowych o prowadzenie egzekucji z ekspektatywy – wierzytelności przyszłej – w postaci wkładu mieszkaniowego związanego ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu mieszkalnego przysługującego dłużnikowi. Wierzyciele egzekwujący powołują się przy tym na treść art. 27 § 3 ustawy – Prawo spółdzielcze⁶.

Sytuacje te wywołują konsternację u wielu komorników sądowych. Jedni z nich uwzględniają wnioski wierzycieli, inni nie. Niniejszy artykuł stanowi nie tylko próbę zajęcia stanowiska, jak należałoby postąpić w przedstawionej wyżej sytuacji, odpowiadając tym samym na tytułowe

⁴ Zob. art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1442).

⁵ Na marginesie należy również wskazać, że polityka państwa zmierzająca do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych prowadzona jest także przez towarzystwa budownictwa społecznego – zob. art. 23 i n. ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 79 ze zm.) oraz Krajowy Zasób Nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz.U. z 2017 r., poz. 1529 ze zm.). Jednak w przypadku tych dwóch podmiotów, mieszkania przeznaczone są na wynajem. Tym samym, monopol na stanowienie praw lokatorskich posiadają jedynie spółdzielnie mieszkaniowe.

⁶ Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1285 ze zm.); dalej: pr. spół., ustawa – Prawo spółdzielcze.

pytanie artykułu, ale przede wszystkim jest refleksją wypełniającą dotychczasową lukę w doktrynie. Dotąd można było doszukać się pojedynczych uwag odnoszących się do intytulacji niniejszego opracowania. W dodatku są to uwagi o charakterze bardziej ogólnym, podjęte w monografiach bądź kodeksowych komentarzach, uczynione poza literaturą przedmiotu – w prawie spółdzielczym⁷. Temat niniejszego opracowania znajduje się poza marginesem rozważań prowadzonego dotąd dyskursu naukowego – sądowego postępowania egzekucyjnego. W piśmiennictwie występują jedynie fragmentaryczne uwagi podjęte przy omawianiu ograniczeń prowadzenia egzekucji⁸, sprowadzające się do podania jako przykładów praw niezbywalnych – spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego⁹, wyłączonego spod egzekucji¹⁰.

Dla ścisłości należy również wskazać, że występujący w tytule niniejszego opracowania zwrot „wkład mieszkaniowy” funkcjonuje obecnie bardziej w języku potocznym czy prawniczym niż w języku prawnym. Antycypując dalsze rozważania, już w tym miejscu należy wskazać, że ustawa

⁷ Tak m.in.: B. Błaziejczak, *Lokatorskie prawo do spółdzielczego lokalu mieszkalnego*, Seria Prawo, nr 82, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 1979, s. 32 i n.; J. Ignatowicz [w:] *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, pod. red. M. Gersdorf, J. Ignatowicz, Warszawa 1985, s. 418; A. Jedliński, *Prawa do lokali w spółdzielniach mieszkaniowych*, Gdańsk 2005, s. 124 i n.; P. Zakrzewski, *Status prawny członka spółdzielni mieszkaniowej w spółdzielczych stosunkach lokatorskich*, Warszawa 2010, s. 311 i n.; K. Królikowska [w:] *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, t. VIA, pod red. K. Osajdy, Warszawa 2018, s. 826 i n. Termin „prawo spółdzielcze” w niniejszym opracowaniu jest używany nie tylko w odniesieniu do ustawy – Prawo spółdzielcze, ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ale w szerokim ujęciu, jako ukształtowana przez doktrynę i judykaturę dyscyplina naukowa, odrębna gałąź prawa; zob. M. Gersdorf [w:] *Prawo spółdzielcze...*, *op. cit.*, s. 10.

⁸ Dział V Ograniczenia egzekucji, art. 829–831 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 155 ze zm.); dalej: k.p.c., Kodeks postępowania cywilnego.

⁹ Por. art. 9 ust. 3 u.s.m.

¹⁰ Tak m.in.: E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1970, s. 57; A. Marciniak, *Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005, s. 181; A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do artykułów 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2006, s. 784 i n.; H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne*, t. 4, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2007, s. 181; M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do artykułów 506–1217*, Warszawa 2007, s. 522; A. Wiśniewski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015, s. 559.

o spółdzielniach mieszkaniowych posługuje się zwrotem „wartość rynkowa lokalu” (art. 11 ust. 2¹ zd. 1 u.s.m.)¹¹.

2. Spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego – zakres podmiotowy i przedmiotowy, ważniejsze cechy charakterystyczne, kategoria prawna

Przed przystąpieniem do głównego kierunku rozważań związanych z tytułem niniejszego artykułu, należy poczynić uwagi natury ogólnej, określające istotę spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego. Dla przejrzystości dalszej części opracowania rozważania zostaną ograniczone do najważniejszych, mających relewantne znaczenie uwag, które były przedmiotem publikacji w prawie spółdzielczym.

Przepisy ustawy – Prawo spółdzielcze i ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych nie zawierają legalnej definicji spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego. Druga z przywołanych ustaw wskazuje m.in., że prawo to jest niezbywalne, nie przechodzi na spadkobierców oraz nie podlega egzekucji (art. 9 ust. 3 u.s.m.). Jest to przepis niebudzący wątpliwości, w myśl reguły *clara non sunt interpretanda*¹², z którego można wyinterpretować dalsze cechy prawa lokatorskiego. Z przywołanej

¹¹ Wypłata wartości rynkowej lokalu nastąpi w wyniku przeprowadzenia przez spółdzielnię mieszkaniową przetargu (art. 11 ust. 2¹ u.s.m.), natomiast gdy przetarg nie będzie organizowany, a zamiast niego w lokalu zostanie ustanowione kolejne spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, osobie uprawnionej przypada wierzytelność przybierająca postać wkładu mieszkaniowego albo jego wniesionej części, zwaloryzowane stosunkowo do wartości rynkowej lokalu (art. 11 ust. 2⁶ u.s.m.). Obecnie zwaloryzowany wkład mieszkaniowy stanowi część wartości rynkowej lokalu proporcjonalnie do uiszczzonego wcześniej wkładu mieszkaniowego przez członka spółdzielni. Zmiana aparatury pojęciowej nastąpiła na mocy art. 11c oraz 11d ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2007 r. Nr 125, poz. 873). W języku potocznym nadal występuje zwrot „wkład mieszkaniowy” na określenie roszczenia o wypłatę uprawnionemu wartości rynkowej lokalu. Wyrażeniu temu takie znaczenie nadano również w tytule niniejszego opracowania i innych jego częściach, wszędzie tam, gdzie jest mowa o „wymagalności roszczenia o zwrot wkładu mieszkaniowego”. Zob. więcej: E. Bończak-Kucharska, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2018, s. 384. Por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 2 sierpnia 2013 r., I Aca 250/13, Lex nr 1381558.

¹² Zob. R. Sarkowicz, *Poziomowa interpretacja tekstu prawnego*, Kraków 1994, s. 23.

normy wynika, że omawiane prawo jest ściśle związane z osobą, na rzecz której zostało ustanowione. Wobec ustawowego zakazu spadkobrania prawa lokatorskiego można nabrać przekonania, że podmiotem, na rzecz którego może ono zostać ustanowione, będzie tylko osoba fizyczna, bez względu na wymiar posiadanej zdolności do czynności prawnych, w myśl zasady *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*¹³. Prawo to jest ustanawiane dla jednej osoby bądź małżonków w celu jego używania (art. 9 ust. 1 zd. 1 oraz ust. 5 u.s.m.), co określa się mianem zasady jednopodmiotowości¹⁴ lub niepodzielności¹⁵. Jednocześnie, z samej terminologii – spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego – wynika zakres przedmiotowy omawianego prawa. Przedmiotem prawa lokatorskiego może być wyłącznie lokal mieszkalny.

Używanie rzeczy (*ius utendi*) w przypadku omawianego prawa sprowadza się przede wszystkim do zamieszkiwania w lokalu, a zatem zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, które z oczywistych względów, spośród wszystkich podmiotów prawa cywilnego, mogą wykonywać jedynie osoby fizyczne. Z wykonywaniem prawa używania rzeczy wiąże się faktyczne władztwo nad rzeczą – prawo posiadania rzeczy (*ius possidendi*), nie można bowiem używać lokalu, nie będąc w jego posiadaniu. Doprecyzować należy, że z prawem lokatorskim wiąże się wyłącznie posiadanie zależne¹⁶. Ustawa dopuszcza pobieranie pożytków i innych przychodów (*ius fruendi*) ze spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego, przewidując zarówno możliwość jego wynajmowania, jak również oddawania lokalu w bezpłatne używanie¹⁷.

¹³ Por. A. Doliwa, *Prawo mieszkaniowe. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2006, s. 343.

¹⁴ Zob. m.in.: K. Królikowska, *op. cit.*, s. 815; A. Doliwa, *op. cit.*, s. 344; K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, wyd. 8, Warszawa 2016, s. 129.

¹⁵ Tak m.in.: A. Jedliński, *Lokatorskie prawo do lokalu (nowe elementy konstrukcji prawnej)*, PS 2004, nr 3, s. 126.

¹⁶ Zob. art. 336 *in fine* k.c. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.); dalej: k.c., Kodeks cywilny.

¹⁷ Ustawa w treści art. 9 ust. 1 zd. 1 posługuje się wyrażeniem „wynajmowanie lub oddawanie w bezpłatne używanie”. Wydaje się, że przyjęta terminologia stanowi naruszenie § 10 Zasad techniki prawodawczej, stanowiących załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 283 ze zm.) oraz zakazu wykładni homonimicznej; zob. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, wyd. 2, Toruń 2010, s. 119 i n. Ustawa powinna posługiwać się wyrażeniem „zawarcie umów najmu lub użyczenia”.

Wskazane wyżej uprawnienia, z wyłączeniem faktycznych dyspozycji prowadzących się do przetworzenia rzeczy – jej zużycia lub zniszczenia (*ius abutendi*)¹⁸, stanowią triadę praw składających się na korzystanie z rzeczy.

Z braku możliwości wspomnianego już spadkobrania prawa lokatorskiego, jak również jego niepodzielności wynika jeszcze jedna istotna cecha. Mianowicie, nie jest możliwe rozporządzenie prawem lokatorskim zarówno między żyjącymi (*inter vivos*), jak i na wypadek śmierci (*mortis causa*). Nie jest dopuszczalne dokonanie jakichkolwiek zmian podmiotowych prawa lokatorskiego, w szczególności zawierania umów cesji, darowizny, sprzedaży czy zamiany. Zasadna jest zatem konstatacja, że spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego ma charakter trwały. Cecha ta przejawia się również w tym, że umowa o ustanowienie omawianego prawa jest zawierana na czas nieokreślony, choć brakuje takiego unormowania w obecnym brzmieniu ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych¹⁹. Cechę trwałości można dostrzec także w zakazie kierowania egzekucji do omawianego prawa oraz we wskazanych w ustawie sytuacjach, w których dochodzi do wygaśnięcia, z woli ustawodawcy, spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego²⁰.

Spółdzielczemu lokatorskiemu prawu do lokalu mieszkalnego można nadać swoisty zobowiązaniowy (obligacyjny)²¹ charakter, choć w literaturze prawa spółdzielczego wyrażono pogląd, iż jest to ograniczone prawo rzeczowe²². Umowa o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego odbiega od typowych stosunków zobowiązaniowych²³, nie występuje bowiem „w czystej postaci”, co przejawia się przede wszystkim w braku pełnej ekwiwalencyjności (art. 9 ust. 1 zd. 1 w zw. z ust. 4 u.s.m.). Niemniej

¹⁸ Zob. J. Ignatowicz [w:] *Prawo rzeczowe*, pod red. J. Ignatowicza, K. Stefaniuka, wyd. 4, Warszawa 2012, s. 66.

¹⁹ Art. 9 ust. 1 u.s.m. w brzmieniu sprzed dnia 15 stycznia 2003 r. posługiwał się zwrotem „przez czas nieoznaczony”.

²⁰ Zob. art. 11 u.s.m.

²¹ Tak m.in.: H. Cioch, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 2011, s. 150; R. Dzięczek, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz. Wzory pozwów i wniosków sądowych*, wyd. 7, Warszawa 2014, s. 233.

²² Tak w szczególności A. Jedliński, *Prawa...*, *op. cit.*, s. 122.

²³ Zob. więcej m.in.: P. Zakrzewski, *op. cit.*, s. 121 i n.; K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie...*, *op. cit.*, s. 128.

wydaje się, że spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego można zaliczyć do kategorii prawa zobowiązań o mieszanym charakterze, jako szczególną konstrukcję prawną²⁴, odnoszącą się nie tylko do stron umowy, ale skuteczną *erga omnes*, skoro w przypadku jego naruszeń stosuje się odpowiednio przepisy o ochronie własności (art. 9 ust. 6 u.s.m.).

3. Wkład mieszkaniowy i członkostwo

Charakter zobowiązaniowy umowy o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego implikuje m.in. obowiązek wniesienia wkładu mieszkaniowego i powstanie członkostwa (art. 9 ust. 1 u.s.m.). Są to konieczne elementy o charakterze *essentialia negotii* ustanowienia prawa lokatorskiego, pełniące jednocześnie kluczową rolę dla transparentności dalszej części opracowania, dlatego też należy ogólnie zasygnalizować również ich konstrukcję.

Definicja kontekstowa²⁵ zawarta w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych z jednej strony określa wkład mieszkaniowy jako część kosztów zadania inwestycyjnego przypadającego na lokal (art. 10 ust. 1 pkt 1 u.s.m.), z drugiej jako różnicę między kosztem budowy przypadającym na lokal (osoby uprawnionej do ustanowienia prawa lokatorskiego) a uzyskaną przez spółdzielnię pomocą ze środków publicznych lub z innych środków uzyskanych na sfinansowanie kosztów budowy lokalu (art. 10 ust. 2 zd. 1 u.s.m.). Od razu widać rozbieżności w występującym nazewnictwie: w pierwszym z przywołanych wyżej przepisów mowa jest o „kosztach zadania inwestycyjnego”, zaś w drugim o „kosztach budowy przypadających na lokal”. Zakładając racjonalność ustawodawcy, należy dojść do przekonania, że ustawa synonimicznie posługuje się przedmiotowymi wyrażeniami w celu oznaczenia tego samego, czyli „wkładu mieszkaniowego”²⁶.

²⁴ Por. S. Grzybowski, *Prawo spółdzielcze w systemie porządku prawnego*, Warszawa 1976, s. 41 i n.; A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze Komentarz. Orzecznictwo. Skorowidz*, Warszawa 1999, s. 184.

²⁵ Zob. L. Morawski, *op. cit.*, s. 104 i n.

²⁶ Por. E. Bończak-Kucharczyk, *op. cit.*, s. 359.

Analizowany termin można rozumieć jako partycypowanie na rzecz spółdzielni mieszkaniowej przez osobę, dla której zostanie ustanowione prawo lokatorskie, w części kosztów budowy lokalu, który będzie następnie przez tę osobę używany. Żaden przepis ustawy nie formułuje proporcji (stosunku) w przedmiocie pokrycia różnic między kosztami inwestycji a wysokością udzielonej spółdzielni mieszkaniowej pomocy finansowej ze środków publicznych lub z innych źródeł finansowania. Powyższe może zatem oznaczać obowiązek pokrycia wskazanej różnicy w pełnej wysokości, która, po pierwsze, będzie zależeć od wielu czynników, np. jakości zastosowanych materiałów przy budowie lokalu, gospodarności spółdzielni, uczciwości wykonawcy, ale również innych czynników – wahań na rynku walut czy zmian ekonomicznych *etc.* Po drugie, wysokość ta będzie znana dopiero po zakończeniu prac. Zatem nie można z góry określić ani „dolnej”, ani „górną” wysokości wkładu mieszkaniowego²⁷.

Wysokość wkładu mieszkaniowego jest realna w tym sensie, że jest uzależniona od ostatecznych kosztów realizowanej budowy. Przy czym członek spółdzielni mieszkaniowej nie pokrywa wszystkich kosztów budowy, lecz część ostatecznych kosztów przypadających na jego lokal. Tym samym można mówić o „wstępnej” („początkowej”) oraz „ostatecznej” wysokości wkładu mieszkaniowego²⁸. Choć ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych milczy w tym zakresie, można przyjąć, że wkład mieszkaniowy powinien przybrać postać majątkową wyrażoną w pieniądzu, jako określoną kwotę za ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego²⁹. Judykatura dopuszcza wnoszenie wkładów pozbawionych formy pieniężnej, m.in. przybierających postać pracy członków spółdzielni i ich rodzin lub w postaci materiałów budowlanych³⁰, które jednak ze względów pragmatycznych powinny dać się wyrazić w konkretnej

²⁷ Zob. P. Zakrzewski, *op. cit.*, s. 264 i n.

²⁸ Por. uchwała SN z dnia 19 maja 1989 r., III CZP 47/89, Lex nr 3540; uchwała SN z dnia 20 grudnia 2001 r., III CZP 73/01, Lex nr 49649.

²⁹ Doktryna prawa spółdzielczego posługuje się zwrotem „cena”; tak A. Jedliński, *Prawa...*, *op. cit.*, s. 38.

³⁰ Zob. wyrok WSA w Gdańsku z dnia 29 kwietnia 1998 r., I SA/Gd 917/97, niepubl.

kwocie pieniężnej. We wskazanym ujęciu konstrukcja wkładu mieszkaniowego przybiera postać ściśle związaną z lokalem, stanowiąc jego immanentny składnik. Czy zatem, tak jak lokal, wkład mieszkaniowy jest niezbywalny, nie przechodzi na spadkobierców oraz nie podlega egzekucji?

Doktryna prawa spółdzielczego wypracowała zasadę związania spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu z członkostwem w spółdzielni mieszkaniowej, w myśl której zawarta umowa o prawo lokatorskie nie może zostać skutecznie wypowiedziana przez spółdzielnię mieszkaniową, zaś samo to prawo ustaje z przyczyn wskazanych w ustawie³¹. Obecnie członkostwo nabywa się z mocy prawa (*ex lege*) – z chwilą nabycia roszczenia o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego bądź zawarcia umowy o jego ustanowienie (art. 3 ust. 1 pkt 1 oraz 3, ust. 2, ust. 3² pkt 4 u.s.m.). Członkostwo jest nierozzerwalnie związane ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu mieszkalnego – nie można być uprawnionym do używania prawa lokatorskiego, nie będąc członkiem spółdzielni mieszkaniowej.

Pozostając w płaszczyźnie wykładni językowej, dając tym razem prym dyrektywie języka potocznego, należy ustalić znaczenie pojęcia członkostwa. Według *Słownika języka polskiego* członkostwo to „przynależność do jakiejś organizacji, partii itp.”³². W doktrynie prawa spółdzielczego zaprezentowano trzy znaczenia pojęcia członkostwa w spółdzielni – jako abstrakcyjny stosunek członkostwa, konkretny stosunek członkostwa oraz stan faktycznej przynależności³³. Pomimo że w literaturze prawa spółdzielczego do tej pory nie wypracowano jednolitego stanowiska w zakresie ujęcia członkostwa jako definicji, czy może jako cech charakterystycznych odnoszących się do tego pojęcia, to przed nawias zgodnie wysunięto cywilnoprawny charakter tego stosunku i element więzi³⁴.

³¹ Tak m.in.: K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie...*, *op. cit.*, s. 128; K. Królikowska, *op. cit.*, s. 815 i n.

³² Wersja słownika *online* dostępna w witrynie internetowej: <https://sjp.pwn.pl/szukaj/czlonkostwo.html> [dostęp: 11.06.2018].

³³ Tak K. Pietrzykowski, *Powstanie i ustanie stosunku członkostwa w spółdzielni*, Warszawa 1990, s. 65 i n.

³⁴ Tak m.in.: K. Pietrzykowski, *Powstanie...*, *op. cit.*, s. 59 i n.; K. Krzekotowska, *Spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego*, Warszawa 1983, s. 56; P. Zakrzewski, *op. cit.*, s. 112 i n.

Zatem członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej jawi się jako stosunek prawny – trwała więź o charakterze osobistym (niemajątkowym) między indywidualnie oznaczoną osobą fizyczną a spółdzielnią mieszkaniową, w związku z posiadanym tytułem prawnym – spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu mieszkalnego, z której to więzi wynikają prawa i obowiązki, a w szczególności obowiązek o charakterze majątkowym, sprowadzający się do wniesienia wkładu mieszkaniowego na rzecz spółdzielni mieszkaniowej³⁵. W zaproponowanym rozumieniu członkostwa podkreślono element osobisty w relacji członek – spółdzielnia mieszkaniowa, co było celowe. Członkostwo bowiem, podobnie jak spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, jest niezbywalne i niepodzielne³⁶. Ponadto, w obecnym stanie prawnym, jego utrata jest bardziej reglamentowana niż w brzmieniu przepisów ustawy sprzed dnia 9 września 2017 r., czego skutkiem jest zakaz prowadzenia postępowania wewnątrzspółdzielczego zmierzającego do wykluczenia czy wykreślenia członka spółdzielni mieszkaniowej³⁷. Powyższe świadczy z jednej strony o chęci umocnienia trwałości wskazanej więzi przez samego ustawodawcę, zaś z drugiej strony zdaje się pozostawać w kolizji z konstytucyjną zasadą dobrowolności zrzeszeń³⁸.

Wreszcie należy zwrócić uwagę na wzajemną relację w płaszczyźnie członkostwo – wkład mieszkaniowy – spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego³⁹. O ile członkostwo związane jest z prawem osobistym konkretnej osoby, o tyle wkładowi mieszkaniowemu można nadać charakter majątkowy, który jest szczególnie widoczny w dwóch momentach – wniesieniu przez członka spółdzielni mieszkaniowej i wymagalności

³⁵ W literaturze prawa spółdzielczego nie wypracowano jednolitego pojęcia członkostwa. Por. m.in.: K. Krzekotowska, *op. cit.*, s. 56; K. Pietrzykowski, *Powstanie...*, *op. cit.*, s. 65 i n.

³⁶ Zob. K. Pietrzykowski, *Powstanie...*, *op. cit.*, s. 70 i n.

³⁷ Zob. art. 1 pkt 1b z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r., poz. 1596).

³⁸ Zob. art. 12 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.); dalej: Konstytucja RP.

³⁹ Zob. więcej A. Jedliński, *Stosunek prawny członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej*, *Studia Europejskie*, t. XIV, s. 173 i n.

roszczenia o zwrot wkładu – wypłacie kwoty stanowiącej wartość rynkową lokalu⁴⁰. Trzeba zauważyć, że w sytuacji wygaśnięcia prawa lokatorskiego, a nie członkostwa, spółdzielnia mieszkaniowa ma obowiązek dokonania wypłaty, o której mowa wyżej (art. 11 ust. 2¹ u.s.m.). Powyższe modyfikuje zatem nieco sygnalizowaną wcześniej zasadę związania, zgodnie z którą w momencie wygaśnięcia prawa lokatorskiego ustaje członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej. Skutek ten jednak nie nastąpi, gdy członkowi przysługuje w danej spółdzielni tytuł prawny do innego lokalu, z którym wiąże się członkostwo, albo członek jest stroną innej umowy o budowę lokalu (art. 3 ust. 6 pkt 1 oraz ust. 8 u.s.m.).

4. Wzajemne relacje przepisów

Mając na względzie systematykę przyjętą w Kodeksie postępowania cywilnego w zakresie egzekucji świadczeń pieniężnych, działy dotyczące egzekucji z wynagrodzenia za pracę i rachunków bankowych⁴¹, można dojść do przekonania, że następny dział: „Egzekucja z innych wierzytelności” odnosi się do wierzytelności innych niż wynagrodzenie za pracę czy środków pieniężnych na rachunku bankowym⁴². Ponadto, w świetle takiego usytuowania przepisów oraz licznych odesłań przy egzekucji z rachunków bankowych i innych wierzytelności do odpowiedniego stosowania norm prawnych – egzekucji z wynagrodzenia za pracę⁴³, za zasadną należy uznać konstatację, że ten sposób prowadzenia egzekucji stanowi „swoisty wzór” dla innych sposobów prowadzenia egzekucji, w tym innych wierzytelności⁴⁴.

⁴⁰ Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

⁴¹ Art. 880–888 k.p.c. regulują zasady prowadzenia egzekucji z wynagrodzenia za pracę, zaś art. 889–894 k.p.c. dotyczą egzekucji z rachunków bankowych.

⁴² Por. m.in.: H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 420; M. Rośniak-Marczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz do artykułów 758–1088*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2011, s. 772 i n.; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2011, s. 1423.

⁴³ Zob. art. 893 k.p.c., art. 899 k.p.c., art. 900 § 2 k.p.c., art. 902 k.p.c.

⁴⁴ Zob. M. Koenner, *Egzekucja z innych wierzytelności i innych praw majątkowych*, Sopot 2006, s. 7 i n.

W piśmiennictwie można dostrzec zgodność poglądów dotyczących rozumienia terminu „wierzytelność” i zakresu przedmiotowego egzekucji z innych wierzytelności. W literaturze powszechnie przyjmuje się, że termin „wierzytelność” to prawo, z mocy którego osoba trzecia zobowiązana jest zapłacić dłużnikowi określoną sumę pieniężną⁴⁵. Termin ten rozumiany jest również jako prawo jednego podmiotu – wierzyciela do żądania od podmiotu drugiego – dłużnika, świadczenia sprowadzającego się do działania (znaczenie pozytywne) lub zaniechania działania (znaczenie negatywne)⁴⁶.

Pozostając w płaszczyźnie systematyki przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, stwierdzić należy, że przedmiot egzekucji z innych wierzytelności został podzielony na dwie kategorie – wierzytelności zwykłe i szczególnego rodzaju. Do pierwszej kategorii zalicza się wierzytelności pieniężne wynikające z różnych tytułów, w szczególności o zapłatę wynagrodzenia w ramach zatrudnienia pozapracowniczego: umów – zlecenia, o dzieło, innych umów, w szczególności robót budowlanych, umów najmu, dzierżawy, czy o zapłatę czynszu, wypłatę diet poselskich, senatorskich, dla radnych, jak również z tytułu zawartych umów pożyczek, wypłatę dywidend w spółkach kapitałowych prawa handlowego, z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku, czy wreszcie świadczeń wypłacanych z ubezpieczeń społecznych – świadczeń emerytalno-rentowych. Zaś do drugiej kategorii zalicza się wierzytelności związane z posiadaniem dokumentu, zabezpieczone wpisem do księgi wieczystej albo poręczeniem lub zastawem, o wydanie na własność ruchomości lub nieruchomości⁴⁷.

Mając na względzie powyższe ustalenia, dokonując ich inkorporacji z prawa spółdzielczego na płaszczyznę procedury egzekucyjnej, nietrudno

⁴⁵ Termin za J. Korzonkiem, *Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Kodeks postępowania cywilnego*, cz. 2, t. 2, Kraków 1934, s. 824.

⁴⁶ Definicja wierzytelności za A. Wolterem, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1977, s. 32.

⁴⁷ Tak m.in.: I. Gil [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2017, s. 545 i n.; A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art 506–1217*, pod red. M. Manowskiej, wyd. 3, Warszawa 2015, s. 750; G. Julke [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. Z. Szczurka, wyd. 4, Sopot 2013, s. 662; T. Żyznowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Artykuły 730–1088*, pod red. H. Doleckiego, T. Wiśniewskiego, Warszawa 2011, s. 418 i n.

nabrać przekonania, że wkład mieszkaniowy może jawić się jako wierzytelność „zwykła”, w ujęciu aparatury pojęciowej sądowego postępowania egzekucyjnego. W tym miejscu, mając jednocześnie w pamięci wcześniej dokonane ustalenia i postawione pytanie, należy stwierdzić, że wkład mieszkaniowy przybiera również postać roszczenia, od chwili jego uiszczenia na rzecz spółdzielni mieszkaniowej. Prawo do zwrotu wkładu mieszkaniowego ma charakter zobowiązaniowy między spółdzielnią mieszkaniową a członkiem, na rzecz którego zostało ustanowione spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego⁴⁸. Wydaje się, że aktualizacja tego obowiązku została precyzyjnie określona w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych, następuje on bowiem w chwili wygaśnięcia spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego⁴⁹. Wówczas dokonuje się „odseparowanie” wkładu mieszkaniowego od lokalu, a spółdzielnia mieszkaniowa zobowiązana jest do dokonania jego wypłaty (przyjmuje on postać wartości rynkowej lokalu – art. 11 ust. 2¹ u.s.m.)⁵⁰. Zatem dłużnik, któremu wygasło spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, oczekuje od spółdzielni mieszkaniowej na wypłatę środków pieniężnych, stanowiących równowartość byłego tytułu prawnego do lokalu, oczekuje na ekspektatywę⁵¹. Obecnie kwota ta zazwyczaj jest wyższa niż wartość wcześniej wniesionego wkładu mieszkaniowego.

Pozostając w płaszczyźnie wzajemnych relacji przepisów prawa spółdzielczego i postępowania egzekucyjnego, należy zwrócić uwagę na pogląd wyrażany zarówno w literaturze prawa postępowania egzekucyjnego, jak również w judykaturze. Podkreśla się, że wierzytelność, do której kierowana jest egzekucja, musi istnieć w chwili zajęcia, ponadto przysługiwać dłużnikowi na podstawie określonego stosunku prawnego⁵². Zatem aby można było skutecznie prowadzić

⁴⁸ Zob. A. Jedliński, *Stosunek...*, *op. cit.*, s. 179 i n.

⁴⁹ Zob. wyrok SN z dnia 29 czerwca 2010 r., III CSK 295/09, Lex nr 610281.

⁵⁰ Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

⁵¹ Zob. K. Gandor, *Prawa podmiotowe tymczasowe (ekspektatywy)*, Wrocław–Warszawa–Kraków (Zakład Narodowy im. Ossolińskich) 1968, s. 10 i n.

⁵² Zob. m.in.: O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 4, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2010, s. 1132; T. Żyznowski, *op. cit.*, s. 420 i n.; K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, s. 1424.

egzekucję z wierzytelności powstałych później (po dokonaniu zajęcia), na podstawie innego stosunku prawnego, organ egzekucyjny raz jeszcze powinien dokonać nowego zajęcia, mimo że stosunek ten występuje między tymi samymi stronami, co wcześniej.

W orzecznictwie akcentuje się, że zajęcie wierzytelności wymaga zindywidualizowania⁵³, ich doprecyzowania. Ponadto zajęcie wierzytelności, o których mowa w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (art. 895–912 k.p.c.), obejmuje tylko wierzytelność istniejącą i przysługującą dłużnikowi na podstawie konkretnego stosunku prawnego. Natomiast egzekucję z wierzytelności powstałych później, na podstawie innego stosunku prawnego – chociażby między tymi samymi stronami – można prowadzić tylko na podstawie nowego zajęcia⁵⁴. W nowszej judykaturze podkreśla się uwagi wysunięte wcześniej, zarówno dotyczące istnienia, jak i indywidualizacji samej wierzytelności. Zajęcie wierzytelności w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego obejmuje tylko wierzytelność istniejącą, czyli konkretną, osadzoną w ramach określonego stosunku zobowiązaniowego między zindywidualizowanymi podmiotami, mającą sprecyzowaną treść⁵⁵.

Na marginesie stwierdzić należy, że przywołany pogląd nie znajduje zastosowania w przypadku prowadzenia egzekucji z wynagrodzenia za pracę i rachunków bankowych. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego przewidują bowiem możliwość prowadzenia egzekucji m.in. z wynagrodzeń wynikających ze stosunku pracy i innych stosunków pozapracowniczych zawartych w okresie zatrudnienia dłużnika⁵⁶, jak również kwot, które nie zostały zgromadzone na rachunku bankowym w dniu jego zajęcia⁵⁷. Przywołane przepisy przewidują zatem możliwość prowadzenia egzekucji z wierzytelności przypadających dłużnikowi w przyszłości, a w przypadku wynagrodzenia za pracę – także stosunków prawnych zawartych po dokonaniu zajęcia.

⁵³ Tak SN w wyroku z dnia 25 kwietnia 1955 r., IV CZ 72/55, Lex nr 118507.

⁵⁴ Tak SN w wyroku z dnia 19 sierpnia 1971 r., ICR 308/71, Lex nr 1348. Podobnie WSA w Warszawie w wyroku z dnia 6 grudnia 2007 r., I SA/Wa 1604/07, Lex nr 414007.

⁵⁵ Tak SN w wyroku z dnia 11 stycznia 2006 r., III CK 335/05, Lex nr 176064.

⁵⁶ Zob. art. 881 § 2 zd. 2 k.p.c.

⁵⁷ Zob. art. 890 § 1 k.p.c.

W tym miejscu należy dostrzec, że Kodeks postępowania cywilnego w ramach egzekucji z innych wierzytelności przewiduje również możliwość skutecznego zajęcia wierzytelności przyszłych, niewymagalnych w dniu dokonania zajęcia – z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku⁵⁸.

Wracając do głównego kierunku rozważań, należy podkreślić, że w piśmiennictwie można dostrzec uwagi odnoszące się do zakresu przedmiotowego prowadzenia egzekucji z innych wierzytelności – szczególnego rodzaju, tj. udziałów i wkładów członków spółdzielni, dokonane w oparciu o normatywne rozwiązania przyjęte w ustawie – Prawo spółdzielcze (art. 27 pr. spół.)⁵⁹. Przepis ten sankcjonuje możliwość prowadzenia egzekucji z udziałów i wkładów członków spółdzielni, o których mowa w przepisach ustawy (art. 27 § 2 oraz § 3 pr. spół.). W tym miejscu trzeba zwrócić szczególną uwagę na przesłanki legitymizujące prowadzenie egzekucji z wierzytelności – wkładów. Po pierwsze, przywołany przepis przewiduje możliwość prowadzenia egzekucji z wkładów przypadających dłużnikowi wówczas, gdy jest on członkiem spółdzielni. Po drugie, przepis zakłada możliwość skierowania egzekucji do wkładów, gdy do tej pory prowadzone postępowanie egzekucyjne nie przyniosło spodziewanych rezultatów. Ujmując rzecz precyzyjniej, chodzi o sytuację, w której egzekucja z pozostałych składników majątkowych dłużnika (innych niż wkład) wypadła bezskutecznie. Zatem w pierwszej kolejności organ egzekucyjny powinien prowadzić egzekucję z innych składników majątkowych dłużnika niż wkład. Dopiero gdy podjęte działania nie przyniosą zakładanych efektów, a należności wierzyciela wynikające z treści tytułu wykonawczego nie zostaną zaspokojone, wówczas subsydiarnie można skierować egzekucję do wkładów dłużnika – członka danej spółdzielni. Zwrot „bezskuteczna”, o którym mowa w ustawie – Prawo spółdzielcze, należy odnieść do bezskuteczności, o której mowa

⁵⁸ Zob. art. 902 § 1 k.p.c. w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 115 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311).

⁵⁹ Tak m.in.: M. Rośniak-Marczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, wyd. 2, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015, s. 757 i n.; M. Sycho-wicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz do art. 730–1088*, wyd. 6, pod red. A. Marciniaka, K. Piaseckiego, Warszawa 2015, s. 619.

w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.)⁶⁰. Po trzecie, ustawa – Prawo spółdzielcze zakłada możliwość prowadzenia egzekucji z wkładów, gdy przepis szczególny nie stanowi inaczej (art. 27 § 3 zd. 1 pr. społ.).

Podsumowując dotychczas poczynione ustalenia, stwierdzić należy, że egzekucję z wkładów można prowadzić przeciwko tym dłużnikom – członkom spółdzielni, o których mowa w przepisach ustawy – Prawo spółdzielcze lub innych aktach prawnych, o ile przepisy te nie będą stanowiły o zakazie prowadzenia egzekucji z wkładu. Przykładem, wobec którego zakłada się możliwość prowadzenia egzekucji, będą spółdzielnie produkcji rolnej, gdzie występują wkłady gruntowe i wkłady pieniężne⁶¹. W przypadku tych pierwszych wkładów egzekucja zostanie jednak skierowana nie w trybie przewidzianym dla innych wierzytelności, lecz egzekucji z nieruchomości, skoro członek otrzymuje ten sam grunt, który wniósł jako wkład albo równoważną nieruchomość⁶². Inny przykład, wobec którego dopuszcza się prowadzenie egzekucji, mogą stanowić wkłady pieniężne zgromadzone w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych⁶³.

Należy zastanowić się również nad wzajemną relacją przepisów ustawy – Prawo spółdzielcze oraz ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w kontekście przywołanego już art. 27 § 3 zd. 1 pr. społ. A zatem czy ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych zawiera szczególne rozwiązania w zakresie prowadzenia egzekucji z wkładów mieszkaniowych w stosunku do rozwiązań przyjętych w dyspozycji art. 27 § 3 zd. 1

⁶⁰ Zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 7 marca 2018 r., V AGa 83/18, Lex nr 2465924; J. Jagieła, *op. cit.*, s. 758 i n.

⁶¹ Zob. art. 153 § 1 pr. społ.

⁶² Zob. art. 148 § 3 pr. społ.

⁶³ Zob. art. 12 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2065 ze zm.). Zob. również opracowanie A. Jedlińskiego, *Ochrona wkładów członkowskich i oszczędności członka spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej w postępowaniu egzekucyjnym*, Problemy Egzekucji 2001, nr 15 (51), s. 5 i n., które zostało napisane w okresie poprzednio obowiązującej ustawy – z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2).

ustawy – Prawo spółdzielcze? Innymi słowy, czy rozwiązania przewidziane w ww. przepisie znajdą zastosowanie do roszczeń o zwrot wkładów mieszkaniowych z byłych spółdzielczych lokatorskich praw do lokali mieszkalnych, a przez to pośrednio również w toku prowadzonych postępowań egzekucyjnych przy egzekucji z innych wierzytelności?

Mając na uwadze rozwiązania przyjęte na gruncie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (art. 1 ust. 7, 8 oraz 9 u.s.m.)⁶⁴, wskazać należy, że ustawa zakłada pewne odstępstwa od rozwiązań przyjętych na mocy ustawy – Prawo spółdzielcze. Przy czym, jedno z nich zostały wyrażone wprost, inne w sposób dorozumiany. Przyjęte rozwiązania m.in. w zakresie przyjmowania osób w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej, wspomnianego już nabywania członkostwa z mocy prawa, z pominięciem wcześniej występującego obowiązku partycypacji wniesienia wpisowego czy udziałów, jak również ustania członkostwa w zakresie wyeliminowania postępowania wewnątrzspółdzielczego – wykluczenia i wykreślenia, o czym również była mowa wcześniej, zostały wyrażone w ustawie *expressis verbis*. Jednak przede wszystkim, co już podkreślono, ustawa w sposób niebudzący żadnych wątpliwości stanowi o zakazie prowadzenia egzekucji ze spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego. W świetle powyższego zasadna jest konstatacja, że przepisy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w relacji do ustawy – Prawo spółdzielcze należy postrzegać w myśl zasady *lex specialis derogat legi generali*. Ponadto należy stwierdzić, że o możliwości prowadzenia egzekucji z wkładu mieszkaniowego albo jej braku ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych wypowiada się w sposób konkludentny.

⁶⁴ Zob. art. 1 ust. 7 u.s.m., który stanowi, że: „W zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r., poz. 1560 i 1596), z zastrzeżeniem ust. 8 i 9”. Zgodnie z treścią ust. 8: „Przepisów ustawy wymienionej w ust. 7, dotyczących wystąpienia ze spółdzielni, wykluczenia ze spółdzielni i wykreślenia z rejestru członków spółdzielni, nie stosuje się. Osoba będąca założycielem spółdzielni oraz właściciel lokalu będący członkiem spółdzielni może wystąpić z niej za wypowiedzeniem”. Z kolei ust. 9 zakłada zakaz stosowania „(...) przepisów ustawy wymienionej w ust. 7 dotyczących udziałów i wpisowego, a także przepisów dotyczących obowiązku złożenia deklaracji w celu przyjęcia w poczet członków spółdzielni, z zastrzeżeniem art. 3”.

5. Czy można zatem prowadzić egzekucję z wkładu mieszkaniowego?

Przeprowadzone do tej pory rozważania nie eliminują wątpliwości w kontekście udzielenia odpowiedzi na pytanie tytułowe tej części opracowania, jak również tytułu samego artykułu. Niemniej można nadać im charakter relewantny, stanowiący asumpt do zajęcia stanowiska w przedmiotowej sprawie i w rezultacie udzielenia jednoznacznej odpowiedzi na postawione pytania.

W literaturze prawa spółdzielczego wypracowano tezę o braku możliwości prowadzenia egzekucji z wkładu mieszkaniowego. Powyższy pogląd został uzasadniony zakazem prowadzenia egzekucji ze spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu, jak również wspomnianą wcześniej zasadą związania⁶⁵. Wydaje się jednak, że wskazane wyżej przesłanki nie są dostatecznie uzasadnione ani precyzyjne. Dostrzec bowiem należy, że o ile zakaz prowadzenia egzekucji ze spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego został wyrażony *expressis verbis* w ustawie, a ponadto pośrednio w Kodeksie postępowania cywilnego⁶⁶, o tyle tego samego nie można powiedzieć o wkładzie mieszkaniowym⁶⁷. W świetle powyższych uwag wydaje się, że dla omawianej materii kluczowy moment stanowi ziszczenie się wymagalności zwrotu wkładu mieszkaniowego⁶⁸ na rzecz osoby uprawnionej, będącej dłużnikiem na gruncie postępowania egzekucyjnego. Chwila ta będzie miała zasadnicze znaczenie dla możliwości prowadzenia egzekucji z tej wierzytelności. Innymi słowy, dopóki członkowi spółdzielni mieszkaniowej przysługuje tytuł prawny w postaci spółdzielczego lokatorskiego

⁶⁵ Por. M. Królikowska, *op. cit.*, s. 826; J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 418.

⁶⁶ Art. 831 § 1 pkt 3 stanowi o wyłączeniu spod egzekucji praw niezbywalnych, do których – jak wcześniej wskazano – zalicza się spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego.

⁶⁷ W katalogu ograniczeń prowadzenia egzekucji sformułowanym w art. 829–839 k.p.c. brak jest zakazu prowadzenia egzekucji z wkładu mieszkaniowego. Zob. A. Marciniak, *Ograniczenia egzekucji sądowej*, Acta Universitatis Lodzensis Folia Iuridica 26, Łódź 1986, s. 141 i n.

⁶⁸ Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

prawa do lokalu mieszkalnego i lokal ten nie zostanie opróżniony na rzecz spółdzielni mieszkaniowej, dopóty nie można prowadzić egzekucji z wkładu mieszkaniowego. Zatem warunkiem *sine qua non* prowadzenia egzekucji z wkładu mieszkaniowego jest, po pierwsze, wygaśnięcie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego, a po drugie, opróżnienie lokalu (art. 11 ust. 2¹ oraz ust. 2⁴ u.s.m.)⁶⁹. W celu uzasadnienia powyższego stanowiska można podać następujące argumenty.

Przede wszystkim, jak wcześniej podkreślono, wkład mieszkaniowy ma charakter majątkowy i jest ściśle związany ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu mieszkalnego. Powyższe implikuje tezę o swoistej nierozzerwalności wkładu mieszkaniowego i tytułu prawnego przypadającego do lokalu. Prowadzi to z kolei do wniosku, że wkład mieszkaniowy nie może występować jako odrębne prawo podmiotowe w porządku prawnym, w oderwaniu od spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego. Nie można zatem przypisać wkładowi mieszkalnemu samoistnego (samodzielnego) charakteru, ale tylko w określonym czasie – kiedy immanentnie związany jest z prawem lokatorskim. Konstrukcja wkładu mieszkaniowego na gruncie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych przyjmuje dwojaką postać. Z jednej strony wkład mieszkaniowy jest „powiązany” ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu mieszkalnego, jednak z chwilą jego wygaśnięcia dochodzi do „rozwiązania” i tym samym aktualizacji charakteru zobowiązaniowego na rzecz osoby uprawnionej – wymagalności roszczenia o zwrot wkładu mieszkaniowego⁷⁰.

Raz jeszcze należy zwrócić szczególną uwagę na konstrukcję zobowiązaniową wkładu mieszkaniowego i jego charakter roszczeniowy. Jak wcześniej podkreślono, prawo do zwrotu wkładu mieszkaniowego występuje od samego początku, tj. od wniesienia wkładu mieszkaniowego na rzecz spółdzielni. Jednak jego aktualizacja następuje stopniowo, poprzez wygaśnięcie tytułu prawnego do lokalu i przede wszystkim w wyniku opróżnienia lokalu na rzecz spółdzielni mieszkaniowej. W świetle powyższego zasadna

⁶⁹ Por. A. Jedliński, *Prawa..., op. cit.*, s. 124 i n.; J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 381.

⁷⁰ Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

jest konstatacja, że *signum specificum* zakazu prowadzenia egzekucji z wkładu mieszkaniowego nie wynika z normy prawnej zakazującej prowadzenia egzekucji ze spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego czy zasady związania z członkostwem, ale po pierwsze – posiadania tytułu prawnego do lokalu, po drugie – posiadania samego lokalu. *A contrario*, aby nastąpiło wygaśnięcie tytułu prawnego do lokalu, musi dojść do drugiego etapu, którego istota sprowadza się do opróżnienia lokalu mieszkalnego. Dopiero od momentu wydania lokalu spółdzielni mieszkaniowej można mówić o pełnej aktualizacji charakteru zobowiązaniowego wkładu mieszkaniowego⁷¹. W orzecznictwie wskazuje się, że obowiązek opróżnienia jest warunkiem prawnym zawieszającym *conditio iuris*⁷². Wówczas osoba uprawniona do zwrotu wkładu mieszkaniowego uzyskuje wierzytelność – prawo do żądania od spółdzielni mieszkaniowej otrzymania kwoty pieniężnej stanowiącej wartość rynkową lokalu⁷³.

W kontekście podjętych uwag nasuwa się pytanie, czy wierzyciel dłużnika, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, może złożyć skutecznie oświadczenie za dłużnika o zrzeczeniu się przez niego prawa lokatorskiego, dążąc tym samym do przyspieszenia chwili wymagalności wkładu mieszkaniowego? Wydaje się, że w obecnie obowiązującym porządku prawnym brakuje przepisów pozwalających na dokonanie powyższego. Po pierwsze, *de lege lata* ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych statuuje zakaz nie tylko wykluczenia czy wykreślenia, ale również wystąpienia ze spółdzielni mieszkaniowej (art. 1 ust. 8 zd. 1 u.s.m.). Po drugie, co prawda przepisy proceduralne – Kodeks postępowania cywilnego zezwalają wierzycielowi na złożenie oświadczenia woli za dłużnika, ale tylko wtedy, gdy ten zobowiązany jest do złożenia takiego oświadczenia (art. 1047 § 1 k.p.c.). Innymi słowy, dyspozycją przywołanej normy prawnej objęta jest sytuacja, w której na

⁷¹ Zob. wyrok SN z dnia 22 listopada 2012 r., II CSK 16/12, Lex nr 1284729.

⁷² Tak SN w wyroku z dnia 29 czerwca 2010 r., III CSK 09, Lex nr 610281.

⁷³ Por. wyrok SA w Krakowie z dnia 27 stycznia 2015 r., I ACa 1543/14, Lex nr 1667560 oraz wyrok SA w Łodzi z dnia 21 lipca 2016 r., I Aca 90/16, Lex nr 2114021. Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

dłużniku ciąży obowiązek złożenia oświadczenia woli, a nie gdyby przysługiwało takie prawo, jak to miało miejsce w przypadku wystąpienia ze spółdzielni mieszkaniowej w brzmieniu przepisów obowiązujących przed 9 września 2017 r. (art. 22 zd. 1 ustawy – Prawo spółdzielcze w zw. z art. 1 ust. 7 u.s.m.).

Obecnie o wygaśnięciu spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego decyduje sąd w trybie procesu sądowego, wszczętego z powództwa spółdzielni mieszkaniowej (art. 11 ust. 1¹ u.s.m.). Ponadto, o czym była już mowa wcześniej, wygaśnięcie spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego następuje *ex lege* z chwilą ustania członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej (art. 3 ust. 6 pkt 1 u.s.m.), chyba że osobie tej przysługuje tytuł prawny do innego lokalu, który związany jest z członkostwem (art. 3 ust. 8 u.s.m.). W tym kontekście pojawia się pytanie o możliwość „przyspieszenia” chwili ustania członkostwa poprzez wstąpienie przez wierzyciela w prawa dłużnika – członka i w konsekwencji doprowadzenie do ustania członkostwa. Wydaje się, że w obecnym brzmieniu ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych nie ma możliwości złożenia oświadczenia o rezygnacji z członkostwa przez członka, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego. O powyższym zdaje się świadczyć wcześniej przywołany art. 1 ust. 8 zd. 1 u.s.m., jak również egzemplifikacja przewidzianych w ustawie przyczyn ustania członkostwa – wśród nich brak możliwości wypowiedzenia członkostwa przez tego członka, któremu przysługuje prawo lokatorskie⁷⁴.

Na marginesie należy również wskazać, że na gruncie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych obowiązującej przed 9 września 2017 r. judykatura wypracowała pogląd odmawiający przyznania wierzycielowi uprawnień do wypowiedzenia, w imieniu członka spółdzielni mieszkaniowej, członkostwa w postaci wygaśnięcia członkostwa i przez to „uwolnienia” przysługującego

⁷⁴ Zob. art. 3 ust. 6–9 u.s.m. oraz art. 1 ust. 8 u.s.m., art. 3 ust. 3⁴ w zw. z art. 48 ust. 1 u.s.m. Wydaje się, że obecnie wypowiedzenie członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej może zostać złożone przez osoby, o których mowa w art. 3 ust. 3¹, 3³ oraz 3⁴ u.s.m.

członkowi wkładu mieszkaniowego – w drodze analogii między korporacyjnymi uprawnieniami wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością a członkostwem w spółdzielni mieszkaniowej⁷⁵. Orzecznictwo odmówiło zatem wywodzenia skutków prawnych przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego, sprowadzających się do wstąpienia przez wierzyciela w prawa dłużnika i w konsekwencji doprowadzenia do ustania członkostwa dłużnika – członka spółdzielni mieszkaniowej (art. 887 § 1 k.p.c. w zw. z art. 902 k.p.c.).

Warto również zaznaczyć, że ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych przewiduje inne sytuacje, z którymi łączy skutek w postaci ustania członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej (art. 11 ust. 1 *in fine* u.s.m.)⁷⁶.

6. Podsumowanie

Zasadniczy problem w udzieleniu odpowiedzi na pytanie postawione w tytule niniejszego opracowania sprowadzał się do tego, że żaden przepis prawa nie udziela na nie odpowiedzi wprost. Ponadto bierna postawa doktryny i nieliczne wypowiedzi judykatury stanowią dodatkowy kłopot. Wydaje się jednak, że przeprowadzone w niniejszym opracowaniu rozważania, sytuujące się na styku różnych gałęzi prawa, pozwoliły jednak udzielić odpowiedzi na tytułowe pytanie. Linie demarkacyjną między zakazem prowadzenia egzekucji ze spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego a możliwością skierowania egzekucji

⁷⁵ Zob. wyrok SA w Łodzi z dnia 21 lipca 2016 r., I ACa 90/16, Lex nr 2114021. Por. wyrok SN z dnia 3 grudnia 2004 r., IV CK 330/04, Lex nr 284217 oraz wyrok SN z dnia 21 grudnia 2005 r., IV CK 318/05, Lex nr 399741.

⁷⁶ Ustanie członkostwa następuje w chwili: prawomocności orzeczenia sądu o ustaniu małżeństwa wskutek rozwodu albo unieważnienia małżeństwa, gdy prawo lokatorskie przysługiwało wspólnie małżonkom (art. 11 ust. 1¹ oraz 1⁴ w zw. z art. 13 u.s.m.) – zob. uchwałę SN z dnia 13 czerwca 2003 r., III CZP 40/03, Lex nr 78492; śmierci uprawnionego (art. 15 ust. 2 u.s.m.). Wydaje się, że utrata członkostwa w spółdzielni mieszkaniowej nastąpi również w sytuacji zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu, który do tej pory był zajmowany jako prawo lokatorskie, choć ustawa nie czyni tego dosłownie (art. 12 ust. 1 u.s.m.). Zob. więcej: E. Bończak-Kucharczyk, *op. cit.*, s. 374 i n.

do wkładu mieszkaniowego⁷⁷ wyznacza moment opróżnienia lokalu oraz wcześniejsze wygaśnięcie tytułu prawnego. Od tej chwili do czasu wypłaty środków przez spółdzielnię mieszkaniową organ egzekucyjny może skierować egzekucję do wkładu mieszkaniowego. Mając w pamięci poglądy doktryny i orzecznictwa wyrażone wobec konieczności istnienia wierzytelności w chwili zajęcia i przysługiwania jej dłużnikowi na podstawie określonego stosunku prawnego, za trafne należy uznać stwierdzenie, że w wyżej wskazanym przedziale czasowym organ egzekucyjny powinien „wstrzelić się” z zajęciem wierzytelności, aby było one skuteczne. Podkreślić należy, że obojętny dla tego sposobu prowadzenia egzekucji jest rezultat (skuteczność) zastosowanych wcześniej przez organ egzekucyjny sposobów egzekucyjnych, abstrahując od sytuacji, w której doszło do wyegzekwowania całości należności objętej treścią tytułu wykonawczego. Ponadto należy stwierdzić, że ten sposób prowadzenia egzekucji, w myśl zasady *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*, znajdzie zastosowanie nie tylko w sądowym postępowaniu egzekucyjnym, ale również postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁷⁸.

Przedstawiona konstrukcja możliwości prowadzenia egzekucji z wkładu mieszkaniowego⁷⁹ jest nieszablonowa i przez to uzależniona od wielu czynników, na które organ egzekucyjny, wierzyciel, a często również dłużnik nie mają żadnego wpływu, co stanowi jej zasadniczy mankament. O ile, w świetle obowiązujących przepisów, sposób zachowania dłużnika wpływa bezpośrednio na możliwość wygaśnięcia przysługującego mu spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego, o tyle opróżnienie lokalu zajmowanego przez dłużnika nie zawsze będzie od niego uzależnione. Ziszczenie się tego warunku, otwierającego wymagalność zwrotu wkładu mieszkaniowego⁸⁰, przy założeniu braku złej woli dłużnika, uzależnione jest od możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych dłużnika

⁷⁷ Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

⁷⁸ Zob. art. 89 i n. ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. – Postępowanie egzekucyjne w administracji (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1201 ze zm.).

⁷⁹ Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

⁸⁰ *Ibidem*.

oraz innych osób zajmujących razem z nim lokal. Powyższe najczęściej implikuje: po pierwsze, konieczność wystąpienia przez spółdzielnię mieszkaniową na drogę sądową z powództwem o opróżnienie zajmowanego lokalu mieszkalnego. Po drugie natomiast, zwykle powoduje długotrwałe oczekiwanie na zapewnienie przez gminę lokalu socjalnego dla takiej osoby bądź kilku osób, po trzecie z kolei – oczekiwanie na wykonanie zapadłego orzeczenia – przeprowadzenia eksmisji przez organ egzekucyjny, przy uporczywości dłużnika. Procedura ta często trwa wiele lat, zaś w tym czasie kilku komorników sądowych może prowadzić bezskuteczne postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi, któremu będzie przysługiwać w przyszłości wierzytelność w postaci wkładu mieszkaniowego (ekspekatywa).

W kontekście obowiązku opróżnienia lokalu zarysowuje się jeszcze jedno zagadnienie związane z samą wierzytelnością. Podkreślić należy, że „odzyskany” przez spółdzielnię lokal mieszkalny zwykle staje się przedmiotem przetargu, z przeprowadzeniem którego najpierw wiąże się obowiązek powołania biegłego do ustalenia wartości rynkowej, a następnie zamieszczenia obwieszczenia w prasie, co implikuje dodatkowe wydatki⁸¹. Ponadto, dalszy upływ czasu ma również istotne znaczenie. Zważyć bowiem należy, że przetarg nie zawsze musi zakończyć się wyłonieniem najkorzystniejszej oferty i udzieleniem przybicia⁸². Jeśli natomiast przyniesie spodziewany rezultat, oczekiwać należy na wpłatę kwoty przez osobę, która uzyska przybicie. Dopiero od tego momentu może nastąpić realizacja roszczenia o zwrot wkładu mieszkaniowego⁸³ na rzecz osoby uprawnionej, zaś dla organu egzekucyjnego realizacja dokonanego zajęcia innych wierzytelności. Na tej płaszczyźnie pojawia się kolejne zagadnienie – przysługiwania pierwszeństwa w zaspokojeniu roszczeń: czy spółdzielnia mieszkaniowa, w związku z poniesionymi kosztami, w celu przeprowadzenia postępowania przetargowego, które nie jest stwierdzone tytułem wykonawczym, może dokonać potrącenia „kosztem” wierzyciela, na rzecz

⁸¹ Zob. art. 11 ust. 2 u.s.m.

⁸² Zob. art. 70¹ i n. k.c.

⁸³ Zob. uwagi w przypisie nr 11 niniejszego opracowania.

którego została skierowana egzekucja do wierzytelności⁸⁴? Wydaje się, że wyłączona jest taka możliwość z uwagi na dokonane zajęcie. Niemniej wzajemna relacja na styku przepisów prawa materialnego i procedury egzekucyjnej może stanowić przedmiot odrębnych rozważań.

W świetle powyższego wydaje się, że w sytuacji przysługiwania dłużnikowi spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego, organ egzekucyjny powinien przeprowadzić szczegółowe ustalenia w odniesieniu do stanu faktycznego i „śledzić je” na bieżąco. Wywiad w tym zakresie nie może zostać ograniczony tylko do ustalenia, że dłużnikowi przysługuje bądź nie tytuł prawny do lokalu. Warunkiem koniecznym dla efektywnego prowadzenia postępowania egzekucyjnego jest bowiem ustalenie, czy dłużnikowi wygasł tytuł prawny do lokalu, a ponadto, czy lokal został przez niego wydany na rzecz spółdzielni mieszkaniowej; a jeśli nie – należy również ustalić, kiedy może nastąpić opróżnienie lokalu przez dłużnika.

Przedstawione rozważania prowadzą do wniosku, że trudno uchwycić zarówno *ratio legis* zaprezentowanych rozwiązań normatywnych, jak również doszukać się względów aksjologicznych takiego stanu prawnego. Mając na względzie racjonalność prawodawcy, wydaje się, że przyjęta konstrukcja *de lege lata* zakłada wzmocnienie ochrony interesów majątkowych dłużników przed ich całkowitą pauperyzacją, skoro wierzyciele innych dłużników, posiadających spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu czy też prawo własności nieruchomości, mogą „bez przeszkód” kierować egzekucję do tych praw. Powyższe rozwiązanie wydaje się nie tylko pozostawać w opozycji do celów egzekucji⁸⁵, ale również konstytucyjnej zasady równości⁸⁶. Z drugiej strony dostrzec należy, że ochrona ta może mieć charakter połowiczny w sytuacji skutecznego skierowania egzekucji przez organ egzekucyjny do wymagalnych roszczeń dłużnika o zwrot wkładu mieszkaniowego. W świetle powyższego koniecznością staje się wysunięcie postulatu *de lege ferenda*, zmierzającego do

⁸⁴ Zob. art. 11 ust. 2² *in fine* u.s.m. oraz art. 1025 k.p.c. w zw. z art. 504 k.c.

⁸⁵ Cel egzekucji rozumiany jako spełnienie świadczenia należnego dla wierzyciela od dłużnika. Zob. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 9 i przywołana tam literatura.

⁸⁶ Zob. art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

podjęcia pogłębionej refleksji, pozbawionej charakteru politycznego, zmierzającej do ustalenia „na nowo” celu poddanych analizie przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, a także nadania analizowanym regulacjom prawnym większej przejrzystości.

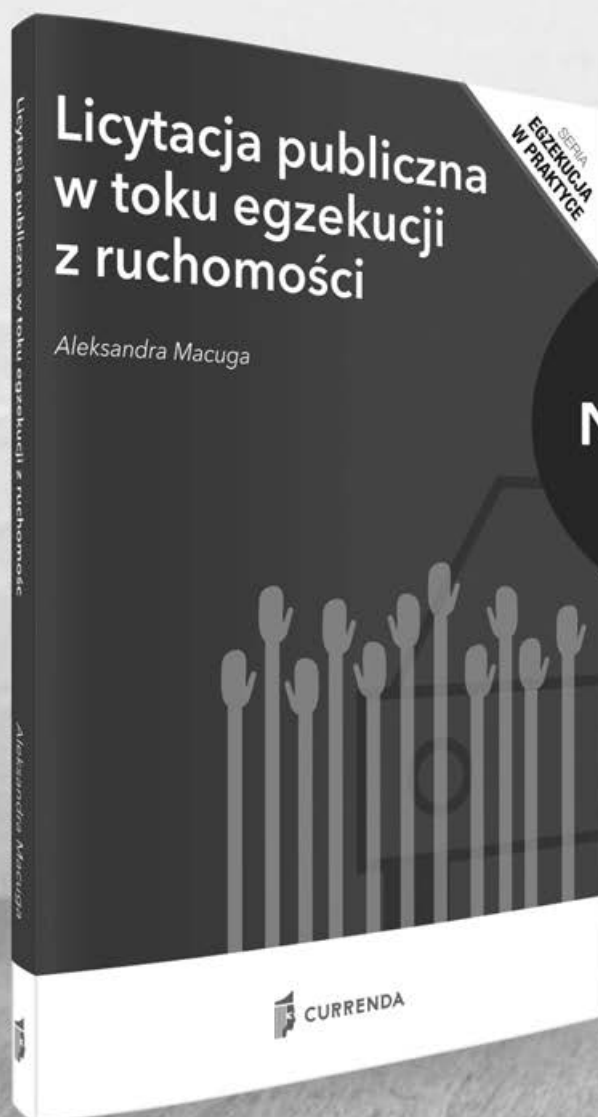
Wydaje się, że temat niniejszego opracowania ma doniosły charakter z punktu widzenia praktyki prowadzonych postępowań egzekucyjnych. Asumpt dla podjętych wątków wynika z treści formułowanych przez niektórych wierzycieli wniosków o prowadzenie egzekucji z wkładów mieszkaniowych. Powyższe powoduje konieczność podjęcia decyzji przez organ egzekucyjny rozpoznający takie wnioski, który musi liczyć się z możliwością ewentualnej skargi, zarówno ze strony wierzyciela, jak i dłużnika. Niestety, brak danych w tym zakresie uniemożliwia przeprowadzenie analizy i przedstawienie skali „problemu”. Wydaje się, że jedyne oficjalne dane statystyczne sprowadzają się do dokonanych ogólnych zajęć z innych wierzytelności przez komorników sądowych⁸⁷. Jaką spośród tych liczb stanowią postępowania egzekucyjne, w toku których egzekucja została skierowana do wkładów mieszkaniowych? Nie wiadomo i wydaje się, że nikt nie prowadzi oficjalnych danych statystycznych w tym zakresie⁸⁸. Należy mieć nadzieję, że niniejszy artykuł będzie stanowił inspirację do podjęcia dyskursu naukowego i wypracowania jednolitego *communis opinio doctorum* w ramach nauki sądowego postępowania egzekucyjnego.

⁸⁷ W okresie ostatnich pięciu lat liczba dokonanych przez komorników sądowych zajęć innych wierzytelności wyniosła: 4 214 247 w 2013 r., 4 753 605 w 2014 r., 5 574 816 w 2015 r., 6 618 722 w 2016 r., 5 461 751 w 2017 r. Przedstawione dane pochodzą z Ministerstwa Sprawiedliwości – Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich Wydziału Statystycznej Informacji Zarządczej, na podstawie sprawozdań z czynności komorników MS-Kom 23, na dzień 15 maja 2018 r.

⁸⁸ Z informacji pozyskanych z Biura Krajowej Rady Komorniczej wynika, że Biuro nie prowadzi statystyk ani stosownych rejestrów – informacja na dzień 13 lipca 2018 r. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich również nie posiada stosownych zbiorów danych statystycznych. Jednocześnie Biuro odnotowało pojedyncze skargi związane ze skierowaniem egzekucji do wkładów mieszkaniowych – informacja na dzień 11 czerwca 2018 r. Z kolei Związek Rewizyjny Spółdzielni Mieszkaniowych RP dysponuje jedynie informacjami od trzech spółdzielni mieszkaniowych zrzeszonych w Związku, które sygnalizowały problem prowadzenia egzekucji z wkładów mieszkaniowych – informacja na dzień 16 maja 2018 r.

Licytacja publiczna w toku egzekucji z ruchomości

Aleksandra Macuga

NOWOŚĆ

89 PLN

KSIĄŻKĘ MOŻESZ ZAMÓWIĆ NA

WWW.SKLEP.CURRENTA.PL

STRESZCZENIE **Przesłanki oraz minimalne standardy wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego**

Niniejszy artykuł został poświęcony tematyce Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego. Istotne jest, iż Kodeks postępowania cywilnego poświęca przedmiotowemu zagadnieniu jedynie kilka artykułów, w tym art. 795¹ k.p.c., który w rzeczywistości stanowi odesłanie do rozporządzenia (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 roku w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych. Rozporządzenie to przede wszystkim precyzuje przesłanki oraz minimalne standardy wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego.

Ponadto autorka artykułu wskazuje zakres stosowania ww. rozporządzenia oraz jego główne cele, które skupiają się wokół utworzenia wspomnianego Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych, aby umożliwić swobodny przepływ orzeczeń, ugód sądowych oraz dokumentów urzędowych na obszarze wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, minimalne standardy, orzeczenie, roszczenie

SUMMARY **Prerequisites and Minimum Standards for the Issuance of Certification as a European Enforcement Order**

This article focuses on the subject of European Enforcement Order. It is relevant that the Civil Procedure Code devotes only a few articles to the said subject, including art. 795¹ of the Civil Procedure Code, which, as a matter of fact, is a reference to the Regulation (EC) No 805/2004 of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 creating a European Enforcement Order for uncontested claims. First and foremost, this Regulation specifies the prerequisites and minimum standards for the issuance of certification as a European Enforcement Order. Moreover, the author of the article indicates the scope of applying the above Regulation and its main aims which focus on the issuance of the above mentioned European Enforcement Order for uncontested claims in order to enable free circulation of judgements, court settlements and authentic instruments throughout all Member States of the European Union.

Keywords: European Union, minimum standards, judgement, claim

Przesłanki oraz minimalne standardy wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego

I. Wprowadzenie

Stosownie do treści art. 795¹ § 1 k.p.c., jeżeli tytuł egzekucyjny w postaci orzeczenia sądu lub ugody zawartej przed sądem lub zatwierdzonej przez sąd spełnia warunki określone w przepisach rozporządzenia (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych¹, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 805/2004”, sąd, który wydał orzeczenie albo przed którym została zawarta ugoda lub który zatwierdził ugodę, na wniosek wierzyciela wydaje zaświadczenie, że stanowią one Europejski Tytuł Egzekucyjny, zwane dalej „zaświadczeniem Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego”. Zgodnie natomiast z § 2 cytowanego przepisu, jeżeli wniosek o wydanie zaświadczenia Europejskiego

¹ Dz.Urz.U.E.L. z dnia 30 kwietnia 2004 r. z późn. zm.; Dz.Urz.U.E. Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 7, s. 38.

Tytułu Egzekucyjnego dotyczy innego tytułu egzekucyjnego niż wskazany w § 1, w przedmiocie wniosku rozstrzyga sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

W treści niniejszego przepisu nastąpiło bezpośrednie odesłanie do przepisów prawa unijnego, tj. rozporządzenia nr 805/2004, które zaczęło obowiązywać w polskim obrocie prawnym od dnia 21 października 2005 r.²

2. Cele rozporządzenia

Cele rozporządzenia nr 805/2004 zawarto w jego art. 1, gdzie wyjaśniono, iż ma ono służyć utworzeniu Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych, aby umożliwić – poprzez ustanowienie minimalnych standardów – swobodny przepływ orzeczeń, ugód sądowych oraz dokumentów urzędowych na obszarze wszystkich państw członkowskich, bez potrzeby wszczynania jakichkolwiek postępowań pośrednich w państwie członkowskim wykonania przed uznaniem i wykonaniem³. Z powyższego należy zatem wywieść, iż tytuł egzekucyjny, który został wydany w Rzeczypospolitej Polskiej, po zaopatrzeniu go w zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, będzie mógł zostać bezpośrednio wykonany w innym państwie członkowskim. Powyższe jest skutkiem zniesienia procedury *exequatur* – znamiennej dla uchylonego już rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych⁴.

3. Zakres stosowania rozporządzenia

M. Arciszewski dokonał podziału stosowania rozporządzenia nr 805/2004 na zakres podmiotowy, przedmiotowy (w ujęciu pozytywnym oraz negatywnym),

² H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom 5. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016, s. 230.

³ Rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz.UE.L. z dnia 30 kwietnia 2004 r.).

⁴ H. Pietrzkowski, *op. cit.*, s. 231.

czasowy oraz terytorialny⁵. Zakres podmiotowy stosowania rozporządzenia został zawarty w jego art. 2, gdzie wskazano sprawy, do których przedmiotowe rozporządzenie znajduje zastosowanie, a zatem sprawy o charakterze cywilnym oraz handlowym, bez względu na charakter sądu lub trybunału⁶. Ponadto rozporządzenie będzie miało również zastosowanie do orzeczeń, które zostały wydane wskutek zaskarżenia ugód, orzeczeń, jak również dokumentów urzędowych, którym nadano zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego⁷. Przedmiotowe rozporządzenie nie znajdzie natomiast zastosowania do spraw skarbowych, celnych, administracyjnych, dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej; rozporządzenie nie znajdzie również zastosowania do stanu cywilnego lub zdolności prawnej osób fizycznych, praw majątkowych wynikających ze stosunków małżeńskich, testamentów i dziedziczenia, upadłości, postępowania związanego z likwidacją niewypłacalnych spółek lub innych osób prawnych, porozumień sądowych, układów oraz innych analogicznych postępowań, ubezpieczeń społecznych oraz arbitrażu⁸. Przy czym nie powinien budzić wątpliwości fakt, iż zgodnie z art. 1 omawianego rozporządzenia dokumentami, które mogą być opatrzone zaświadczeniem Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, są orzeczenia, ugody sądowe oraz dokumenty urzędowe. Definicje poszczególnych pojęć zostały zawarte w art. 4 rozporządzenia, gdzie wyjaśniono, iż przez „orzeczenia” należy rozumieć każde orzeczenie wydane przez sąd lub trybunał państwa członkowskiego, bez względu na nazwę, jaką takie orzeczenie jest określane, w tym wyrok, nakaz, postanowienie lub nakaz egzekucyjny, a także ustalenie kosztów lub wydatków przez urzędnika sądowego; pod pojęciem dokumentu urzędowego należy natomiast rozumieć dokument, który został formalnie sporządzony lub zarejestrowany jako dokument urzędowy oraz

⁵ M. Arciszewski, *Europejski Tytuł Egzekucyjny w teorii i praktyce*, Warszawa 2007 s. 41–46.

⁶ Rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz.U.E.L. z dnia 30 kwietnia 2004 r.).

⁷ M. Arciszewski, *op. cit.*, s. 41.

⁸ Rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz.U.E.L. z dnia 30 kwietnia 2004 r.).

którego autentyczność odnosi się do podpisu i treści dokumentu oraz została stwierdzona przez władzę publiczną lub inną władzę upoważnioną do tego celu przez państwo członkowskie, w którym wydano dany dokument, lub porozumienie odnoszące się do zobowiązań alimentacyjnych zawarte z władzami administracyjnymi lub przez nie poświadczone. Przedmiotowe rozporządzenie nie zawiera definicji ugody, jednak z treści przepisu art. 795⁹ k.p.c. wynika, iż rozporządzenie obejmuje zarówno ugody zawarte przed sądem, jak i przez sąd zatwierdzone, a więc takie, które zostały zawarte np. przed mediatorem⁹.

Nie sposób się nie zgodzić z M. Arciszewskim, iż omawiane rozporządzenie nie wskazuje katalogu podmiotów uprawnionych do uzyskania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego. Powyższe wynika z faktu, iż rozporządzenie ma zastosowanie jedynie do pewnego rodzaju spraw, przy czym charakter podmiotu, który chce uzyskać dla siebie pozytywne skutki prawne, pozostaje bez znaczenia¹⁰.

Charakter czasowy obowiązywania przedmiotowego rozporządzenia został już wskazany powyżej, uściślenia wymaga jedynie, iż zgodnie z art. 33 rozporządzenia weszło ono w życie z dniem 21 stycznia 2005 r., natomiast większość przepisów rozporządzenia w prawnym obrocie Rzeczypospolitej Polskiej obowiązuje od 21 października 2005 r. (oprócz art. 30, 31 oraz 32, które są stosowane od 21 stycznia 2005 r.)¹¹. Z powyższego wynika zatem, iż dopiero od dnia 21 października 2005 r. wierzyciele mogą żądać wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla stwierdzających ich roszczenia orzeczeń sądowych. Stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy, rozpatrując skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądu okręgowego, który oddalił zażalenie powódki na postanowienie sądu rejonowego, odmawiające wydania powódce zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego. Sąd rejonowy uznał, iż rozporządzenie w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego weszło w życie z dniem

⁹ *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 730–1217*, pod red. A. Jakubeckiego, Lex nr 550990.

¹⁰ M. Arciszewski, *op. cit.*, s. 43–44.

¹¹ *Ibidem*, s. 44–46.

21 stycznia 2005 r. Zgodnie z art. 33 tego rozporządzenia stosuje się je od dnia 21 października 2005 r., z wyłączeniem art. 30, 31 i 32, które stosuje się od dnia 21 stycznia 2005 r. Skoro rozporządzenie w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego w zakresie przesłanek wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego stosuje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od dnia 21 października 2005 r., to nie może ono – zdaniem sądu pierwszej instancji – mieć zastosowania do orzeczenia sądu polskiego wydanego przed tą datą. Sąd okręgowy przyznał słuszność twierdzeniom sądu rejonowego, wyjaśniając, iż zgodnie z art. 26 rozporządzenia w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, rozporządzenie stosuje się wyłącznie do orzeczeń wydanych po jego wejściu w życie. Natomiast art. 33 dotyczący wejścia w życie przepisów tego rozporządzenia stanowi, iż mimo że rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 21 stycznia 2005 r., to stosuje się je od dnia 21 października 2005 r., z wyłączeniem art. 30, 31 i 32, które stosuje się od dnia 21 stycznia 2005 r. Powódka, nie godząc się z rozstrzygnięciem sądu okręgowego, wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia; skarga ta opierała się na fakcie naruszenia prawa materialnego przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 26 w zw. z art. 33 rozporządzenia w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego. Wniosła o stwierdzenie, że zaskarżone postanowienie jest niezgodne z art. 26 w zw. z art. 33 przedmiotowego rozporządzenia. Sąd Najwyższy przyznał słuszność powódce, wskazując, iż na mocy art. 26 rozporządzenia w sprawie wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, rozporządzenie to stosuje się wyłącznie do orzeczeń wydanych, ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych oraz dokumentów formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych jako dokumenty urzędowe po wejściu w życie przedmiotowego rozporządzenia. Natomiast zgodnie z art. 33 akapit pierwszy rozporządzenia, „wchodzi ono w życie z dniem 21 stycznia 2005 r.” Sąd Najwyższy stwierdził, że nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym został wydany przez sąd pierwszej instancji dnia 16 marca 2005 r., a zatem po

dniu wejścia w życie przedmiotowego rozporządzenia. W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, iż rozporządzenie to ma zastosowanie do „orzeczenia wydanego w dniu 16 marca 2005 r.” Wykładni tej nie sprzeciwia się art. 33 akapit drugi rozporządzenia, zgodnie z którym „niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 21 października 2005 r., z wyłączeniem art. 30, 31 i 32, które stosuje się od dnia 21 stycznia 2005 r.” Ten ostatni przepis należy bowiem rozumieć w ten sposób, że wierzyciele od dnia 21 października 2005 r. mogą żądać wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla stwierdzających ich roszczenia orzeczeń sądowych, m.in. takich, jak w przytoczonej sprawie, wydanych po dniu 21 stycznia 2005 r. Zdaniem Sądu Najwyższego, skoro powódka wniosła o wydanie zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego w dniu 22 października 2007 r., to nie było podstaw do oddalenia jej wniosku o wydanie takiego zaświadczenia z przyczyn wskazanych w uzasadnieniach sądów obu instancji¹².

W odniesieniu zaś do zakresu terytorialnego stosowania przedmiotowego rozporządzenia, podkreślenia wymaga, iż rozporządzenie to obowiązuje we wszystkich Państwach Członkowskich Unii Europejskiej, z wyjątkiem Danii¹³.

4. Przesłanki wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego

Przesłanki uprawniające sąd do wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego zostały zawarte w art. 6 rozporządzenia nr 805/2004. Z treści przywołanego artykułu wynika, iż przesłanki te muszą być spełnione w sposób kumulatywny, zaś w sytuacji gdy dłużnik jest konsumentem, wymagane będzie również spełnienie przesłanki zawartej w pkt. d art. 6¹⁴. Ponadto, z początkowego brzmienia art. 6 wynika wprost, iż zaświadczenie może

¹² Postanowienie SN z dnia 14 maja 2009 r., I BP 23/08, Lex nr 687065.

¹³ M. Arciszewski, *op. cit.*, s. 43–46.

¹⁴ M. Olczyk [w:] M. Olczyk, M. Wyrwiński, *Komentarz do rozporządzenia Rady (WE) nr 805/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych* (Dz.Urz.UE.L.04.143.15), Lex/el., 2007, Lex nr 29547.

być wydane jedynie w odniesieniu do orzeczenia bezspornego. Zgodnie z definicją zawartą w przepisie art. 3, orzeczenie uznaje się za bezsporne, jeżeli dłużnik wyraźnie zgodził się co do niego poprzez uznanie lub w drodze ugody zatwierdzonej przez sąd lub zawartej przed sądem w toku postępowania. Następuje to również w przypadku, gdy dłużnik nigdy nie wniósł przeciwko niemu sprzeciwu, zgodnie ze stosowanymi wymogami proceduralnymi wynikającymi z prawa państwa członkowskiego wydania, w toku postępowania sądowego. Dzieje się tak również wtedy, gdy dłużnik nie stawiał się ani nie był reprezentowany na rozprawie sądowej dotyczącej tego roszczenia, po początkowym zakwestionowaniu roszczenia w toku postępowania sądowego, pod warunkiem że takie zachowanie traktuje się jako milczące uznanie roszczenia lub uznanie faktów przedstawianych przez wierzyciela na mocy prawa państwa członkowskiego wydania lub dłużnik wyraźnie zgodził się co do niego w dokumencie urzędowym.

Odnosząc się do wymogów dotyczących wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, należy stwierdzić, że pierwszą przesłanką jest warunek, aby orzeczenie było wykonalne w państwie członkowskim wydania, a więc nie musi ono posiadać waloru prawomocności. Pogląd ten wyraziła M. Olczyk, według której orzeczenia takie mogą podlegać kontroli instancyjnej, a zatem nawet na etapie oczekiwania uzyskania przez orzeczenie prawomocności, może już toczyć się postępowanie egzekucyjne¹⁵. Z kolei A. Harast¹⁶ popiera pogląd wyrażony przez J. Gołaczyńskiego, iż walor wykonalności mają tytuły egzekucyjne zaopatrzone w klauzulę wykonalności, rygor natychmiastowej wykonalności bądź tytuły egzekucyjne wykonalne, takie jak np. nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla¹⁷.

Kolejną przesłanką wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego jest warunek, aby orzeczenie nie stało w sprzeczności

¹⁵ M. Olczyk, *op. cit.*

¹⁶ A. Harast, *Nadanie zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego*, M.Prawn. 2009, nr 2. <http://czasopisma.beck.pl/monitor-prawniczy/arttykul/nadawanie-zaswiadczenia-europejskiego-tytulu-egzekucyjnego/>

¹⁷ J. Gołaczyński, *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i handlowych w Unii Europejskiej*, Warszawa 2007, s. 82.

z przepisami dotyczącymi jurysdykcji ustanowionymi w sekcjach 3 i 6 rozdziału II rozporządzenia (WE) nr 44/2001¹⁸. Z powyższego wynika, że – przykładowo – wyrok, w stosunku do którego ma być wydane zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, nie może stać w sprzeczności z przepisami rozporządzenia nr 44/2001 dotyczącymi jurysdykcji w sprawach odnoszących się do ubezpieczenia (sekcja 3) oraz jurysdykcji wyłącznej (sekcja 6)¹⁹. Przy czym podkreślenia wymaga, jak słusznie wyjaśnia M. Olczyk, że rozwiązanie zawarte w rozporządzeniu nr 805/2004 jest równorzędne z tym przyjętym w art. 35 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, wskazującym jako przeszkodę dla uznania orzeczenia sprzeczność z przepisami zawartymi w sekcji 3, 4 i 6 II rozdziału rozporządzenia nr 44/2001 albo w wypadku wskazanym w art. 72 rozporządzenia nr 44/2001²⁰.

Przy czym należy w tym miejscu nadmienić, iż począwszy od 10 stycznia 2015 roku rozporządzenie (WE) nr 44/2001 zostało zastąpione rozporządzeniem (UE) nr 1215/2012. Zgodnie bowiem z art. 80 rozporządzenia nr (UE) 1215/2001 uchyla ono rozporządzenie nr (WE) 44/2002. Odesłania do uchylonego rozporządzenia należy odczytywać jako odesłania do niniejszego rozporządzenia, zgodnie z tabelą korelacji zamieszczoną w załączniku III. Przedkładając zatem treść art. 6 ust. 1 b rozporządzenia (WE) nr 805/2004 uznać należy, iż przesłanką do wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego jest fakt, aby orzeczenie nie stało w sprzeczności z artykułami odpowiadającymi artykułom rozporządzenia (WE) nr 44/2001 objętym sekcjami 3 i 6 II rozdziału tj. zgodnie z tabelą korelacyjną będą to art. od 10 do 16 oraz art. 22 rozporządzenia (UE) nr 1215/2012. Nadmienić warto również, iż powyżej wspomniane rozwiązanie zawarte w art. 35 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 będzie, zgodnie z tabelą korelacyjną, równorzędne z tym przyjętym w art. 45

¹⁸ Rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. (Dz.Urz.U.E.L. z dnia 30 kwietnia 2004 r.).

¹⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz.U.E.L. z dnia 16 stycznia 2001 r.).

²⁰ M. Olczyk, *op. cit.*

ust. 1 lit. e rozporządzenia nr (UE) 1215/2002, stosownie do którego brzmienia na wniosek każdej zainteresowanej strony odmawia się uznania orzeczenia, jeżeli jest ono sprzeczne z rozdziałem II sekcji 3, 4 lub 5 w przypadku gdy ubezpieczający, ubezpieczony, uposażony z tytułu ubezpieczenia, poszkodowany, konsument lub pracownik był pozwaną lub rozdziałem II sekcja 6. Nie należy jednak tracić z pola widzenia faktu, iż uchylone rozporządzenie nr (WE) 44/2001 nadal ma zastosowanie do orzeczeń wydanych w postępowaniach sądowych wszczętych przed dniem 10 stycznia 2015 roku, dokumentów urzędowych formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych oraz do ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych przed dniem 10 stycznia 2015 r., objętych zakresem zastosowania tego rozporządzenia. Rozporządzenie to ma zatem istotne znaczenie dla praktyków prawa, bowiem wciąż będzie ono miało zastosowanie do większości spraw sądowych, które zakończyły się wydaniem prawomocnego orzeczenia²¹.

Następną przesłanką jest wymóg, aby postępowanie sądowe w państwie członkowskim wydania spełniło warunki określone w rozdziale III rozporządzenia nr 805/2004, w przypadku gdy roszczenie jest bezsporne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b lub c. Wymogi określone w rozdziale III stanowią tzw. minimalne standardy dla procedur dotyczących roszczeń bezspornych, o których w szerszym zakresie będzie mowa w dalszej części niniejszego opracowania. Należy jedynie nadmienić, iż tzw. minimalne standardy przewidują wiele wymogów mających zapewnić ochronę dłużnika, w przypadku gdy nie brał on czynnego udziału w postępowaniu rozpoznawczym skutkującym wydaniem tytułu egzekucyjnego, na który ma zostać wydane zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego²².

Ostatnią przesłanką umożliwiającą wydanie zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego jest warunek, aby orzeczenie zostało wydane w państwie

²¹ Rozporządzenie (UE) nr 1215/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2012 roku (Dz.Urz.U.E.L Nr 351, s. 1).

²² *Ibidem*.

członkowskim, w którym dłużnik ma miejsce zamieszkania w rozumieniu art. 59 rozporządzenia (WE) nr 44/2001 w sprawach, w których roszczenie jest bezsporne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b lub c oraz odnosi się ono do umowy zawartej przez osobę, konsumenta, w celu, który można uznać za wykraczający poza jego działalność gospodarczą lub zawodową, oraz dłużnik jest konsumentem.

Zgodnie z art. 59 rozporządzenia nr 44/2001, jeżeli wymaga ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, którego sądy rozpoznają sprawę, sąd stosuje swoje prawo. Jeżeli strona nie ma miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, którego sądy rozpoznają sprawę, sąd w celu ustalenia, czy strona ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, stosuje prawo tego państwa członkowskiego. Należy zgodzić się z M. Olczyk, iż odniesieniem dla badania miejsca zamieszkania dłużnika jest każdorazowo prawo państwa, w którym sąd rozpoznaje wniosek w przedmiocie wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego. Zatem podstawę prawną do badania miejsca zamieszkania dłużnika będzie stanowił art. 25 k.c., zgodnie z którym miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, gdzie osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Bez znaczenia pozostaje kwestia miejsca zameldowania, istotne jest jedynie miejsce zamieszkania dłużnika. Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, iż właściwość sądu do rozpoznania wniosku o wydanie zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego wyznaczać będzie art. 27 i n. k.p.c. Istotne znaczenie dla ustalenia sądu w przypadku zmiany miejsca zamieszkania dłużnika w obrębie innego państwa w toku postępowania będzie miał również art. 1097 § 1 i 2, który stanowi, iż jurysdykcja krajowa istniejąca w chwili wszczęcia postępowania trwa nadal, choćby jej podstawy odpadły w toku postępowania. Sąd nie może uznać, że brakuje jurysdykcji krajowej, jeżeli jej podstawy powstały w toku postępowania²³. Powyższa przesłanka znajdzie

²³ *Ibidem*.

zastosowanie jedynie w sytuacjach wymienionych w art. 6 pkt d tiret 3. Regulacja taka ma bowiem na celu szczególną ochronę dłużnika będącego konsumentem.

5. Minimalne standardy dotyczące roszczeń bezspornych

Konieczność spełnienia minimalnych standardów dla procedur dotyczących roszczeń bezspornych wynika z treści samego art. 6 pkt. c rozporządzenia zawierającego przesłanki wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego. Pierwsze minimalne standardy dla uznania roszczenia za bezsporne określa art. 13 rozporządzenia nr 805/2004, który dotyczy doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie lub równoważnego dokumentu. Zgodnie z art. 13 taki dokument może być doręczony dłużnikowi z zastosowaniem jednej z następujących metod:

- a) osobiste doręczenie potwierdzone poświadczeniem odbioru, zawierającym datę odbioru i podpisanym przez dłużnika;
- b) osobiste doręczenie potwierdzone dokumentem podpisanym przez właściwą osobę, która dokonała doręczenia, stwierdzającym, że dłużnik otrzymał dokument lub odmówił jego przyjęcia bez żadnego uzasadnienia prawnego, oraz datę doręczenia;
- c) doręczenie drogą pocztową za poświadczeniem odbioru, zawierającym datę odbioru, podpisanym i zwróconym przez dłużnika;
- d) doręczenie drogą elektroniczną, tj. faksem, pocztą elektroniczną, za poświadczeniem odbioru, zawierającym datę odbioru, podpisanym i zwróconym przez dłużnika.

Ponadto cytowany artykuł stanowi, iż wezwanie na rozprawę sądową może być doręczone dłużnikowi zgodnie z ust. 1 (ww. warunki) lub przekazane ustnie na poprzedniej rozprawie sądowej w sprawie tego samego roszczenia i stwierdzone w protokole tej poprzedniej rozprawy.

Już z pobieżnej analizy treści powyższego przepisu wynika, iż w przedmiotowym rozporządzeniu faworyzowana jest forma bezpośredniego doręczenia dłużnikowi dokumentów wraz z poświadczeniem

ich odbioru przez samego dłużnika. Wyjątek od powyższej zasady wynika jedynie z pkt. b, który przewiduje co prawda osobiste doręczenie dokumentów dłużnikowi, niemniej jednak umożliwia podpisanie dokumentu potwierdzającego ich odbiór przez osobę inną niż dłużnik, która oświadcza, iż dłużnik otrzymał dokument. Omawiany pkt b umożliwia również stwierdzenie przez osobę trzecią odmowy odbioru dokumentów przez dłużnika, bez podania jakiejkolwiek podstawy prawnej oraz uzasadnienia.

Art. 14 rozporządzenia nr 805/2004 przewiduje możliwość doręczenia dłużnikowi dokumentów bez osobistego potwierdzenia przez niego odbioru, z zastosowaniem następujących metod:

- a) osobiste doręczenie na osobisty adres dłużnika do rąk osób mieszkających z dłużnikiem w tym samym gospodarstwie domowym lub tam zatrudnionych;
- b) w przypadku dłużnika prowadzącego działalność gospodarczą lub osoby prawnej, osobiste doręczenie w lokalu przedsiębiorstwa dłużnika do rąk osób zatrudnionych przez dłużnika;
- c) złożenie dokumentu w skrzynce pocztowej dłużnika;
- d) złożenie dokumentu na pocztę lub we właściwym organie władzy publicznej, za pisemnym powiadomieniem o takim złożeniu pozostawionym w skrzynce pocztowej dłużnika, pod warunkiem że pisemne powiadomienie wyraźnie określa charakter dokumentu jako dokumentu sądowego lub skutek prawny powiadomienia jako skutku doręczenia i powodującego uruchomienie biegu terminów;
- e) doręczenie drogą pocztową bez potwierdzenia, zgodnie z ust. 3, gdy dłużnik ma adres w państwie członkowskim wydania;
- f) drogą elektroniczną, za automatycznym potwierdzeniem dostarczenia, pod warunkiem że dłużnik uprzednio wyraźnie zgodził się na taką metodę doręczenia.

Przy czym należy zasygnalizować, że zgodnie z treścią cytowanego przepisu, doręczenie wedle ww. sposobów nie jest dopuszczalne, jeżeli nie ma pewności co do adresu dłużnika. Wyjaśnienia wymaga, iż doręczenie zgodnie z pkt a–d poświadcza się za pomocą:

- a) dokumentu podpisanego przez właściwą osobę, która dokonała doręczenia, wskazując:
 - zastosowaną metodę doręczenia; i
 - datę doręczenia; i
 - gdy dokument został doręczony osobie innej niż dłużnik, nazwisko tej osoby i stosunek, w jakim pozostaje ona do dłużnika;
- lub
- b) potwierdzenia odbioru przez osobę, do rąk której nastąpiło doręczenie, do celów ust. 1 lit. a i b.

Wskazane powyżej formy doręczeń korespondencji dłużnikowi, mimo iż w przeciwieństwie do sposobów wskazanych w art. 13 nie przewidują konieczności potwierdzenia odbioru przez dłużnika, czynią zadość minimalnym standardom pozwalającym uznać roszczenie za bezsporne. Powyższy przepis daje zatem możliwość skutecznego doręczenia dokumentów poprzez ich doręczenie osobom trzecim powiązanym z dłużnikiem²⁴.

Zgodnie z treścią art. 15 omawianego rozporządzenia uznaje się za spełnione wymogi przewidziane w art. 13 i 14, w przypadku gdy korespondencja zostanie doręczona przedstawicielowi ustawowemu dłużnika.

Należy również zwrócić uwagę na art. 16 przedmiotowego rozporządzenia, zgodnie z którym w celu zapewnienia należytego poinformowania dłużnika o roszczeniu, dokument wszczynający postępowanie lub równoważny dokument musi zawierać:

- a) nazwiska i adresy stron;
- b) kwotę roszczenia;
- c) jeżeli żądane są odsetki od roszczenia, stopę procentową oraz okres, za jaki odsetki są żądane, chyba że odsetki ustawowe są doliczane automatycznie do kwoty głównej zgodnie z prawem państwa członkowskiego wydania;
- d) określenie podstawy roszczenia.

²⁴ *Ibidem*.

Niewątpliwie wymogi te odpowiadają elementom wskazanym w art. 126 i n. k.p.c. oraz 187 k.p.c., zawierającym warunki, które musi spełniać pismo procesowe oraz pozew.

Należy również zwrócić uwagę na art. 17 omawianego rozporządzenia, stosownie do treści którego w dokumencie wszczynającym postępowanie, równoważnym dokumencie lub jakimkolwiek wezwaniu na rozprawę sądową lub wraz z tym dokumentem lub wezwaniem doręczonym pouczeniu muszą być jasno wskazane:

- a) wymagania proceduralne dla zakwestionowania roszczenia, w tym termin, w jakim można zakwestionować roszczenie na piśmie, lub, w danym przypadku, termin rozprawy sądowej, nazwa i adres instytucji, do której kieruje się odpowiedź, lub, w danym przypadku, przed którą należy się stawić, oraz informacje, czy reprezentacja przez adwokata jest obligatoryjna;
- b) konsekwencje braku sprzeciwu lub niestawiennictwa, w szczególności, w danym przypadku, możliwość wydania orzeczenia lub jego wykonania w stosunku do dłużnika oraz odpowiedzialność za koszty związane z postępowaniem sądowym.

Nie budzi wątpliwości w doktrynie, iż zadość powyższym warunkom czyni art. 206 § 2 k.p.c.²⁵, zgodnie z którym równocześnie z doręczeniem pozwu i wezwania na pierwszą rozprawę poucza się pozwanego o:

- 1) czynnościach procesowych, które może lub powinien podjąć, jeśli nie uznaje żądania pozwu w całości lub w części, w szczególności o możliwości lub obowiązku wniesienia odpowiedzi na pozew, w tym o obowiązujących w tym zakresie wymaganiach co do terminu i formy, lub przedstawienia swoich wniosków, twierdzeń i dowodów na rozprawie;
- 2) skutkach niepodjęcia takich czynności, w szczególności o możliwości wydania przez sąd wyroku zaocznego i warunkach jego wykonalności oraz obciążenia pozwanego kosztami postępowania;
- 3) możliwości ustanowienia przez pozwanego pełnomocnika procesowego i braku obowiązkowego zastępstwa przez adwokata lub radcę prawnego.

²⁵ M. Arciszewski, *op. cit.*, s. 92; H. Pietrzkowski, *op. cit.*, s. 131–132.

Uznać również należy, iż w przypadku, gdy sąd uchybi obowiązкови pouczenia pozwanego o ww. kwestiach, może to skutkować nieważnością postępowania, która nastąpi na drodze niezagwarantowania stronie postępowania prawa do obrony (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Ponadto art. 206 § 2 k.p.c. stosuje się na mocy art. 13 § 2 k.p.c. do różnych rodzajów oraz trybów postępowania²⁶.

Dodatkowe minimalne standardy zostały zawarte również w art. 19 przedmiotowego rozporządzenia, zgodnie z którym, w uzupełnieniu do art. 13–18, w stosunku do orzeczenia może być wydane zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego tylko wówczas, jeżeli zgodnie z prawem państwa członkowskiego wydania dłużnik jest uprawniony do złożenia wniosku o kontrolę orzeczenia w przypadkach, gdy:

- a)
 - dokument wszczynający postępowanie lub dokument równoważny lub, w danym przypadku, wezwanie na rozprawę sądową zostały doręczone przy zastosowaniu jednej z metod przewidzianych w art. 14;
 - i
 - doręczenie nie zostało dokonane w odpowiednim czasie umożliwiającym mu przygotowanie się do obrony, bez jakiegokolwiek winy z jego strony;
 - lub
- b) dłużnik nie mógł sprzeciwić się roszczeniu z powodu siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności bez swojej winy, pod warunkiem że w każdym przypadku działa bezzwłocznie.

6. Konwalidowanie niezgodności z minimalnymi standardami wskazanymi w rozdziale III rozporządzenia

Możliwość konwalidacji braku zgodności z minimalnymi standardami przewiduje art. 18 przedmiotowego rozporządzenia, wskazujący warunki,

²⁶ M. Arciszewski, *op. cit.*, s. 92–93.

które muszą zaistnieć, aby nadać orzeczeniu zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, mimo braku spełnienia wymagań wynikających z art. 13–17. Stosownie zatem do treści art. 18 rozporządzenia, jeśli postępowanie w państwie członkowskim wydania nie spełniło wymagań proceduralnych określonych w art. 13–17, brak takiej zgodności może być konwalidowany, a orzeczeniu może być wydane zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, jeżeli:

- a) orzeczenie zostało doręczone dłużnikowi zgodnie z wymaganiami proceduralnymi według art. 13 lub 14; i
- b) dłużnik miał możliwość zaskarżyć orzeczenie za pomocą środków umożliwiających pełną kontrolę sądową i dłużnik został należycie poinformowany w orzeczeniu lub wraz z nim o wymaganiach proceduralnych dotyczących tego zaskarżenia, w tym o nazwie i adresie instytucji, do której należy złożyć środek zaskarżenia oraz, w danym przypadku, o terminie do jego złożenia; i
- c) dłużnik nie zaskarżył orzeczenia zgodnie ze stosownymi wymaganiami proceduralnymi.

W sytuacji gdy postępowanie w państwie członkowskim wydania nie spełniło wymagań proceduralnych określonych w art. 13 lub 14, brak takiej zgodności może być konwalidowany, jeżeli zachowanie dłużnika w postępowaniu sądowym potwierdza, że osobiście otrzymał on dokument podlegający doręczeniu w czasie umożliwiającym mu przygotowanie obrony.

Z treści powyższego przepisu wynika klarownie, iż w przypadku braku spełnienia warunków wynikających z art. 13–17 rozporządzenia, w stosunku do orzeczenia może być wydane zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego, jeżeli spełnione zostały łącznie przesłanki wynikające z art. 18 rozporządzenia. Pierwsza przesłanka dotyczy kwestii doręczenia orzeczenia. M. Olczak²⁷ popiera pogląd wyrażony przez J. Kropholler²⁸, iż w sytuacji, gdy po doręczeniu orzeczenia dłużnik nie wniósł sprzeciwu, konwalidacja może nastąpić, jeżeli istnieje domniemanie, że dłużnik otrzymał orzeczenie.

²⁷ M. Olczyk, *op. cit.*

²⁸ J. Kropholler, *Europäisches Zivilprozessrecht*, s. 621.

Dруга przesłanka stanowi, iż dłużnik musiał mieć możliwość zaskarżenia orzeczenia, a ponadto że został w sposób wystarczający pouczony o przysługujących mu środkach zaskarżenia. Ostatnia przesłanka dotyczy braku zaskarżenia orzeczenia, przy czym zgodnie ze stanowiskiem doktryny nie można uznać, iż dłużnik zaniechał zaskarżenia orzeczenia, jeżeli nie minął jeszcze stosowny termin do wniesienia środka zaskarżenia²⁹.

7. Zaskarżalność decyzji sądu w przedmiocie wniosku o wydanie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego

W pierwszej kolejności wyjaśnić należy, iż wniosek w przedmiocie wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego jest rozpoznawany w składzie jednego sędziego, co wynika wprost z treści art. 795² k.p.c. Sąd po rozpoznaniu wniosku może wydać zaświadczenie Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego bądź odmówić jego wydania. W sytuacji odmowy wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego postanowienie doręcza się tylko wierzycielowi, na co przysługuje wnioskodawcy zażalenie (art. 795³ k.p.c.). Z kolei postanowienie o wydaniu Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego doręcza się na podstawie art. 357 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. obu stronom, a zatem również dłużnikowi³⁰. Istotne jest jednak, iż stosownie do treści art. 10.4 rozporządzenia nr 805/2004, na postanowienie w przedmiocie wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dłużnikowi nie przysługuje zażalenie ani inny środek zaskarżenia. Dłużnik może jedynie stosownie do treści art. 795⁴ k.p.c. żądać uchylecia postanowienia w przedmiocie wydania zaświadczenia³¹.

²⁹ M. Olczyk, *op. cit.*; J. Kropholler, *op. cit.*, s. 622.

³⁰ H. Pietrzkowski, *op. cit.*, s. 238–239.

³¹ *Ibidem*, s. 239.

WYDANIE GODNE POLECENIA

SERIA EGZEKUCJA W PRAKTYCE

Sprzedaż ruchomości w drodze licytacji elektronicznej

Magdalena Maria Florczak

CURRENDA

SERIA
EGZEKUCJA
W PRAKTYCE

POZNAJ NAJNOWSZE
ROZWIĄZANIA
PRAWNE, NIEZNANE
W DOTYCHCZASOWEJ,
TRADYCYJNEJ
LICYTACJI!

Cena standardowa
~~89 PLN~~

Cena
w subskrypcji

66,75 PLN

KSIAŻKĘ MOŻESZ ZAMÓWIĆ NA

WWW.SKLEP.CURRENDA.PL

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 10/2018

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75
faks: +48 58 712 90 65
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl/przegląd
www.sklep.currenda.pl

Nakład PPE: 730 egz.

Cena: 69 zł